

Institut for Kultur og Læring,
Aalborg Universitet

Thomas Nordahl
Line Skov Hansen
May Britt Drugli
Charlotte Ringsmose

Resultater fra

Kortlægningsundersøgelsen Svendborg Kommune 2019

Program for læringsledelse - dagtilbud

Institut for Kultur og Læring,
Aalborg Universitet

Thomas Nordahl
Line Skov Hansen
May Britt Drugli
Charlotte Ringsmose

Resultater fra

Kortlægningsundersøgelsen Svendborg Kommune 2019

Program for læringsledelse - dagtilbud

Resultater fra Kortlægningsundersøgelsen i Svendborg Kommune 2019
Thomas Nordahl, Line Skov Hansen, May Britt Drugli, Charlotte Ringsmose

Forfattere:

- Professor Thomas Nordahl, leder av Senter for Praxisrettet Utdanningsforskning (SePU), Høgskolen i Innlandet
- Ph.d.-studerende Line Skov Hansen, Institut for Kultur og Læring, Aalborg Universitet
- Professor May Britt Drugli, NTNU, Norges Teknisk-naturvitenskapelige Universitet
- Professor Charlotte Ringsmose, Institut for Kultur og Læring, Aalborg Universitet

Korrektur:

Annemette Helligsø og Anne Waagepetersen, Aalborg Universitet

Redigering af rapporten:

Line Skov Hansen, Aalborg Universitet

Udgiver:

Institut for Kultur og Læring,
Aalborg Universitet
Kroghsstræde 3
DK 9220, Aalborg

©2020 Udgiver og forfattere

Indhold

Forord	6
Resume	8
Sammenfattende om børnedata	8
Sammenfattende om kontaktpædagogdata	11
Sammenfattende om forældres tilfredshed	12
Variation mellem dagtilbud og grupper af børn	12
Personalets vurderinger	14
Hvad bør opretholdes og videreføres?	15
Hvilke udfordringer ser Svendborg Kommune ud til at have?	17
Afslutning	18
Kapitel 2: Indledning	20
Målsætning	20
Arbejdsform	21
Læringsledelse og kortlægningsundersøgelserne	22
Læringsledelse og teamet som professionelt læringsfællesskab	23
Læringsledelse og pædagogisk analyse	24
Kapitel 3: Metodeafsnit	27
Udvalg og svarprocent	27
Operationalisering af måleinstrument	28
Kontaktpædagog	30
Pædagogisk personale	30
Forældre	31
Ledelse	32
Statistiske analyser	33
Frekvensanalyser	33
Faktor- og reliabilitetsanalyser	33
Variansanalyser, effektmål og 500-pointskala	33
Vurdering af reliabilitet og validitet	34
Reliabilitet	35
Begrebsvaliditet	36
Ydre validitet	37
Etiske overvejelser	37
Kapitel 4: Børnenes vurderinger og kompetencer	38
Børns trivsel og venskab	39

Barn – voksen relation	41
Genkendelse af tal, geometriske figurer, bogstaver og ord	44
Genkendelse af tal	44
Genkendelse af geometriske figurer	46
Genkendelse af bogstaver	48
Genkendelse af ord	49
Kapitel 5: Kontaktpædagogernes vurdering af barnet	51
Sociale færdigheder	51
Eksternaliseret adfærd	53
Sproglige færdigheder	55
Sammenhænge i kontaktpædagogernes vurderinger	57
Kapitel 6: Forældres tilfredshed	58
Kapitel 7: Variation i kvalitet mellem dagtilbud	60
Forskelle mellem to dagtilbud med forskellig kvalitet	60
Kapitel 8: Variationer mellem grupper af børn	62
Forskelle mellem drenge og piger	62
Aldersforskelle mellem de 4-5 årige børn	65
Moders uddannelsesniveau	67
Kapitel 9: Personalets vurderinger	72
Kapitel 10: Opsummering og konklusion	74
Hvad bør opretholdes og videreføres?	74
Børns trivsel og deres relation til andre børn	74
Børns relationer til de voksne i dagtilbud	75
Genkendelse af tal, geometriske figurer, bogstaver og ord	76
Børns sociale- og motoriske færdigheder, samt deres adfærd	77
Sproglige færdigheder	77
Forældres tilfredshed	78
Personalets vurderinger	80
Hvilke udfordringer ser Svendborg Kommune ud til at have?	82
Variation mellem dagtilbud	82
Et stort potentiale i de professionelle læringsfællesskaber	82
Forældrenes uddannelsesniveau betyder meget for hvordan, børn klarer sig	82
Forskelle i vurderinger af drenge og piger, samt i forventninger til børn	83
Afslutning	83
Referencer	84

Forord

Dette er en afgrænset læringsrapport baseret på en kortlægningsundersøgelse, der er gennemført i ugerne 38 – 41, 2019 i Svendborg Kommune. Rapporten præsenterer data fra den del af kortlægningen, der vedrører dagtilbuddets 4-5-6 årige børn. Kortlægningen indgår i forsknings- og udviklingsprojektet Program for læringsledelse - dagtilbud. Programmet baserer sig på et partnerskab mellem Billund, Fredericia, Hedensted, Kolding, Nordfyns og Svendborg Kommuner, samt Institut for Kultur og Læring, Aalborg Universitet (AAU) og Senter for Praxisrettet Uddanningsforskning (SePU), Høgskolen i Innlandet. Arbejdet med programmet i den enkelte kommune kan beskrives som en fælles, kommunal satsning, der har til formål at forbedre kvaliteten i dagtilbud.

Kortlægningsundersøgelsen, som denne rapport omhandler, er den sidste ud af tre. I rapporten vil denne undersøgelse blive omtalt som T3¹. Den første og den anden kortlægningsundersøgelse (T1 og T2) blev i Svendborg Kommune gennemført i 2015 og 2017 i uge 38-41. Via kortlægningen indsamles data fra fem informantgrupper. Nedenfor præsenteres antal inviterede, besvarede, samt svarprocent ved T3 for Svendborg Kommune og for alle seks kommuner.

Informanter	Inviterede	Besvarede	Svarprocent
Børn (4-5-6 år)	716	685	95,7 %
Kontaktpædagog	716	682	95,3 %
Forældre (0-6 år)	2010	1158	57,6 %
Pædagogisk personale	413	406	98,3 %
Ledelse	38	37	97,4 %

Tabel 1: Samlet antal informanter for Svendborg Kommune ved T3

Informanter	Inviterede	Besvarede	Svarprocent
Børn (4-5-6 år)	5216	4944	94,8 %
Kontaktpædagog	5216	5105	97,9 %
Forældre (0-6 årige børn) ²	10250	7086	69,1 %
Pædagogisk personale	2381	2240	94,1 %
Ledelse	241	234	97,1 %

Tabel 2: Samlet antal informanter for de seks kommuner ved T3

1 T står for tidspunkt

2 I Billund, Kolding og Svendborg er 0-3 års området med i Programmet.

De forskere, som er tilknyttet programmet, har ansvaret for, at kortlægningerne analyseres, samt at resultaterne formidles til hver kommune for at blive brugt i datastøttede og forskningsinformerende kompetenceforløb. Resultaterne af dette forbedringsarbejde beskrives i nærværende rapport, hvor der primært er lagt vægt på at præsentere resultaterne fra T3 og i mindre grad på udviklingen fra T1 - T3, hvilket i højere grad vil blive beskrevet i hovedrapporten for Program for læringsledelse – dagtilbud, hvor de samlede resultater fra Billund, Fredericia, Hedensted, Kolding, Nordfyns og Svendborg kommuner præsenteres. Begrundelsen for dette er, at netop resultaterne fra kortlægningsundersøgelsen i 2019 beskriver "her og nu"-situationen, som den ser ud i de 28 dagtilbud i Svendborg Kommune, som har børn i alderen 4-5-6 år. Det er dermed også det pædagogiske læringsmiljø, som børnene i Svendborg Kommune møder i deres dagtilbud, og det er netop denne situation, som må være udgangspunktet for det fremadrettede og kontinuerlige arbejde med den kvalitet, som dagtilbudsloven foreskriver, og som arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan er et udtryk for (Dagtilbudsloven, 2019; Børne- og Socialministeriet, 2018).

Jeg vil på programmets vegne gerne takke de mange forældre, børn, medarbejdere og ledelser i Svendborg Kommunes dagtilbud for deres indsats, engagement og lærelyst. Tak til kommunens forvaltning og programejere, fordi I skaber mulighed for at Program for læringsledelse kan udfolde sig i de kommunale dagtilbud. De meget høje svarprocenter taler sit eget sprog og bevidner interessen for, at viden fra kortlægningen anvendes som en del af det kontinuerlige, kommunale og institutionelle arbejde med at forbedre det pædagogiske læringsmiljø, der skal sikre trivsels- og læringslighed for alle børn.

Afslutningsvist skal der lyde en særlig stor tak Sigrid Øyen Nordahl, SePU, Høgskolen i Innlandet for bidrag til rapportens analyser, samt til Annemette Helligsø og Anne Waagepetersen for korrektur og til rapportens forfattere for deres indsats med at få data gjort nyttige for dagtilbuddets aktører.

God fornøjelse med læsningen.

Ole Hansen,
Programleder

Resume

Denne rapport formidler Svendborgs Kommunes resultater fra tredje kortlægning i forsknings- og udviklingsprogrammet Program for Læringsledelse – Dagtilbud. Rapporten præsenterer data fra den del af kortlægningen, der vedrører dagtilbudets 4-5-6 årige børn. Rapporten efterfølges af en samlet rapport for forsknings- og udviklingsprojektet i partnerskabet mellem Billund, Fredericia, Hedensted, Kolding, Nordfyn og Svendborg Kommuner, samt Institut for Kultur og Læring, Aalborg Universitet (AAU) og Senter for Praxisrettet Uddanningsforskning (SePU), Høgskolen i Innlandet.

I udviklingsprogrammet er der gennem fire år arbejdet i professionelle læringsfællesskaber med udvikling af faglig kvalitet og dermed dagtilbuddenes arbejde med at leve op til dagtilbudslovens formål: at sikre udvikling af dagtilbud af høj kvalitet og pædagogiske læringsmiljøer, der fremmer børns trivsel, læring, udvikling og dannelse, integration af læreplanstemaerne samt mindske af virkningerne af social baggrund (Dagtilbudsloven, 2019).

Programmet evalueres gennem kortlægningerne, der er efterfulgt af indsatser inden for identificerede udviklingsområder.

Den første og den anden kortlægningsundersøgelse (T1 og T2) blev gennemført i Svendborg Kommune i 2015 og 2017 i uge 38-41. Denne kortlægning (T3) er gennemført i efteråret 2019.

I Svendborg Kommune har i alt 685 (95,7%) børnehavebørn i alderen 4-5-6 år, 682 kontaktpædagoger (95,3%) 406 pædagogisk personale (98,3%) 38 ledelsespersoner (97,4%) og 2010 (57,6%) forældre deltaget i programmets tredje kortlægning i 2019 (T3).

Sammenfattende om børnedata

Børns trivsel og venskab

De 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommune trives godt i deres dagtilbud, og de oplever venskab. Der er også en markant positiv udvikling i resultaterne fra den første T1 (3,61) til den tredje kortlægningsundersøgelse T3 (3,72). Denne positive udvikling er udtrykt i standardafvigelse (Cohens D) på 0,27.

Der er nogle få børn, som ikke trives og har det godt i deres dagtilbud. Selv om det er få børn, bør det fremadrettet analyseres, hvorfor dagtilbuddets pædagogiske læringsmiljø ikke giver alle børn mulighed for positiv trivsel og venskaber med jævnaldrende. Der er endvidere relativ stor forskel i børnenes egne vurderinger af trivsel og venskab i deres dagtilbud. Forskellen mellem de dagtilbud, som scorer

højest og lavest i Svendborg Kommune er på 1,44 standardafvigelse (Cohens D). Dette må betragtes som en stor forskel, og der vil være en del børn, som ikke trives i de dagtilbud, der scorer lavest. Her bør være refleksion over og drøftelse af, hvorfor trivslen er så lav hos nogle børn. Ligeledes bør der kommunalt skabes initiativer, hvor dagtilbud, der scorer lavt, kan lære af de dagtilbud, der har gode resultater.

Barn - voksen relation

Der er en stabil og god relation mellem dagtilbuddets voksne og de 4-5-6 årige børn. Børnene tilkendegiver, at de møder voksne i deres dagtilbud, som lytter til dem, som trøster dem, når de er kede af det, som roser dem, og som kan lide dem.

Der har været en positiv udvikling på dette område fra T1 (3,73) til T3 (3,81). Udtrykt i standardafvigelse er denne positive udvikling på 0,25 point, hvilket også kan ses som en signifikant positiv udvikling.

Gennemsnitsværdierne viser, at selvom alle har høje scorer, så varierer scoren fra 3,58 som den laveste score til 4,00 som den højeste. Det er en betydelig forskel på 1,45 (Cohens D). Disse resultater må analyseres, da dette er et afgørende område for børns udvikling. Dagtilbud, der scorer højt på dette område kan dele denne viden med andre dagtilbud.

Genkendelse af tal, geometriske figurer, bogstaver og ord

I kortlægningsundersøgelsen anvendes genkendelsesopgaverne inden for tal, geometriske figurer, bogstaver og ord, for at de 4-5-6 årige børn skal vise, hvad de faktisk har af viden på disse områder.

Genkendelse af tal

Der har i Svendborg Kommune været en positiv udvikling fra T1 til T3 inden for børns genkendelse af tal. Denne positive udvikling er på 0,18 standardafvigelse (Cohens D), hvilket også kan også karakteriseres som en signifikant positiv udvikling. Denne udvikling betyder endvidere en forøgelse på 5 point i forhold til gennemsnitsresultatet fra T1 – T3. Genkendelse af tal er en vigtig forudsætning for udvikling af børns matematiske kompetencer, og dette positive resultat bør derfor også analyseres fremadrettet.

Der er dog også en gruppe af 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommune, som ser ud til at have problemer med at genkende tal:

- 50% af de 4-5-6 årige genkender fire ud af fire tal
- 2,5% genkender ikke nogen tal
- 8,7% genkender ét ud af fire tal.

Der er relativt markante forskelle mellem de kommunale dagtilbud og de 4-5-6 årige børns genkendelse af tal (Cohens D = 1,37). Arbejdet med børns matematiske

opmærksomhed bør derfor være et område, som også fremadrettet tillægges opmærksomhed, særligt i nogle dagtilbud.

Genkendelse af geometriske figurer

Der har ligeledes været en positiv fremgang i genkendelse af geometriske figurer. Denne fremgang er på 0,17 standardafvigelse (Cohens D), hvilket også er en positiv udvikling i gennemsnitsresultatet fra T1 – T3 på 4 point. Resultaterne betyder, at næsten to ud af tre børn genkender tre af fem geometriske figurer, som de er blevet præsenteret for. Først og fremmest trekant, firkant og cirkel. Ca. 8,8% af børnene genkender alle fem geometriske figurer. Genkendelse af geometriske figurer er en vigtig forudsætning for udvikling af børns matematiske kompetencer, og dette positive resultat bør derfor også analyseres fremadrettet.

Der er dog en stor forskel mellem de kommunale dagtilbud, som scorer højest og lavest i forhold til de 4-5-6 årige børns genkendelse af geometriske figurer (Cohens D = 1,65). Dette område bør derfor tillægges særlig opmærksomhed i nogle af de kommunale dagtilbud.

Genkendelse af bogstaver

Ved genkendelse af tal har der fra T1 – T3 været en mindre positiv udvikling på 0,03 standardafvigelse (Cohens D). Ved T1 var gennemsnittet på 0,56 og ved T3 var det på 0,57. Dette betyder, at resultatet ved T1 i 2015 er fastholdt ved T3 i 2019.

- 34% af de 4-5-6 årige børn genkender to ud af to bogstaver
- 35% af børnene genkender ét ud af to bogstaver
- 31% af børnene genkender ikke nogle af de to bogstaver

Der er relativt store forskelle mellem Svendborg Kommunes dagtilbud. Forskellen mellem det dagtilbud, der scorer højest og det dagtilbud, der scorer lavest, er 1,53 (Cohens D). I Svendborg Kommune er der særligt ét dagtilbud, som udmærker sig med høje scorer på dette område. Dette dagtilbud bør fremadrettet dele praksis i forhold til, hvordan der er arbejdet med bogstaver og dermed børns skriftsproglige færdigheder.

Genkendelse af ord

På dette område har der været mindre negativ udvikling fra T1 (0,54) til T3 (0,53) i Svendborg Kommune. Dette er en udvikling på -0,03 standardafvigelse (Cohens D). Dette betyder, at resultatet ved T1 i 2015 er fastholdt ved T3 i 2019. Det skal ligeledes bemærkes, at resultatet ved T2 var en del lavere (0,48). Kortlægningen giver ingen forklaring på disse udsving, og resultaterne bør derfor fremadrettet analyseres.

- 29,2% af de 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommunes dagtilbud genkender ikke nogle ord

- 26,4% af børnene genkender begge enstavelsesord, de er blevet præsenteret for i kortlægningsundersøgelsen

Der er store forskelle mellem dagtilbuddene i Svendborg Kommune, når det gælder genkendelse af ord. Forskellen mellem det dagtilbud, der scorer højest og det dagtilbud, der scorer lavest er på 1,51 standardafvigelse. Resultaterne viser endvidere, at det dagtilbud, som også scorede markant højere i børns genkendelse af bogstaver, også har markant bedre resultater end de andre dagtilbud på børnenes genkendelse af ord. Fremadrettet bør dette dagtilbud derfor dele praksis i forhold til, hvordan der er arbejdet med små lydrette ord i den pædagogiske praksis.

Sammenfattende om kontaktpædagogdata

Sociale færdigheder

De fleste børn i Svendborg Kommunes dagtilbud vurderes til at have hensigtsmæssige sociale færdigheder. Der har været en positiv udvikling fra T1 til T3 inden for børns sociale færdigheder. Standardafvigelsen ved T3 inden for sociale færdigheder er ganske stor (= 0,56 Cohens D), hvilket indikerer, at der både er børn med meget gode sociale færdigheder og børn med mangelfulde sociale færdigheder, hvilket kan give disse børn store udfordringer i hverdagen:

- 27,9% af børnene vurderes til meget ofte at udvise gode sociale færdigheder
- 14,6% af børnene vurderes til aldrig eller blot af og til at udvise hensigtsmæssige sociale færdigheder

Der er på dette område relativt store forskelle mellem dagtilbuddene i kommunen. Forskellen mellem det dagtilbud, som scorer højest på sociale færdigheder og det dagtilbud, som scorer lavest, er på 1,88 standardafvigelse (Cohens D). Dette er et resultat, som fremadrettet må tages alvorligt. Sociale færdigheder er afhængigt af det miljø, barnet er i, og det må analyseres, hvordan læringsmiljøet bidrager til udvikling af vigtige sociale færdigheder.

Eksternaliseret adfærd

De 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommune viser ifølge kontaktpædagogernes vurdering en lidt mindre grad af eksternaliseret adfærd ved T3. Gennemsnitsscoren for eksternaliseret adfærd var ved T1 på 3,55 og ved T3 på 3,59. Dette er en positiv forskel på 0,08 standardafvigelse (Cohens D).

6,0% af børnene bliver vurderet til meget ofte eller ofte at udvise en eksternaliseret adfærd. Det er børn, der især har brug for nær kontakt med voksne.

Der er på dette område relativt store forskelle mellem dagtilbuddene i kommunen. Forskellene mellem højest og lavest scorende dagtilbud er udtrykt i standardafvigelse på 1,13 (Cohens D). Dette har sandsynligvis en sammenhæng med kvaliteten i dagtilbuddet. Det vil være hensigtsmæssigt for de dagtilbud, som scorer lavt, at drøfte den pædagogiske praksis.

Sproglige færdigheder

Der har været en positiv udvikling fra T1 (3,09) til T3 (3,26) på dette område. Udtrykt i standardafvigelse er denne udvikling på +0,25 (Cohens D). Denne positive udvikling bør fremadrettet analyseres, da sproglige færdigheder hos børn er af afgørende betydning på en række udviklingsområder.

Gennemsnitsscoren på 3,26 indikerer, at de fleste børn i Svendborg Kommunes dagtilbud har gode sproglige færdigheder. Men samtidig er det her vigtigt at bemærke, at standardafvigelsen ved T3 stadig er høj (0,67), hvilket indebærer, at der er en stor spredning inden for børnenes sproglige kompetencer.

Der er store forskelle mellem dagtilbuddene i Svendborg Kommune på dette område. Udtrykt i standardafvigelse er forskellen på 1,79 (Cohens D) mellem laveste og højeste score, hvilket ikke alene kan forklares ved børnenes baggrund knyttet til fx forældrenes uddannelsesniveau. Forskellen har sandsynligvis en stærk sammenhæng med kvaliteten af det pædagogiske arbejde i forskellige dagtilbud. Dette bør analyseres i de enkelte dagtilbud samt kommunalt med henblik på at støtte op om og dele succesfuld praksis mellem dagtilbuddene.

Undersøgelsen viser endvidere, at der er en stærk sammenhæng mellem lav grad af eksternaliseret adfærd og sociale færdigheder, samt at sociale færdigheder har en meget stærk sammenhæng med sproglige færdigheder, hvilket en lav grad af eksternaliseret adfærd ikke har. Dette kan indikere, at børn, som viser en eksternaliseret adfærd, har et sprog, som kunne udnyttes til at ændre på deres adfærd.

Sammenfattende om forældres tilfredshed

Fra T1 (3,23) – T3 (3,27) er der sket en positiv udvikling i forældrenes tilfredshed med dagtilbuddet. Denne positive udvikling er på 0,07 standardafvigelse (Cohens D). Gennemsnitsresultatet på 3,27 ved T3 indikerer, at de fleste forældre i Svendborg Kommune er relativt godt tilfredse med deres barns dagtilbud, men at der også er variation her.

Der er stor variation mellem dagtilbuddene i, hvor tilfredse forældrene er med det enkelte dagtilbud. Forskellen mellem højest og lavest scorende dagtilbud er 1,79 standardafvigelse (Cohens D). Dette bør analyseres grundigt både i forvaltningen og i de aktuelle dagtilbud. Dagtilbud, som scorer højt, har en forældregruppe, hvor størstedelen af forældrene er tilfredse med deres barns dagtilbud. Forældresamarbejde og -inddragelse er en vigtig del af arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan (Børne- og Socialministeriet 2018: 24-25). Fremadrettet kan der i Svendborg Kommune med fordel tænkes i videndeling mellem dagtilbuddene omkring forældresamarbejde og -inddragelse, med henblik på, at gode resultater fastholdes, og god praksis spredes til alle dagtilbud.

Variation mellem dagtilbud og grupper af børn

I de analyser, der præsenteres i denne rapport, er der også set på, om der er systematiske forskelle mellem dagtilbuddene i Svendborg Kommune, eller om der er

dagtilbud, som lykkes mere eller mindre med den pædagogiske praksis på forskellige områder. Det sidste indebærer, at resultaterne ikke vil kunne vise, om nogle dagtilbud samlet er bedre end andre. Resultaterne for Svendborg Kommune viser, at der er områder, som man kommunalt bør tage fat i med nogle fælles strategier og indsatser for alle dagtilbud.

Betydning af børnenes køn

Pigerne har en noget højere score end drengene på vigtige områder som trivsel og barn-voksen relationen. Kontaktpædagogerne vurderer, at pigerne har bedre sociale og sproglige færdigheder, samt et lavere niveau af eksternaliseret adfærd, end drengene har. Udtrykt i standardafvigelse er forskellene på sproglige færdigheder 0,30, hvilket udgør næsten et halvt år i sproglig udvikling for et barn. Dette er en relativ stor forskel, når vi ved, at drenge og piger i så store grupper af børn har nøjagtig den samme baggrund. Indenfor eksternaliseret adfærd er forskellen endvidere på 0,38 standardafvigelse. Her scorer 35,0% af drengene lavere end 3,5, mens kun 17,7% af pigerne gør det samme.

I vurderingen af forældrenes tilfredshed og børnenes genkendelse af tal, bogstaver, geometriske figurer og ord findes ingen signifikant forskel mellem drenge og piger. Resultaterne bør give anledning til drøftelse, idet forskelle mellem drenge og piger bliver stadig større ind i skolen. Det er et område, dagtilbuddene kan have stor indflydelse på.

Aldersforskelle mellem de 4-5 årige børn

Der er både forskelle og ligheder mellem de fire- og femårige børns egne vurderinger. De fireårige børn rapporterer om bedre trivsel og bedre barn-voksen relationer, end de femårige børn gør.

De femårige børn scorer ikke overraskende højere på områder som genkendelse af tal, bogstaver og geometriske figurer. Ved genkendelse af ord scorer de 4-5 årige ens, hvilket overrasker, da man kunne antage, at de 5-årige ville klare sig bedre her.

Kontaktpædagogerne vurderer de ældste børn til at have bedre sociale færdigheder. Begge grupper af børn trives godt og har gode relationer til de voksne.

Forskellene er på de fleste områder mellem knap 20 og 60 point. Vi ved, at 40 point (0,4 standardafvigelse) mere eller mindre er det, der anses som en normalprogression i læring i et skolefag på et år. Forskellen er størst ved genkendelse af tal (64 point) og ved geometriske figurer (43 point), hvilket er noget, som bør drøftes i dagtilbuddene.

Der er endvidere en stor forskel mellem de fire- og femårige børn i forhold til sproglige færdigheder (42 point). Børn i denne alder udvikler og lærer sproget i stort omfang, og sproglig stimulering i dagtilbuddene er af afgørende betydning.

Moders uddannelsesniveau

Der er en del forskelle ud fra moders uddannelsesniveau. Men det er kun i de sproglige færdigheder, at disse forskelle er signifikante. En grund til, at forskellene ikke er signifikante, er, at andelen af forældre, som har besvaret kortlægningsundersøgelsen i 2019 (T3), er noget lav (57,6%), hvilket betyder, at andelen af de forskellige uddannelsesgrupper bliver tilsvarende lav (se tabel 22).

Data fra T3 viser, at der er samlet set ingen signifikante forskelle i børns egne vurderinger af, hvordan de trives i dagtilbuddet, og hvilken relation de har til de voksne knyttet til mødrenes uddannelsesniveau. Det tyder på, at de ansatte i dagtilbuddene i Svendborg Kommune lykkes med at møde børn på en lige, god måde, uafhængigt af forældrenes uddannelsesniveau, samt at børnene også har et lige godt forhold til hinanden.

Forskellene mellem børn af mødre med grundskole og mødre med fem år eller flere års videregående uddannelse er endvidere i en 500-pointskala på 41 point for genkendelse af tal, 68 point for genkendelse af bogstaver, 17 point for genkendelse af geometriske figurer og 46 point for genkendelse af ord. Dette er omtrent de samme forskelle, som der er mellem fire- og femårige på disse områder med undtagelse af genkendelse af ord, hvor der ikke var aldersforskelle. Det ser derfor ikke ud til, at dagtilbuddene formår at kompensere for de forskelle, der er mellem børnene på de områder, der relaterer sig til forældrenes uddannelsesniveau.

Der er markante forskelle i børns sproglige færdigheder ud fra mødrenes uddannelsesniveau, hvor sproglige færdigheder vurderes til at blive bedre, jo højere et uddannelsesniveau, barnets mor har. Forskellen mellem børn af mødre med en grundskoleuddannelse som højeste uddannelsesniveau og børn af mødre med fem eller flere års videregående uddannelse er på 116 point på en 500-pointskala.

Mødre med grundskole og gymnasial uddannelse som højeste uddannelsesniveau er mest tilfredse med dagtilbuddet. Selv om forskellene ikke er signifikante, så er der fx 34 points forskel i tilfredshed mellem mødre med grundskole og mødre med fem eller flere års videregående uddannelse. Dette mønster i svarene er ikke i overensstemmelse med det, vi ser, når børns kompetencer vurderes. Kortlægningens data giver ingen forklaringer på dette.

Personalets vurderinger

I kortlægningsundersøgelsen scorer Svendborg Kommune over 500 point på alle spørgsmålsområderne for det pædagogiske personale, undtagen i forhold til personalets vurdering af deres samarbejde med forældrene, hvor resultatet ligger på 496 point. Svendborg Kommunes skiller sig især positivt ud i forhold til den samlede profil for alle seks kommuner på områder som personalets vurdering af egne kompetencer og deres samarbejde om børnene.

Hvad bør opretholdes og videreføres?

Børns trivsel og deres relation til andre børn

Der har i Svendborg Kommune fra 2015 (T1) til 2019 (T3) været en positiv udvikling i de 4-5-6 årige børns vurderinger af egen trivsel (15 point) og deres relationer til andre børn (15 point).

Svendborg Kommune har gode resultater på disse to områder sammenlignet med en stor del af de andre kommuner i programmet. Fremadrettet må der derfor arbejdes med analyse af både, hvad der bidrog til den positive udvikling fra T1 – T3, samt hvorfor Svendborg Kommunes dagtilbud samlet scorer så godt på netop disse to områder.

Børns relationer til de voksne i dagtilbud

Der har også inden for dette område været en positiv udvikling fra T1 – T3 på 14 point. Data viser også, at Svendborg Kommune sammenlignet med de andre fem kommuner, ligger højest på dette område. Dette er et vigtigt fund, og det betyder, at der i Svendborg Kommunes dagtilbud er en praksis, som andre kan lade sig inspirere af. Fremadrettet må der derfor arbejdes med analyse af både, hvad der bidrog til progression fra T1 – T3, samt hvorfor Svendborg Kommunes dagtilbud scorer så godt på netop dette område, sammenlignet med øvrige kommuner

Genkendelse af tal, geometriske figurer, bogstaver og ord

Ved de 4-5-6 årige børns genkendelse af tal og geometriske figurer har der fra T1 – T3 været en signifikant positiv udvikling på henholdsvis 0,17 (tal) og 0,16 (geometriske figurer) standardafvigelse (Cohens D). Disse markant positive resultater må fremadrettet analyseres, og denne viden må bl.a. anvendes til forbedring af børns genkendelse af bogstaver og ord, hvor resultaterne fra T1 – T3 mere eller mindre er fastholdte.

I forhold til genkendelse af bogstaver har der mere konkret været en positiv udvikling på 0,03 standardafvigelse (Cohens D), og i forhold til genkendelse af bogstaver har der været en negativ udvikling på 0,03 standardafvigelse (Cohens D).

Den kompetence, som efterspørges hos børn ved disse genkendelsesopgaver, er vigtig for deres videre skolegang og bør også fremadrettet prioriteres i det pædagogiske tilbud i Svendborg Kommunes dagtilbud. Det er i den forbindelse vigtigt at understrege, at det ikke betyder, at dagtilbuddet skal blive skole. I stedet handler det om at udnytte de muligheder i hverdagen, hvor tal, figurer, bogstaver og ord indgår som en naturlig del af arbejdet med temaerne i den styrkede pædagogiske læreplan (Børne- og Socialministeriet, 2018).

Børns sociale- og motoriske færdigheder, samt deres adfærd

Der sket en relativt markant positiv udvikling i kontaktpædagogens vurdering af børns færdigheder inden for disse områder. Den positive udvikling har mere konkret været på 36 point for vurderingen af de 4-5-6 årige børns sociale færdigheder, 7 point for eksternaliseret adfærd, 17 point for internaliseret adfærd og 25 point for motoriske færdigheder.

Børns sociale- og motoriske færdigheder, samt adfærd er alle vigtige udviklings- og dermed evalueringsområder i dagtilbud og ikke mindst er det betydningsfuldt for børn, at de fungerer godt eller har kompetencer inden for disse områder. Den positive udvikling fra T1 – T3 indikerer, at dagtilbuddene i Svendborg Kommune har arbejdet systematisk med læringsmiljøet.

Hvis disse positive udviklingsområder for Svendborg Kommunes dagtilbud skal opretholdes, så er det af afgørende vigtighed, at der fremadrettet gennemføres analyser, hvor fokus er på, hvad der gør, at resultaterne på disse områder af kortlægningen er så gode.

Sproglige færdigheder

Der fra T1 – T3 været en stor forbedring på dette området på 21 point. Sproget er måske det vigtigste udviklings- og læringsområde for dagtilbuddets 4-5-6 årige børn, og denne fremgangen er derfor meget positiv.

Resultaterne indikerer, at mange af dagtilbuddene i Svendborg Kommune har arbejdet systematisk med dette område. Men som det også før er beskrevet, så er der ikke lige gode resultater på dette område i alle dagtilbud i Svendborg Kommune, og der bør derfor fremadrettet lægges vægt på at udveksle gode erfaringer med stimuleringen af børns sproglige færdigheder på tværs af dagtilbuddene.

Data viser endvidere, at Svendborg Kommune ligger markant højere på dette område, end det samlede resultat for alle seks kommuner (i alt 25 point). Svendborg Kommune har dermed en god praksis i forhold til udvikling af børns sproglige kompetencer, som fremadrettet bør identificeres med henblik på at blive delt både internt i kommunen, samt evt. mellem kommuner.

Forældres tilfredshed

Forældrene i Svendborg Kommunes dagtilbud udtrykker generelt en relativ høj tilfredshed med dagtilbuddene, både ved T1 og T3. Endvidere er forældrenes generelle tilfredshed med den pædagogiske praksis, som udøves i Svendborg Kommunes dagtilbud er en lille smule bedre ved T3 end T1. Scoren i T3 i forhold til forældrenes vurderinger er ligeledes over 500 point på alle områder.

Sammenlignet med de andre kommuner i programmet har Svendborg Kommune forholdsvis i forhold til forældrenes vurderinger. Der er dog også kommuner i programmet, som Svendborg Kommune fremadrettet med fordel kan lære af, når det handler om forældre tilfredshed generelt, samt i forhold til information mellem dagtilbud – og hjem og forældrenes vurdering af kvaliteten af den pædagogiske praksis.

Personalets vurderinger

I Svendborg Kommune har der været en mindre positiv udvikling fra T1 – T3 i forhold til personalets vurderinger af områder som egne kompetencer (4 point) og ledelse af institutionen (9 point). På områderne institutionens generelle samarbejdskultur og samarbejde om børnene er der ingen signifikant udvikling, hvilket vil sige, at gode resultater fra T1 er fastholdt ved T3.

Sammenlignet med de andre fem kommuner i Program for læringsledelse – dagtilbud, klarer Svendborg Kommune sig forholdsvis godt, når de kommunale resultater sammenlignes med resultaterne fra de fem andre kommuner. Dette er et vigtigt resultat, idet forskning om kvalitet i dagtilbud viser, at områder som personalets kompetencer, deres samarbejde, deres planlægning og tilrettelæggelse, samt ledelse af institutionen har stor betydning for den kvalitet, det enkelte barn møder i sin dagtilbudshverdag (Lochner, & Masterov, 2006; OECD, 2006; Sylva m.fl., 2010).

Fremadrettet bliver det vigtigt at gennemføre analyser, hvor fokus er på, hvad det er ved personalets samarbejde og kompetence, som kan være med til at forklare de gode resultater i de 4-5-6 årige børns og kontaktpædagogernes vurderinger. Derudover bliver det vigtigt også fortsat at anvende de kompetencer, den samarbejdskultur og ledelse, som findes i det enkelte dagtilbud til at forbedre nogle af de kvalitetsområder, som denne rapport peger på.

Hvilke udfordringer ser Svendborg Kommune ud til at have?

Variation mellem dagtilbud

Der er inden for en række områder relativt store forskelle mellem dagtilbuddene i Svendborg Kommune. Variationen i de kommunale data er på mange af disse områder så store, at det kan betyde, at det enkelte barns udvikling og læring er afhængig af, hvilket dagtilbud, det går i. Sådan bør det ikke være i en kommune. Som udgangspunkt bør kvaliteten være nogenlunde lige god i alle dagtilbud. De dagtilbud i Svendborg Kommune, som scorer lavt på flere variabelområder, bør indgående analyseres, hvorfor det forholder sig sådan i netop deres dagtilbud, samt der bør ses på forbedringsmuligheder. Disse dagtilbud vil have stor gavn af at blive inspireret af den praksis, der foregår i de dagtilbud, som scorer højt. Det vil derfor være vigtigt, at der kommunalt også fortsat tænkes i dialog og professionelle læringsfællesskaber, ikke kun i eget dagtilbud, men også mellem dagtilbud. Åbenhed og dialog om god pædagogisk praksis i dagtilbud er i den forbindelse en kultur, som bør initieres af forvaltningen, der også må være tydelig i forhold til at italesætte, hvad god praksis er.

Forældrenes uddannelsesniveau betyder meget for hvordan, børn klarer sig

I forhold til resultaterne i T3 i Svendborg Kommune, så indikerer disse resultater, at det er en fordel, at være barn af forældre med højt uddannelsesniveau. Det skal dog bemærkes, at den forholdsvis lave svarprocent hos forældrene i Svendborg Kommune ved T3 (57,6 %) gør, at disse resultater må fortolkes med forsigtighed.

Hvis dagtilbuddene i Svendborg Kommune skal lykkes bedre med at reducere den sociale reproduktion, så kræver det i tillæg til kvalitativ god pædagogisk praksis en ekstra opfølgning af de børn, som har forældre med lavt uddannelsesniveau. De resultater, som er præsenteret i denne rapport peger på, at disse børn behøver mere stimulering og støtte end andre børn. Social udjævning sker ikke af sig selv, det kræver et systematisk og kvalitativt godt arbejde.

Forskelle i vurderinger af drenge og piger, samt i forventninger til børn

I Svendborg er der få forskelle mellem drenge og piger, hvilket er meget positivt. Det er kun kontaktpædagogerne, som vurderer drenge og piger forskelligt på to områder. Kontaktpædagogerne vurderer pigerne mere positivt på sociale færdigheder og eksternaliseret adfærd. På alle andre områder af kontaktpædagogens vurdering af det enkelte 4-5-6 årige barn, er resultatet for drenge og piger ens.

Afslutning

Samlet set viser rapporten, at der foregår meget arbejde af høj kvalitet i Svendborg Kommunes dagtilbud, og at der samlet set er den kompetence, som kræves for at løfte kvaliteten i alle dagtilbud. Svendborg har al grund til at være tilfreds med både fremgang og resultaterne på kommuneniveau.

Fremadrettet vil det for Svendborg Kommune i stor grad handle om at fastholde gode resultater, samt at forbedre de områder, hvor man blot er lykkedes med en lille eller slet ingen fremgang. I den næste fase af forbedringsarbejdet i Svendborg Kommune handler det ligeledes i stor grad om at identificere og dele god pædagogisk praksis kommunalt. I den forbindelse vil det være afgørende med analyser af, hvad det er ved den pædagogiske praksis i Svendborg Kommunes dagtilbud, som kan forklare, at børn trives godt og har gode sociale og sproglige færdigheder. Det kan, som sagt, se ud som om, at det ikke er kompetencer, der primært mangler i Svendborg Kommunes samlede dagtilbudssystem. Der må derfor også rettes en særlig opmærksomhed mod deling af kompetencer, samt ikke mindst, at denne viden om god praksis reelt også på sigt bliver omsat til konkret forbedring af praksis (Irgens, 2007).

Kvalitet i dagtilbud

I 2019 har alle dagtilbud arbejdet med at implementere de nye læreplaner. Det nye lovgrundlag er i overensstemmelse med de formål, der blev aftalt ved programmets start i 2015 om 1. at skabe pædagogiske læringsmiljøer, der knytter pædagogisk praksis med læreplanstemaerne, der er formuleret i dagtilbudsloven. 2. at skabe pædagogiske læringsmiljøer, der udfordrer alle børn, så de opnår trivsel, læring og udvikling. 3. at skabe pædagogiske læringsmiljøer, der mindsker betydningen af børnenes baggrund som ulighed, fattigdom og sociale problemer (Hansen, Nordahl, Nordahl, Hansen, & Hansen, 2016: 19).

Målene og den nye dagtilbudslov har afsat i forskning, der viser, at højkvalitets dagtilbud har betydning for at skabe gode udviklingsmuligheder for børn, både her

og nu og i et fremadrettet perspektiv. Udfordringerne er integrationen af den høje kvalitet i hverdagens praksisser i læringsmiljøerne.

I Program for læringsledelse - dagtilbud arbejdes der på grundlag af forskning om forbedring af pædagogisk praksis, der fremhæver betydningen af, at der samarbejdes på en bred og forpligtende måde, hvilket også kan betegnes som en systemomfattende og sammenhængende tilgang til arbejdet med kvaliteten af den pædagogiske praksis.

I programmet anvendes *læringsledelse* som begreb for dette systemomfattende arbejde. Konkret handler det om, at der bedrives læringsledelse på alle niveauer af det kommunale dagtilbudssystem mellem forvaltningsledelse, den lokale pædagogiske ledelse, ledelse af teamet og af pædagogisk praksis i professionelle læringsfællesskaber. Det er en organisationsform, der ser faglig udvikling som en kontinuerlig proces. Parterne i det professionelle læringsfællesskab lærer gennem anvendelse af data fra eget dagtilbud og forskningsbaseret viden om dagtilbuddets pædagogiske praksis. Denne viden informerer og justerer planlægning, gennemførelse og evaluering af det daglige pædagogiske arbejde.

Forskningen viser, at der er et stort lærings- og kompetenceudviklingspotentiale for dagtilbuddets pædagogiske personale og ledelse i forhold til denne form for samarbejde om kerneopgaven.

Således tager arbejdet i programmet udgangspunkt i egne/dagtilbuddets/kommunens udfordringer og problemstillinger relateret til egen praksis. Data indhentet i kortlægningen og analyserne i denne rapport er udtryk for de styrker og svagheder, der kommer til udtryk i kortlægningerne ud fra et kontekstuellet perspektiv, aktørperspektiv og individperspektiv. Analysen og valgte tiltag i relation til udviklingsområder må så vidt muligt analyseres i relation til forskning om, hvad der skaber forbedrede udviklingsmuligheder i dagtilbuddene. Og som derfor egner sig til at strukturere drøftelser og refleksion mellem professionelle voksne. Kortlægningerne har således tre ben i forskningstilgangen. 1. forskning i kvalitet i dagtilbud, og hvad der fører til forbedrede udviklingsmuligheder for børn i dagtilbud, 2. forskning i professionelle læringsfællesskaber og organisationsudvikling samt 3. forskning i kommunens egen praksis.

Kapitel 2:

Indledning

Forsknings- og udviklingsprojektet Program for læringsledelse – dagtilbud baserer sig på et partnerskab mellem Billund, Fredericia, Hedensted, Kolding, Nordfyns og Svendborg kommuner, samt Institut for Kultur og Læring, Aalborg Universitet (AAU) og Senter for Praxisrettet Utdanningsforskning (SePU), Høgskolen i Innlandet. I programmet deltager ca. 170 dagtilbud og omkring 3000 fagprofessionelle (det pædagogiske personale og ledelse i dagtilbud, samt pædagogiske konsulenter på forvaltningsniveau). Programmets indsatser berører endvidere 30.000 børn i 0 – 6 års alderen, og det hviler på en systemomfattende, kollektiv og læringsorienteret tilgang til arbejdet med forbedring af dagtilbuddets læringsmiljø. Programmet har som formål, at de deltagende dagtilbud, efterlever dagtilbudslovens mål om at skabe dagtilbud af høj kvalitet, der fremmer børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv (Dagtilbudsloven, 2019).

Målsætning

Ved programmets start i 2015 blev der enighed om følgende mål for de deltagende kommuner og deres dagtilbud:

- at skabe pædagogiske læringsmiljøer, der knytter pædagogisk praksis med de læreplanstemaer, som er formuleret i dagtilbudsloven
- at skabe pædagogiske læringsmiljøer, der udfordrer alle børn, så de opnår trivsel, læring og udvikling
- at skabe pædagogiske læringsmiljøer, der mindsker betydningen af børnenes baggrund som ulighed, fattigdom og sociale problemer (Hansen, Nordahl, Nordahl, Hansen, & Hansen, 2016: 19)

Målene har afsæt i en forståelse af dagtilbud som en vigtig del af de yngste børns liv og udvikling og en forståelse af, at kvaliteten af tilbuddene er af afgørende betydning for det enkelte barns muligheder både her og nu og i et fremadrettet perspektiv (Cunha, Heckman, Lochner, & Masterov, 2006; OECD, 2006; Sylva, Melhuish, Sammons, Siraj-Blatchford, & Taggart, 2010). Denne forskning understreger endvidere vigtigheden af, at det enkelte dagtilbud er karakteriseret ved et fagligt reflekteret og personligt engageret pædagogisk personale, der samarbejder med hinanden, med ledelsen, forældre og forvaltningen om en pædagogisk praksis, hvis mål er læring, udvikling og trivsel for alle børn (ibid.).

Arbejdsform

Forskning om forbedring af pædagogisk praksis i både dagtilbud og skole fremhæver vigtigheden af, at der samarbejdes på en bred og forpligtende måde, hvilket også kan betegnes som en systemomfattende og sammenhængende tilgang til arbejdet med kvaliteten af den pædagogiske praksis. På dagtilbudsområdet kræver arbejdet med kvalitet dermed ikke blot fokus på udvikling af kompetencer og kapacitet hos den enkelte medarbejder eller det enkelte dagtilbud, men et fokus på at udvikle et kompetent dagtilbudssystem (Urban, Vandenbroeck, Laere Van, Lazari, & Peeters, 2011). Inden for uddannelsesforskningen karakteriseres en sådan tilgang også som en "Whole System Approach" til forbedring af pædagogisk praksis (Fullan & Quinn, 2015).

I arbejdet med forbedring af dagtilbuddets pædagogiske læringsmiljø er et forpligtende og koordineret arbejde mellem dagtilbuddets medarbejdere, ledelse og den kommunale dagtilbudsforvaltning vigtig, og indsatserne i Program for læringsledelse – dagtilbud bygger derfor på:

- En forskningsinformeret forbedringsstrategi, der baserer sig på kortlægning af dagtilbuddets læringsmiljø, kapacitetsopbygning af dagtilbuddets pædagogiske personale, ledelse, samt kommunale konsulenter
- Brug af data og forskningsbaseret viden som vigtige elementer i arbejdet med kvalificeret at kunne analysere, justere og dokumentere det pædagogiske arbejde
- Et udvidet teamsamarbejde, organiseret som professionelle læringsfællesskaber, med det formål at etablere en mere kollektiv og praksisnær indsats omkring forbedring af dagtilbuddets læringsmiljø, og hvor teamets medlemmer også skal lære af hinanden.

Ovenstående er godt afprøvede strategier for implementerings- og forbedringsarbejde i dagtilbud såvel som i skolen. I Program for læringsledelse – dagtilbud er der således lagt stor vægt på, at de pædagogiske tiltag og strategier, som anvendes i programmet, skal være informeret af forskningsbaseret viden (Hansen, 2018). Derfor er programmets indsatser og tilgange også planlagt og organiseret således, at dagtilbuddets pædagogiske praksis forbedres kollektivt, og programmets forskellige elementer giver den enkelte kommune mulighed for, at arbejdet med kvalitet i dagtilbud kan være en fælles indsats og ikke ukoordinerede enkelttiltag. De forskellige elementer i programmet har i den forbindelse været:

- Dagtilbuds- og kommuneomfattende projekt, som er gennemført på egen arbejdsplads, i arbejdstiden og i fællesskab
- Brug af data (observationer, interview, kortlægningsresultater) fra børn, det pædagogiske personale, ledelse og forældre som udgangspunkt for arbejdet
- Systematisk arbejde over tid
- Kollektiv, praksisnær kompetenceudvikling med afsæt i forskningsbaseret viden bl.a. gennem deltagelse i workshops, seminarer og via teamets arbejde med forskellige temaforløb, der i programmet også kaldes for kompetencepakker
- Brug af professionelle læringsfællesskaber som organiseringsform for pædagogiske drøftelser, refleksion og analyse relateret til udfordringer knyttet til egen og fælles praksis.

- Gennemførelse af aktionslæringsforløb med fokus på afprøvning af valgte, forskningsinformerende tiltag
- Ekstern vejledning og evt. observation

I programmet anvendes Læringsledelse som begreb for dette systemomfattende arbejde, hvilket helt konkret handler om ledelse på alle niveauer af det kommunale dagtilbudssystem:

- Forvaltningsledelse og facilitering af det enkelte dagtilbuds forbedringsarbejde
- Pædagogisk ledelse af dagtilbuddets læringsmiljø og af personalets kompetenceudvikling
- Ledelse af teamets arbejde med programmets kompetencepakker, herunder pædagogisk analyse, og derigennem med pædagogiske udfordringer og problemstillinger i læringsmiljøet
- Ledelse af pædagogisk praksis, forstået som det pædagogiske personales arbejde med at styrke det enkelte barns deltagelse i dagtilbuddets fællesskaber, samt dets læring og trivsel.

Læringsledelse og kortlægningsundersøgelserne

I Program for læringsledelse – dagtilbud er brug af data om eget dagtilbud et vigtigt udgangspunkt for arbejdet med forbedring og dermed kvaliteten af dagtilbuddets pædagogiske læringsmiljø. Alle deltagende kommuner og dagtilbud har, som en del af deltagelsen i programmet, gennemført tre kortlægningsundersøgelser med to års mellemrum (2015, 2017 og 2019).

Figur 1: Kortlægningsundersøgelserne i Program for læringsledelse

Formålet med programmets kortlægninger er først og fremmest, at de deltagende dagtilbud skal få viden om børnenes oplevelse af deres dagtilbudshverdag, samt

deres sociale og sproglige udvikling. Derudover får dagtilbuddene også information om forældres oplevelse af og tilfredshed med dagtilbuddet, personalets samarbejde, og deres oplevelse af egen arbejdsituation, samt viden om ledelsens ledelse af dagtilbuddet. I kortlægningsundersøgelsen deltager dagtilbuddets 4-5-6 årige børn, børnenes kontaktpædagog, forældrene til de 4-5-6 årige børn, al pædagogisk personale, samt dagtilbuddets ledelse.

Resultaterne fra programmets tre kortlægninger skal i programmet danne udgangspunkt for, at de deltagende dagtilbud og kommuner får et kvalificeret datagrundlag om kvaliteten af læringsmiljøet i det enkelte dagtilbud, samt i det samlede dagtilbudssystem. Endvidere anvendes data fra de tre kortlægninger til de forskningsrapporter, som udarbejdes efter hver kortlægningsundersøgelse, og som nærværende læringsrapport for Svendborg Kommune er en del af.

Læringsledelse og teamet som professionelt læringsfællesskab

I Program for læringsledelse er der som organiseringsform gennemført kollektiv kompetenceudvikling ved brug af professionelle læringsfællesskaber. Arbejdet i et professionelt læringsfællesskab er en kontinuerlig proces, som har til formål at forbedre resultater i bred forstand. I det professionelle læringsfællesskab skal dagtilbuddets ledelse og pædagogiske medarbejdere lære ved at anvende data fra eget dagtilbud og forskningsbaseret viden om dagtilbuddets pædagogiske praksis, samt koble denne viden til både at informere og justere planlægning, gennemførelse og evaluering af det daglige, pædagogiske arbejde. I det professionelle læringsfællesskab samarbejder deltagerne, samt deler viden og erfaringer med det formål at hjælpe hinanden med at videreudvikle deres egen og fælles praksis (Marzano, Heflebower, Hoegh, Warrick, & Grift, 2016).

Professionelle læringsfællesskaber er ikke et møde, men en arbejds måde, som præger hele kulturen i et dagtilbud. Dagtilbud og kommuner med gode professionelle læringsfællesskaber er kendetegnet ved, at der er en samarbejdsorienteret kultur og indstilling hos det pædagogiske personale, samt at ledelsen ser det som en vigtig opgave at rammesætte og facilitere denne kultur. Målet med at organisere arbejdet med kvalitet som arbejdet i professionelle læringsfællesskaber er at skabe de bedste muligheder for, at alle børns trives, samt at det enkelte barn får mulighed for at realisere sit potentiale for udvikling og læring (Stoll, Bolam, McMahon, Wallace, & Thomas, 2006; Timperley, 2018). Refleksion og samarbejdet mellem dagtilbuddets pædagogiske personale i professionelle læringsfællesskaber må bl.a. være kendetegnet ved en grundig drøftelse omkring sammenhængen mellem egen pædagogiske praksis og børns trivsel, udvikling og læring, hvilket, som pointeret tidligere, også er et fokus, der fremhæves i den styrkede pædagogiske læreplan (Børne- og Socialministeriet, 2018).

De professionelle læringsfællesskaber er kendetegnet ved, at deltagerne har en grundlæggende tillid til hinanden. De skal diskutere egen praksis knyttet til både udfordringer og succeser, og i den forbindelse er det afgørende, at de møder hinanden med respekt, tilpas mængde af udfordringer og engagement. Alle skal være sikre på, at der eksisterer fuld fortrolighed omkring det, som bliver sagt i disse fællesskaber. Samtidig skal det pædagogiske personale, såvel som ledelsen også have mod til at udfordre hinandens viden og erfaringer. Hensigten med dialogen

og samarbejdet i dagtilbuddets professionelle læringsfællesskaber er derfor heller ikke at bekræfte hinanden, men i større grad at udfordre hinanden på en respektfuld måde (Earl, Sachs, & Timperley, 2008). Ligeledes må dialogen og refleksionen i de professionelle læringsfællesskaber tage afsæt i, samt hvile på, en fælles retning og vision for arbejdet. Denne retning må være så præcis, at alle i de professionelle læringsfællesskaber kender til den. Det handler om, at der må eksistere koherens, forstået som samstemthed og fælles fodslag om kommunens og dagtilbuddets arbejde med kvalitet (Fullan & Quinn 2015).

Et godt professionelt læringsfællesskab er kendetegnet ved, at der er entydige regler for kommunikationen. Disse regler skal styre kommunikationen, således alle læringsfællesskabets deltagere får mulighed for at deltage på en aktiv og ligeværdig måde. Det vil sige, alle skal høres, alle skal være engagerede, lytte og være mentalt til stede. Dette gøres bedst ved, at der er én af deltagerne, som har opgaven som mødeleder. Mødelederfunktionen, der i Program for læringsledelse kaldes for teamkoordinator, koordinerer og styrer drøftelserne i teamet. I programmet har dagtilbuddets ledelse en vigtig rolle i forhold til at facilitere og understøtte opgaven som mødeleder. Endvidere må ledelsen sikre, at der i det enkelte dagtilbud er en god ramme for arbejdet som professionelt læringsfællesskab, hvilket bl.a. betyder, at der afsættes tid til møderne, og at der er mulighed for adgang til data og den forskningsbaserede viden, som teamets deltagere har brug for.

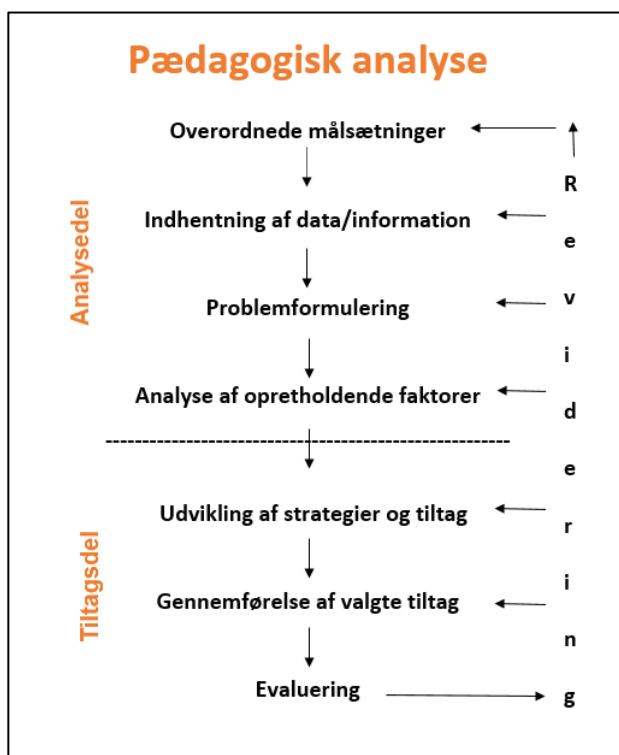
Dagtilbuddets professionelle læringsfællesskaber skal have fokus på børns trivsel, udvikling og læring og den sammenhæng, dette har med dagtilbuddets pædagogiske praksis og læringsmiljøet. Arbejdet i de professionelle læringsfællesskaber skal bidrage til, at både den enkelte fagprofessionelle og dagtilbuddet som helhed forbedrer sig. Der er et stort lærings- og kompetenceudviklingspotentiale for dagtilbuddets pædagogiske personale og ledelse i forhold til denne form for samarbejde om kerneopgaven.

Læringsledelse og pædagogisk analyse

Pædagogisk analyse er et værktøj for analyse og tiltagsudvikling i dagtilbud og skole og et kerneelement i Program for læringsledelse. Det er hensigten, at et systematisk arbejde efter analysemodellens faser skal hjælpe dagtilbuddets pædagogiske personale, ledelse og den kommunale dagtilbudsforvaltning med ikke altid at gå direkte fra en udfordring til handling, hvor handlingen ofte udelukkende vil bygge på intuition og egne erfaringer. I stedet skal udfordringen analyseres ud fra flere perspektiver, således de valgte tiltag, som på sigt skal medvirke til at komme fra den faktiske situation (udfordring) til den ønskede situation (forbedring), kan have en forholdsvis stor sandsynlighed for at kunne give positive resultater.

Analysemodellen har til hensigt at få en eksplicit forståelse af de faktorer ved læringsmiljøet, som udløser, påvirker og opretholder problemer og udfordringer i dagtilbuddet. På dette grundlag udvikles og gennemføres tiltag og strategier som bidrager til, at udfordringerne bliver mindre og resultaterne bedre. Den pædagogiske analysemodel bygger i høj grad på de samme principper som en *Response to Intervention* tilgang (Mitchell, 2014; Hattie, 2009).

Pædagogisk analyse består af en analysedel og en tiltagsdel. I arbejdet med modellen skal der tages udgangspunkt i egne/dagtilbuddets/kommunens udfordringer og problemstillinger relateret til egen praksis. Derefter skal der indhentes information/data om udfordringen samt gennemføres en analyse af de faktorer, som opretholder udfordringen både ud fra et kontekstuellet perspektiv, et aktørperspektiv og et individperspektiv. Ud fra analysen af de opretholdende faktorer skal der vælges tiltag, som så vidt muligt må være forskningsbaserede. De valgte tiltag skal derefter gennemføres systematisk og evalueres. Der lægges stor vægt på, at rækkefølgen i analyseprincipperne følges. Nedenfor er der en oversigt over analysemodellens forskellige faser og delementer:

Figur 2: Pædagogisk analyse (Nordahl, 2005)

(Læs evt. mere om pædagogisk analyse i Nordahl 2005, Nordahl & Hansen, 2016).

Principperne i pædagogisk analyse er forskningsbaserede, og det er godt dokumenteret, at kollektiv og systematisk anvendelse af disse principper har en positiv effekt på børn og unges sproglige, faglige og sociale læring (Nordahl, Sunnevåg & Aasen 2012; Nordahl et al. 2016). Analysen skal foretages kollektivt i professionelle læringsfællesskaber og egner sig godt til at strukturere drøftelser og refleksion mellem professionelle voksne (DuFour & Marzano 2015; Earl, Sach & Timperley, 2008).

Pædagogisk analyse er fagligt forankret i teorier om sociale systemer, som fremhæver, at det enkelte individ er i interaktion med forskellige sociale systemer. Dagtilbuddets børnegrupper, personalegruppe eller selve institutionen kan alle betragtes som forskellige sociale systemer, hvor kommunikation og interaktion skaber mønstre og strukturer, der udgør et fællesskab. Ingen af os kan undsige os påvirkning fra de sociale systemer, som vi deltager i, da social påvirkning finder

sted, uanset, om vi ønsker det eller ej. I sociale systemer er vi hver især aktører med forskellige roller og relationer (positioner), der både kan påvirke og bliver påvirket, og som til sammen udgør en helhed. Konsekvensen er, at hvis vi ændrer på omgivelserne omkring barnet – det sociale system – så vil barnet også ændre sin adfærd og tilegne sig de eller den nødvendige kompetence.

Kapitel 3:

Metodeafsnit

Denne rapport omhandler den tredje kortlægningsundersøgelse (T3) i Program for læringsledelse – dagtilbud, som blev gennemført i efteråret 2019 i 283 dagtilbud i Svendborg Kommune. Programmets to første kortlægninger blev gennemført i henholdsvis efteråret 2015 (T1) og 2017 (T2)⁴. Hvor T1 omhandlede, hvordan de forskellige informanter oplevede dagtilbuddets indhold ved projektets start, så indikerer T2 og T3 dagtilbuddets og kommunens kvalitetsudvikling i programperioden fra 2015 - 2019. Derfor stilles og besvares de samme spørgsmål i T2 og T3 som ved T1 også med det formål at kunne sammenligne oplevelsen af dagtilbuddet set fra et børne-, medarbejder-, ledelses- og forældreperspektiv over tid. Det enkelte dagtilbud skal kunne bruge egne kortlægningsresultater som afsæt for analyse, refleksion og diskussion, for med dette afsæt at arbejde med forbedring af egen praksis. Ligeledes skal kommunens samlede resultater anvendes på kommunalt niveau som afsæt for nye, kommunale initiativer og udviklingsområder. Desuden er kortlægningens resultater også interessante, fordi de giver et billede af, hvordan det enkelte dagtilbud opleves af både børn, forældre, det pædagogiske personale og ledelsen. Det kan, i arbejdet med kortlægningens data, være interessant at sammenligne resultaterne fra disse informanter med henblik på at finde forskelle og ligheder i deltagernes oplevelser og erfaringer.

I metodekapitlet præsenteres kortlægningsundersøgelsens metodiske afsæt, herunder forskningsdesign, udvalg og svarprocenter, måleinstrumenter, brug af statistiske analyser samt vurdering af kortlægningsundersøgelsens validitet og reliabilitet. Kapitlet er en revideret version af det kapitel, som blev anvendt i programmets første rapport, der præsenterede de samlede resultater fra T1 i 2015 (Hansen et al., 2016: 19). Desuden er kapitlet inspireret af to andre metodekapitler fra rapporter, der omhandler lignende kortlægningsundersøgelser (Nordahl, Hansen, Nordahl, Sunnevåg, & Hansen, 2017; Sunnevåg, Nordahl, & Nordahl, 2018).

Udvalg og svarprocent

Kortlægningsundersøgelsen i Program for læringsledelse - dagtilbud har fem informantgrupper, som alle har besvaret en række spørgsmål angående deres oplevelse af dagtilbuddets indhold. Disse fem informantgrupper er:

- Dagtilbuddets 4-5-6 årige børn
- Det enkelte 4-5-6 årige barns kontaktpædagog

3 De 28 dagtilbud er de dagtilbud, som har børn i alderen 4-5-6 år.

4 Alle tre kortlægningsundersøgelser er som nævnt gennemført i ugerne 38 – 41.

- Forældrene til de 4-5-6 årige børn
- Dagtilbuddets pædagogiske personale
- Dagtilbuddets ledelse

Udvalget af antallet af informanter er bestemt af antallet af deltagende dagtilbud i den enkelte kommune. I tabellen nedenfor vises det samlede antal informanter, som har deltaget i den tredje kortlægningsundersøgelse (T3) i Svendborg Kommune, samt svarprocenten for den enkelte informantgruppe.

Informanter	Inviterede	Besvarede	Svarprocent
Børn (4-5-6 år)	716	685	95,7 %
Kontaktpædagog	716	682	95,3 %
Forældre (0-6 år)	2010	1158	57,6 %
Pædagogisk personale	413	406	98,3 %
Ledelse	38	37	97,4 %

Tabel 3: Samlet antal informanter for Svendborg Kommune ved T3

Tabel 3 viser, at 95,7 % af de 4-5-6 årige børn, 95,3 % af kontaktpædagogerne, samt 97,4 % med en ledelsesfunktion⁵ i dagtilbud har besvaret kortlægningsundersøgelsen. Endvidere viser tabellen, at 57,6 % af forældrene til de 0-6 årige børn samt 98,3 % af det pædagogiske personale har besvaret undersøgelsen. Disse svarprocenter vurderes som høje. De høje svarprocenter ved alle informanterne betyder, at kortlægningens resultater er repræsentative for de i alt 28 dagtilbud i Svendborg Kommune, som har deltaget i kortlægningsundersøgelsen i 2019. Som det fremgår af figuren, er forældrebesvarelsen på 57,6 % relativ lav, sammenlignet med de øvrige svarprocenter. Svarprocenten på forældrebesvarelsen vurderes dog alligevel som forholdsvis tilfredsstillende, da erfaringer fra tidligere forskning viser, at det kan være svært at få en svarprocent fra denne informantgruppe på over 60 % (Nordahl, 2003).

Operationalisering af måleinstrument

Udgangspunktet for denne rapport har været at kortlægge det, der kan betragtes som centrale kvalitetsområder i dagtilbud. Dette er områder, som er knyttet til børns sociale relationer, sprog, kommunikation og færdigheder, samt til børns trivsel, forældres erfaringer og samarbejde med dagtilbuddet, det pædagogiske personales vurdering af samarbejdet med både forældre, kolleger og egen ledelse, samt ledelsens vurdering af forskellige sider ved dagtilbuddet og ved sin egen lederfunktion og opgave. Rapporten omhandler ikke alle disse områder, men her er valgt nogle områder ud. Eksempelvis omhandler rapporten ikke ledelsens vurderinger, disse vil i stedet blive behandlet i fællesrapporten for de seks kommuner, som deltager i programmet.

Spørgeskemaundersøgelsen til dagtilbuddets 4-5-6 årige børn bygger i høj grad på måleinstrumenter, der oprindeligt blev udviklet til elever i 0.-3. klasse, men som

⁵ Ledelse = leder, daglig leder eller viceleder i det enkelte dagtilbud.

løbende og over tid er tilpasset og afprøvet på dagtilbuddets 4-5-6 årige børn i en række norske og danske forsknings- og udviklingsprojekter (se fx Nordahl et al., 2012; Nordahl et al., 2017; Nordahl, Nordahl, Sunnevåg, Berg, & Martinsen, 2018). Dagtilbuddets 4-5-6 årige børn har besvaret spørgsmål, der kobler sig til følgende fem spørgsmålsområder: Børns trivsel, barn-barn relation, barn-voksen relation, genkendelse af tal, geometriske figurer, bogstaver og ord samt kompetenceaktiviteter. Nærmere beskrevet har børnene inden for disse fem områder svaret på spørgsmål om egen trivsel i deres dagtilbud, deres relation til andre børn, samt deres relation til de voksne (Eccles et al.1993, Moos & Trickett 1974, Rutter et al.1979, Nordahl, 2000, Nordahl, 2005). Ligeledes har de svaret på spørgsmål om aktiviteterne i deres dagtilbud, samt vist deres kendskab til tal, bogstaver, små lydrette ord og geometriske figurer.

Besvarelsene er foregået via et digitalt, online spørgeskema, som kan tilgås fra både computer og iPad. I alt er der udviklet 33 udsagn, som knytter sig til områder, som er vigtige for børns læring, udvikling og trivsel i dagtilbuddet: fire udsagn knytter sig til det enkelte barns trivsel i dagtilbuddet, tre udsagn til barnets relation med andre børn, otte udsagn til barnets relation til de voksne, 13 udsagn til barnets kendskab til tal, bogstaver, små lydrette ord og geometriske figurer, samt fem udsagn til barnets vurdering af kompetenceaktiviteter i dagtilbuddet. Svarværdierne går fra 1-4, og de er for børnene konkretiseret ved fire værdiladede, grafiske illustrationer (smileys), som viser fire grader af enig og uenig: 1=meget sur, 2=lidt sur, 3=lidt glad og 4=meget glad), hvor den højeste score (4) indikerer høj grad af trivsel og gode relationer til andre.

Nedenfor i tabel 4 er resultatet på de forskellige spørgsmålsområder (faktorer) fra reliabilitetsanalysen sat op med Cronbach`s Alpha værdien:

Variabelområder/faktorer	Alpha T3
Børns trivsel	.550
Børns relation til voksne	.724
Kompetenceaktiviteter	.608

Tabel 4: Reliabilitetsanalyser – 4-, 5- og 6-årige børn

Cronbach`s Alpha er en målemetode i forhold til pålidelighed og sammenhæng i data. Kravet til en god, indre konsistens for en skala ligger på >.700 (Cronbach, 1951). Reliabilitetsanalyserne på børneundersøgelsen i T3 viser på to af de tre områder (børns trivsel og børns vurdering af kompetenceaktiviteter) nogle lave reliabilitetskoefficienter for de skalaer, som er anvendt. Dette må der tages hensyn til i tolkning af analyserne senere.

Kontaktpædagog

Spørgeskemaet, som dagtilbuddets kontaktpædagoger⁶ har besvaret, bygger hovedsageligt på et måleinstrument, som er udviklet for at kortlægge børns sociale og sproglige kompetencer i dagtilbud (Gresham & Elliott, 1990, 2008; Lamer & Hauge, 2006), spørgsmål om barnets adfærd (Lamer, 2013) og den voksnes relation til barnet (Pianta, 2001). Kontaktpædagogens vurdering af det enkelte 4-5-6 årige barn er fordelt på fem følgende spørgsmålsområder: sociale færdigheder er vurderet ud fra 22 udsagn, eksternaliseret og internaliseret adfærd ud fra hver seks udsagn, kommunikation og sprog ud fra 18 udsagn og motorik og fysisk aktivitet ud fra syv udsagn. Udsagnene er alle vurderet ud fra en firedelt skala: 1=aldrig/sjældent, 2=af og til, 3=ofte og 4=meget ofte, og hvor den højeste score (4) indikerer høj grad af færdigheder (sprog, motorik og socialt), samt lav grad af eksternaliseret og internaliseret adfærd.

I tabel 5 er resultatet på de forskellige spørgsmålsområder (faktorer) fra reliabilitetsanalysen sat op med Cronbach's Alpha værdien:

Variabelområder/faktorer	Alpha T3
Børns sociale færdigheder	.959
Børns adfærd, eksternaliseret	.861
Børns adfærd, internaliseret	.752
Børns sproglige færdigheder	.966
Børns motoriske og fysiske færdigheder	.901

Tabel 5: Reliabilitetsanalyser - kontaktpædagog

Reliabilitetsscorerne, som vises i ovenstående tabel, vurderes som meget gode (>.700). Faktorerne, som også vises i tabellen, kan dermed betragtes som pålidelige.

Pædagogisk personale

Spørgeskemaet til dagtilbuddets pædagogiske personale består af otte spørgsmålsområder, der primært bygger på Grosin (1990) og Rutter et al. (1979), og som omhandler vurdering af dagtilbuddets arbejds- og læringsmiljø. I kortlægningsundersøgelsen skal den enkelte medarbejder svare på fem spørgsmål, der vurderer egne kompetencer, grad af tillid til sig selv som fagprofessionel, grad af entusiasme og engagement, og om egne udviklingsmuligheder i dagtilbuddet. Fire spørgsmål om det generelle samarbejde i personalegruppen, tre om de fysiske rammer og vedligehold i institutionen, seks spørgsmål om samarbejdet om børnene i personalegruppen, samt to spørgsmål om ledelsen af institutionen. Derudover besvarer personalet ni spørgsmål om dagsplan og aktiviteter i institutionen. Personalet besvarer fire spørgsmål om interesse og indsats fra børnenes side, som er inspireret af spørgsmål, der er anvendt af Skaalvik (1993), Grosin (1990) og Rutter et al. (1979). Desuden besvarer personalet syv spørgsmål omkring samarbejdet med

⁶ I kortlægningsundersøgelsen har hvert barn en kontaktpædagog. Denne er valgt ud fra at vedkommende er én af barnets primære voksne i dagtilbuddet.

forældre. Spørgsmålene er alle besvaret ved en firedelt skala: 1=Passer ikke så godt, 2=passer nogenlunde, 3=passer godt, 4=passer meget godt. Høj score svarer til et godt samarbejds- og arbejdsmiljø, tro på egen faglighed, gode relationer til kolleger, børn, ledelse og forældre.

Nedenfor er resultatet på de forskellige spørgsmålsområder (faktorer) fra reliabilitetsanalysen sat op med Cronbach's Alpha værdien:

Variabelområder/faktorer	Alpha T3
Kompetence og tilfredshed	.759
Samarbejde	.696
Fysisk miljø	.808
Samarbejde om børnene	.769
Ledelse af dagtilbuddet	.862
Dagsplan og aktiviteter	.838
Interesse og indsats fra børnenes side	.837
Ansattes samarbejde med forældre	.840

Tabel 6: Reliabilitetsanalyser - pædagogisk personale

Tabel 6 viser, at reliabilitetsscorerne er gode (>.700), dog med to undtagelser: Ansattes vurdering af egen kompetence og tilfredshed, samt ansattes vurdering af relationen mellem voksne og børn i dagtilbuddet. Begge disse score er dog meget tæt på .700, og de kan derfor betragtes som pålidelige.

Forældre

Spørgeskemaet, som er brugt i forhold til forældre, er hovedsageligt en tilpasning af et skema, som tidligere er brugt til forældre i skolen (Nordahl, 2007). Dette har i andre sammenhænge vist tilfredsstillende reliabilitet og validitet (Nordahl et al. 2012; Nordahl, 2013). Spørgeskemaet består af tre spørgsmålsområder med i alt 29 spørgsmål. I undersøgelsen skal forældrene svare på fire spørgsmål om deres samarbejde med dagtilbuddet, der omhandler henholdsvis moders/faders samarbejde med dagtilbuddet og samarbejdet med personalet om aflevering og afhentning af børn/barnet. Fem spørgsmål om deres vurdering af dagtilbuddets informationsniveau og -kvaliteten. 13 spørgsmål, hvor forældrene vurderer indhold og aktiviteter i dagtilbuddet, herunder forældredeltagelse og -inddragelse, samt til sidst syv spørgsmål om deres tilfredshed med dagtilbuddet, hvor spørgsmålene omhandler ledelse, personalets faglighed og engagement mv. Alle spørgsmål til forældrene vurderes på en firedelt skala: 1=aldrig/sjældent, 2=af og til, 3=ofte, 4=meget ofte, hvor den højeste score indikerer stor grad af forældretilfredshed med dagtilbuddet.

I tabel 7 er resultatet på de forskellige spørgsmålsområder (faktorer) fra reliabilitetsanalysen sat op med Cronbach's Alpha værdien:

Variabelområder/faktorer	Alpha T3
Forældrenes vurdering af information fra dagtilbuddet	.767
Forældres tilfredshed med dagtilbuddet	.873
Forældres vurdering af samarbejdet med dagtilbuddet	.866

Tabel 7: Reliabilitetsanalyser – forældre

Tabellen indikerer, at reliabilitetsscorerne for forældreundersøgelsen er gode (>.700). Faktorerne, som vises i tabellen, kan dermed betragtes som pålidelige.

Ledelse

Selv om denne rapport ikke behandler resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen for dagtilbuddets ledelse, så præsenteres dette skema alligevel i dette metodekapitel, da det er en del af de data, som den enkelte kommune har adgang til via resultatportalen. Spørgeskemaet til lederne består af i alt fem spørgsmålsområder med måleinstrumenter fra blandt andet Grosin (1990), Rutter et al. (1979), Nordahl (2000). Disse fem områder omhandler ledelsestid – både brugt (seks spørgsmål) og ønsker til brug fremadrettet (seks spørgsmål), pædagogisk ledelse (otte spørgsmål), ledelse af dagtilbuddets arbejdsmiljø (tolv spørgsmål) og ledelse af institutionskulturen (syv spørgsmål). I alt er ledelsen blevet stillet 39 spørgsmål. Det varierer, hvilke skalaer, der er anvendt til de forskellige spørgsmålsområder. På nogle områder har skalaen været tre-delt og andre fem-delt. Begge skalaer indikerer et positivt resultat.

I tabel 8 er resultatet på de forskellige spørgsmålsområder (faktorer) fra reliabilitetsanalysen sat op med Cronbach's Alpha værdien:

Variabelområder/faktorer	Alpha T3
Tidsforbrug	.564
Pædagogisk ledelse	.495
Tilfredshed og udvikling	.550
Samarbejde	.829
Fysisk miljø	.682

Tabel 8: Reliabilitetsanalyser – ledelse

Reliabilitetsscoren for ledelsens vurdering af egen ledelse af dagtilbuddets arbejdsmiljø vurderes som meget høj (>.700), ledelse af institutionskulturen ligger lige under .700 og disse to faktorer vurderes derfor som tilfredsstillende. De resterende faktorer vurderes som lave (<.700), hvilket der må tages højde for i analyserne.

Statistiske analyser

Frekvensanalyser

For at få en indledende oversigt over materialet, både når det gælder det substantielle indhold og spredningen i svarene, er der gennemført frekvensanalyser for alle variabler, hvilket giver et billede af materialet inden for de forskellige måleinstrumenter.

Faktor- og reliabilitetsanalyser

Inden for alle skalaområder er der gennemført faktor- og reliabilitetsanalyser i kortlægningsundersøgelsen. Måleinstrumenterne er udviklet for at dække hovedbegreber og underbegreber ved hjælp af repræsentative spørgsmål. Indholdet i spørgeskemaerne er valgt ud fra, hvilket meningsindhold der bedst belyser den undersøgte problemstilling. Hensigten med faktoranalyserne er derfor at komme frem til faktorer og begrebsområder, som kan anvendes i de videre statistiske analyser. I denne rapport er der gennemført en konfirmerende faktoranalyse Principal Component - Direct Oblim inden for alle spørgsmålsområder. Egen værdi over én (Kaisers kriterium) er sat som kriterium. Derefter er der i nogle tilfælde foretaget mere eksplorative analyser. I vurderingen af det antal faktorer, som anvendes videre i undersøgelsen, er der ikke ensidigt anvendt metodiske kriterier. Endvidere har der været anvendt faktorløsninger fra tidligere datasæt, hvor måleinstrumenterne er anvendt (Ogden 1995, Nordahl 2000, 2003, 2005, Sunnevåg 2013, Nordahl og Sunnevåg 2017).

Med afsæt i disse faktorstrukturer er der lavet delskalaer eller faktorer af data. For at undersøge, hvor pålidelige eller stabile disse faktorer er, er der foretaget reliabilitetsanalyser ved brug af Cronbach's Alpha⁷. Reliabilitet kan defineres som et udtryk for fejlvarians i materialet og kan knyttes både til måleinstrumentet og til gennemførelsen af målingen. Alpha over .60 anses som acceptabel, .70 som god og .90 som meget god (Cronbach, 1951).

Variansanalyser, effektmål og 500-pointskala

I kortlægningsundersøgelsen har det været vigtigt at finde frem til forskelle og ligheder mellem dagtilbud, mellem kommuner og mellem grupper af børn. Den relative forskel er vurderet ud fra standardafvigelser i målingerne. Det vil sige, at forskellene er angivet i standardafvigelser. Dette statistiske mål for forskellene anvendes som en hjælp til at vurdere den praktiske betydning af forskellene. Statistisk indebærer dette, at den reelle forskel i scorer på en variabel mellem eksempelvis to dagtilbud er divideret med den gennemsnitlige størrelse på standardafvigelse til variablen. Dette kan udtrykkes ud fra følgende formel:

⁷ Målemetode i forhold til pålidelighed og sammenhæng i data

$$\text{Forskellen i standardafvigelse} = \frac{\text{Resultat dagtilbud A minus resultat dagtilbud B}}{\text{Gennemsnitlig standardafvigelse (vægtet)}}$$

Figur 3: Formel for udregning af standardafvigelse

Med vægtet standardafvigelse menes her, at der er beregnet et gennemsnit af standardafvigelsen på målingerne, som er vægtet for forskellen på størrelserne i udvalgene af dagtilbuddene A og B's børn. Fordelen ved at udrykke forskelle i standardafvigelse er, at forskelle på forskellige variabelområder kan vurderes i forhold til hinanden, og at man tager højde for variationen i materialet. Svagheden ved brug af standardafvigelse er, at det er et mere usikkert mål, når variansen i målingerne ikke er normalfordelt, hvilket vil være tilfældet i flere af de skalaer, som præsenteres i rapporten.

Alle dagtilbud, som deltager i kortlægningsundersøgelsen har adgang til en digital portal, hvor man både gennemfører kortlægningsundersøgelsen og efterfølgende kan læse resultaterne. Resultaterne kan læses på to måder i portalen, enten som gennemsnitsværdier og standardafvigelser eller på en 500-pointskala. 500-pointskalaens logik og oversigt svarer her til den visning, der finder sted fx i PISA-undersøgelserne. 500-pointskalaen tager både hensyn til gennemsnit og standardafvigelse. I skalaen er 500 point altid gennemsnittet for de resultater, som præsenteres. Alle matematiske beregninger som spredning og standardafvigelser er altid indeholdt i de aktuelle 500 point. Dette betyder, at gennemsnittet for alle deltagende dagtilbud inden for alle fokusområder altid er 500 point uafhængigt af, hvilken skala, der er anvendt i forhold til svaralternativer eller antal spørgsmål i hvert fokusområde.

I denne beregningsmåde er en forskel på én standardafvigelse cirka det samme som 100 point (Cohens D = 1,0). Dette giver et mere eksakt mål på forskelle, end hvis man blot ser på gennemsnitsresultater. Der gives dermed også et mere entydigt og sammenligneligt billede af datamaterialet. I præsentationen af rapportens resultater anvendes 500-pointskalaen som regel, men af og til refereres der også til Cohens D.

Det kan dog være udfordrende at anvende forskelle, som er udtrykt i standardafvigelse (Cohens D og 500-pointskala) på områder, som er skævt fordelte, hvilket vi finder i flere af målingerne i kortlægningsundersøgelsen. Analyserne viser dog, at resultaterne ikke bliver meget anderledes, når data konverteres til normalfordelte skalaer.

Vurdering af reliabilitet og validitet

I de kommende afsnit foretages en vurdering af reliabiliteten og validiteten i kortlægningens spørgeskemaundersøgelser, samt i bearbejdningen af disse. Kortlægningsundersøgelsen i Program for læringsledelse - dagtilbud kan ses som en måling af dagtilbuddets læringsmiljø og den komplekse virkelighed, der findes i hvert af de deltagende dagtilbud. Ved en måling af denne karakter opnås ikke universelle

sandheder, som man eksempelvis har mulighed for inden for naturvidenskaben, hvor fx tyngdeloven kan karakteriseres som en universel lov, der gælder til alle tider. I den kortlægningsundersøgelse, der anvendes i Program for læringsledelse – dagtilbud, og som denne rapport omhandler, bliver undersøgelsens reliabilitet og validitet derfor også vigtige faktorer, når undersøgelsens resultater og konklusion skal præsenteres.

For dagtilbuddets børn er udsagnene i spørgeskemaundersøgelsen omsat til en enkel, grafisk illustration, som bliver støttet af en lydfil, hvor en stemme læser udsagnet op. Svaralternativerne til udsagnene har været en meget sur smiley, en lidt sur smiley, en lidt smilende smiley og en meget smilende smiley. Det enkelte barn har – efter at have hørt og set et udsagn i lyd og grafisk form – klikket på den smiley, det selv fandt stemte overens med udsagnet. Under besvarelsen har det endvidere rent visuelt været muligt for barnet, dels at følge med i hvor langt det var kommet i besvarelsen, dels at gå tilbage til det forrige udsagn, og hvis barnet har haft brug for at høre et udsagn igen, har det klikket på et ikon af et øre, som gentager oplæsningen af udsagnet. Det enkelte barn har under besvarelsen haft en voksen ved siden af sig, som er instrueret i, hvordan barnet skal besvare kortlægningsundersøgelsens spørgsmål, samt den voksnes rolle heri.

Der er tidligere gennemført pilottest af lignende kortlægningsundersøgelser i både Danmark og Norge (Nordahl et al. 2012; Nordahl, 2016). Her er børns respons på forskellige spørgsmål og på selve brugerfladens udformning iagttaget. Erfaringerne fra disse test og gennemførelsen af tidligere kortlægningsundersøgelser har været et væsentligt bidrag til den løbende videreudvikling af denne type undersøgelser. Vi har mindre erfaring med validiteten i denne type kortlægning, hvor børn er informanter, end vi har med kortlægningsundersøgelser, hvor voksne er informanter, men der er en naturlig variation i svarene, og der er også en frekvensfordeling, som virker plausibel. Hovedparten af den feedback, vi har modtaget fra de voksne i de dagtilbud, der deltager i kortlægningsundersøgelsen, fortæller også, at de 4-5-6 årige børn har været i stand til at forstå og besvare spørgsmålene.

I de få tilfælde, hvor spørgsmålene er besvaret ved hjælp af en PC, er der nogle børn, der har haft udfordringer i forhold til at skulle håndtere en mus. Disse børn har dog klaret opgaven ved hjælp fra en voksen. Størstedelen af de børn, der har deltaget i undersøgelsen har dog besvaret spørgeskemaet via en iPad, som med sin touch-følsomme skærm har gjort det let for barnet selv at interagere med spørgeskemaets forskellige funktioner. Ligeledes er det vigtigt at understrege, at det i børneundersøgelsen er børns virkelighedsopfattelser, som ønskes kortlagt, ikke de voksnes opfattelser af børns situation.

Reliabilitet

Reliabilitet anvendes for at finde frem til hvor meget fejlvarians eller tilfældig varians, der er i et måleinstrument eller en måling, og det bliver betragtet som et udtryk for målingens nøjagtighed. Med udgangspunkt i den totale varians, den sande varians og fejlvariansen i en måling, vil reliabiliteten i en måling kunne beregnes. På den måde kan reliabilitet defineres som forholdet mellem den sande varians og den totale varians eller forholdet mellem fejlvariansen og den totale

varians. Beregningen af reliabilitet forudsætter også, at vi har mere end en variabel eller en værdi for at måle det samme fænomen. For at tage hensyn til målingernes nøjagtighed bruges der i rapportens præsentation af det empiriske materiale derfor blot i mindre grad resultater fra enkelt-spørgsmål. I den største del viser analyserne, at reliabiliteten er tilfredsstillende i de data, som rapporten præsenterer.

I kortlægningsundersøgelsen har vi beregnet reliabiliteten – eller pålideligheden i undersøgelsen – ud fra de områder, som er målt. Resultaterne af disse statistiske analyser viser, at reliabiliteten for det meste er tilfredsstillende. Der er imidlertid nogle udfordringer med pålideligheden i enkelte af børnenes svar. Dette kan både skyldes, at måleinstrumentet ikke er tilfredsstillende, og at børn ikke i tilstrækkelig grad har forstået det, vi spørger dem om, på den måde, som var hensigten. Det er imidlertid vigtigt at slå fast, at børn på de fleste områder kan betragtes som troværdige informanter. Som allerede nævnt, fremgår det, at der er god sammenhæng i måden, de besvarer de forskellige spørgsmål på. At de forstår og vurderer fænomener anderledes, end voksne gør, betyder jo ikke nødvendigvis, at de forstår dem forkert. De forstår dem bare på en anden måde og med en anden erfaringshorisont.

Begrebsvaliditet

Begrebsvaliditet indebærer en drøftelse af, om det, vi ønsker at måle, faktisk bliver målt gennem de operationaliseringer, som er foretaget af det aktuelle begreb eller fænomen. Dette nødvendiggør en afklaring af det begreb eller fænomen, som skal måles, og en operationalisering af begrebet i tema, underbegreber, udsagn eller spørgsmål (Cohen, 2007; Cohen et al., 2011). I kortlægningsundersøgelser som denne er det vigtigt at sikre, at de områder, det er hensigten at måle på, faktisk bliver målt. Det vil sige, at kortlægningens spørgsmål i sin udformning må dække de tiltænkte områder eller begreber, som skal måles, på en god måde.

For analyserne af datamaterialet er konsekvensen, at det må vurderes, om den teoretiske begrebsmodel, som er udviklet, får metodologisk og substantiel støtte i det konkrete materiale. Lave korrelationer mellem svarene på enkelte spørgsmål og den lave støtte til teoretiske faktorløsninger kan indikere en lav begrebsvaliditet i materialet. For at vurdere dette er der gennemført egne analyser for at sikre, at de spørgsmål, som er tænkt til at høre sammen, faktisk fungerer sammen. Det er gennem faktor- og reliabilitetsanalyser vurderet, om datamaterialet afspejler det, som måleinstrumenterne var tiltænkt at måle. Det vil sige, om der er sammenhæng mellem datamaterialet og de teoretiske begrebskonstruktioner, og faktorløsninger i tidligere brug af måleinstrumenterne. I de tilfælde hvor der ikke er fundet tilfredsstillende sammenhænge, er der valgt begrebsmæssige løsninger, som bygger mere på det empiriske materiale end på de forventede, teoretiske løsninger.

Et særligt forhold ved kortlægningens validitet er, som sagt, det forhold, at 4-5-6 årige børn anvendes som informanter. I den forbindelse kan elementer som børnenes hukommelse gøre sig gældende. Normalt anses tre måneder som en troværdig periode, man kan forvente, at børn kan huske, hvis erindringen skal være nogenlunde præcis. Dette kan derfor have betydning for målingens validitet, når

vi fx spørger, *Bliver du drillet i børnehaven?* Endvidere kan barnets svar blive påvirket af oplevelser i dagtilbuddet den aktuelle dag, hvor undersøgelsen finder sted. Således vil målingen være et øjebliksbillede og ikke set over tid, hvilket gør, at spørgsmålene i undersøgelsen tillægges en anden betydning end tiltænkt. Desuden kan magtforholdet mellem barnet og den voksne, der hjælper barnet med at besvare spørgsmål, påvirke validiteten. Et kritisk punkt er her, når og hvis barnet er nødt til at spørge den voksne om hjælp til fx at tolke ord og betydninger i spørgsmålsformuleringen. Da kan den voksne let komme til at give forklaringer, som kan påvirke svarene.

Ud fra både faktor- og reliabilitetsanalyser anses begrebsvaliditeten dog også som tilfredsstillende, eftersom resultaternes overensstemmelse med begrebskonstruktionerne er relativt god. På enkelte begrebsområder er validiteten som sagt lidt lav, ligesom der er mindre erfaring med validiteten, når børn er informanter, end når voksne er i denne form for kortlægning. Når det gælder børnenes svar, er det vigtigt at understrege, at det er børnenes virkelighedsopfattelser, vi her er ude efter at kortlægge. Endvidere er hensigten med kortlægningsundersøgelsen først og fremmest at vurdere generelle resultater inden for enkelte fænomener eller områder i dagtilbud. Ikke mindst i dette lys synes metoden relevant.

Ydre validitet

Mulighederne for at generalisere resultaterne fra et forskningsprojekt vil som oftest indebære en vurdering af udvalgets repræsentativitet i forhold til populationen. I denne kortlægningsundersøgelse for Svendborg Kommune er dette ikke noget problem, fordi udvalget er det samme som populationen, og fordi der er en tilfredsstillende svarprocent.

Etiske overvejelser

Når man udfører undersøgelser blandt børn, gælder det, at børnehavebørn ikke er myndige – og at alle børn skal svare på baggrund af forældrenes og/eller dagtilbudslederens accept af forehavendet. Endvidere fordrer kortlægningsundersøgelsen opmærksomhed på børnenes måder at sige fra på, ligesom det fordrer en indbygget følsomhed over for barnets integritet.

I resultaterne for kortlægningsundersøgelserne i Program for læringsledelse – dagtilbud er der indsat en nedre grænse for, hvor mange besvarelser der skal til for, at man kan få resultatet vist i portalen. Grænsen er for kortlægningen sat til syv for både børn, forældre, pædagoger og ledere. Dette skyldes både vores eget ønske, men også Datatilsynets bestemmelser om anonymitet. Derfor indgår der ingen visninger i kortlægningen ved færre end syv besvarelser. Undersøgelsen følger i øvrigt datatilsynets etiske regelsæt om GDPR.

Kapitel 4:

Børnenes vurderinger og kompetencer

Der eksisterer i dag meget forskningsbaseret viden om børns situation i dagtilbud. Det meste af denne viden baserer sig på interviews og samtaler med voksne (Nordeno et al. 2010). Dette giver vigtig viden, men det giver i mindre grad børn mulighed for selv at udtrykke, hvordan de selv oplever og erfarer hverdagen i deres dagtilbud. I dagtilbudslovens §7.1 fremhæves børneperspektivet som et vigtigt udgangspunkt for dagtilbuddets pædagogiske praksis (Dagtilbudsloven, 2019). Dette kan med reference til FN's børnekonvention både ses som en etisk fordring og en demokratisk ret for børnene, og i arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan, hvor det er læringsmiljøet, der systematisk skal evalueres og testes, og hvor dagtilbuddets medarbejdere og ledelse kontinuerligt skal forholde sig til de trivsels-, lege- og læringsmuligheder, som børnene møder i deres dagtilbudshverdag, bliver inddragelse af børneperspektivet vigtigt (Hansen, 2020).

I Program for læringsledelse – dagtilbud er der, som beskrevet tidligere, anvendt et digitalt spørgeskema, hvor børn i alderen 4-5-6 år selv får formidlet deres erfaringer og oplevelser ud fra nogle enkle spørgsmål, som er gengivet i grafik og lyd. På denne måde har vi direkte tilgang til børns erfaringer og oplevelser, hvilket giver mulighed for at analysere svarene fra børnene og dermed lade deres egne stemmer bidrage til arbejdet med at forbedre eller videreudvikle kvaliteten i det enkelte dagtilbud. Børn er, som voksne, aktører med egne virkelighedsopfattelser af det, som foregår i deres omgivelser, og som aktivt forsøger at mestre deres liv i de situationer, som de befinder sig i (Nordahl, 2010). Børn er handlende og villende individer, som ønsker at skabe mening i deres tilværelse, og det enkelte barn må derfor forstås i dette lys. Børns opfattelser af det, som foregår i dagtilbuddet, er subjektive og dannet på grundlag af bl.a. deres egne, tidligere erfaringer. Dette indebærer, at den samme situation kan opfattes og forstås på forskellige måder af forskellige mennesker. Dagtilbuddets fagprofessionelle kan derfor være ganske sikre på, at barnet/børnene opfatter de fleste situationer på en forholdsvis anderledes måde, end de selv gør.

I dannelsen af sine egne opfattelser vil ethvert barn være lige så meningsberettiget, som enhver voksen, hvilket netop bliver understreget med børneperspektivet som en del af det fælles pædagogiske grundlag i den styrkede pædagogiske læreplan (Børne- og Socialministeriet, 2018). I dagtilbuddet skal børns perspektiver dermed ses som en "forudsætning for enhver forbedring inden for pædagogikken", og børneperspektivet bliver således en vigtig feedback på kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø Bruner, 1997: 75 i Hansen, 2020).

Subjektive opfattelser er dog ikke bare væsentlige i sig selv. De er vigtige, også fordi de i mange situationer danner grundlaget for vores handlinger. Når et barn er meget uroligt og fx nægter at tage tøj på, når det skal ud, kan der være flere grunde til dette. Måske ønsker barnet at fortsætte en fin leg indenfor? Måske føler det sig utrygt udenfor? Eller måske opleves garderobesituationen så kaotisk, at barnet kæmper med at klæde sig selv på? Det er lettere at forstå børns handlinger, hvis vi kender de opfattelser, som ligger til grund for handlingerne. For at kunne bidrage til, at børn udvikler sig og lærer, må dagtilbuddets voksne have kendskab til barnets værdier og opfattelser, så de både kan se børnene samt tage deres meninger alvorligt. Dette indebærer også, at hvis vi i dagtilbuddet ønsker at kunne ændre eller påvirke et barns mestningsstrategier, læringsindsats, adfærd og sociale deltagelse, så vil det være væsentligt at kende til barnets værdier, ønsker og intentioner (Nordahl, Kostøl, Sunnevåg, Knudsmoen, Johnsen og Qvortrup 2012).

I dette kapitel præsenteres resultaterne fra besvarelserne fra dagtilbuddets 4-5-6 årige børn. Kapitlet omhandler bl.a. børnenes oplevelse af deres egen trivsel, deres relationer til andre børn og til voksne, samt deres genkendelse af tal, bogstaver, geometriske figurer og ord.

Børns trivsel og venskab

For de 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommunes dagtilbud er det vigtigt at trives og at have venner. Trivsel og venskab er ikke kun vigtigt i sig selv, men trivsel etablerer også gode betingelser for både sproglig og social læring og udvikling. Det er kun børnene selv, som kan rapportere om egen trivsel, fordi dette er en subjektiv oplevelse.

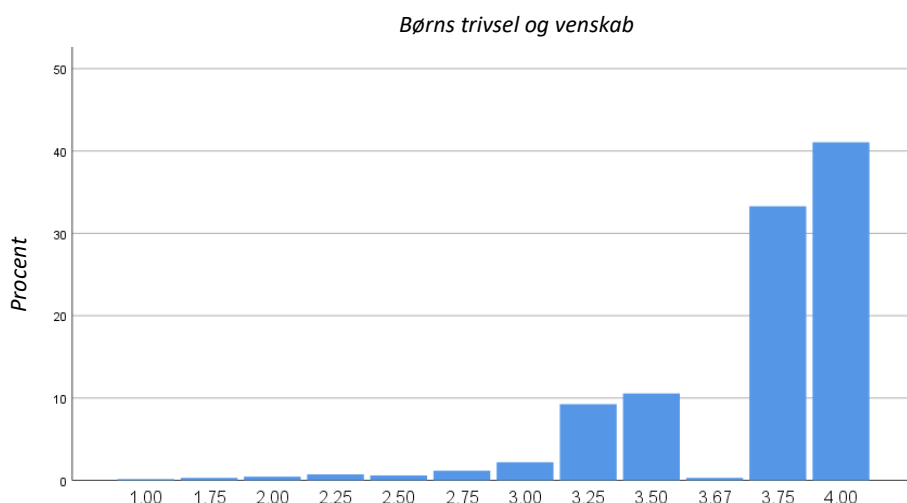
Venskab, eller det at have en god ven, ses som en meget vigtig værdi for børn, og børns handlinger styres i stor grad af relationer med de jævnaldrende. Østrem m.fl. (2009) viser, at venskab står helt centralt for børn, når det gælder børns trivsel i dagtilbud, og de dokumenterer gennem en undersøgelse, at de allerfleste børn oplever venskab i deres dagtilbud. Der findes dog også børn, som ikke oplever venskab i deres dagtilbudshverdag, og disse børn er i en vanskelig situation. Det at stå uden for fællesskabet kan ses som meget uheldigt for barnets sociale udvikling og selvopfattelse (Nordahl, 2010). Borge m.fl. fandt i en stor forskningsundersøgelse, som blev udført i 2010, at børn etablerer venskaber i en tidlig alder, og at børn både vælger og kan blive valgt eller fravalgt af andre børn, fra de er ganske små. Børn ved, når de bliver spurgt, hvem som er en god ven, og hvem som ikke er, og et godt sprog er vigtigt for at få venner.

I kortlægningen vurderer de 4-5-6 årige børn bl.a. deres egen trivsel og venskab med andre børn. I tabel 9 på næste side præsenteres antal besvarelser (N), gennemsnitsscore, standardafvigelse og den samlede udvikling i Svendborg Kommunes dagtilbud fra T1 til T3 udtrykt i Cohens D (forskul udtrykt i standardafvigelse). Værdiskalaen går her fra 1,00 til 4,00, hvor høj score indikerer stor grad af trivsel og venskab.

	N	Gennemsnit	Standardafvigelse	Cohens D (T1-T3)
T1	843	3,61	0,46	+ 0,27
T2	795	3,70	0,40	
T3	682	3,72	0,37	

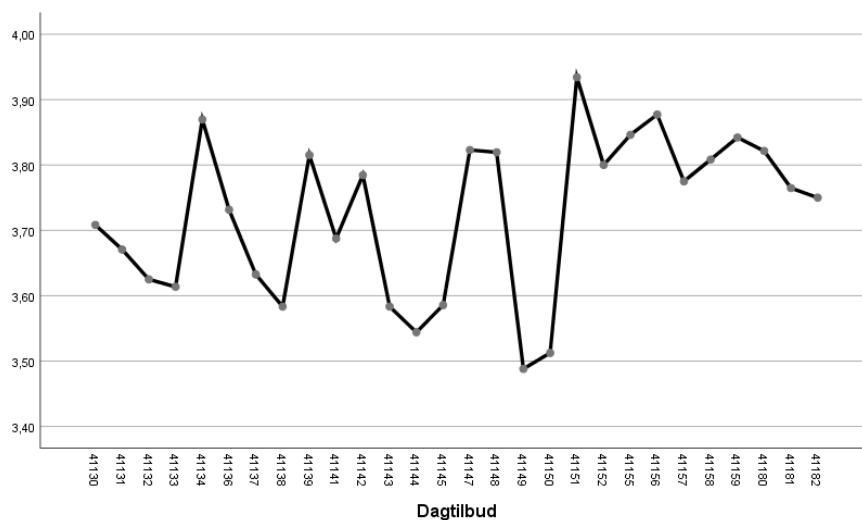
Tabel 9: Børns trivsel og venskab

Når den højeste score som i tabel 9 er tæt fire, så udtrykker disse gennemsnitsresultater, at de 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommune trives godt i deres dagtilbud, og at de oplever venskab. Dette vurderes som meget gode resultater, og det tyder på, at der i de kommunale dagtilbud er et inkluderende lege- og læringsmiljø. Der er også en svag men signifikant positiv udvikling i resultaterne fra den første (T1) til den tredje kortlægningsundersøgelse (T3).

Figur 4: Frekvensfordeling ift. børns trivsel og venskab

Figur 4 viser fordelingen af børnenes svar i forhold spørgsmålsområder om trivsel og venskab. Figuren viser, at 41% af de 4-5-6 årige børn scorer den højeste score på alle spørgsmålene. Samtidig viser fordelingen også, at der er nogle få børn, som ikke trives og ikke har det godt i deres dagtilbud. Selv om dette er få børn, så er det alvorligt for de børn, hvis glæde ved at gå i dagtilbud, det vedrører. Disse børn bør identificeres i det enkelte dagtilbud, og det bør analyseres, hvorfor dagtilbudets pædagogiske læringsmiljø ikke giver alle børn mulighed for positiv trivsel og venskaber med jævnaldrende.

Figur 5: Trivsel og venskab – forskelle mellem dagtilbud

I figur 5 er hvert punkt gennemsnitsresultatet for hvert af de 28 dagtilbud i Svendborg Kommune. Figuren viser en relativ stor forskel i børnenes egne vurderinger af trivsel og venskab i deres dagtilbud. Disse resultater indikerer, at nogle dagtilbud i Svendborg Kommune har markant større gennemsnitsværdier, end andre dagtilbud. I kommunen er forskellen mellem det dagtilbud, som scorer højest og lavest på 1,44 standardafvigelse (Cohens D). Dette må betragtes som vis forskel, selv om alle gennemsnitsværdierne er høje (3,49 er den laveste). Det vil da kunne være sådan, at i de dagtilbud, der scorer lavest, vil der være en del børn, som ikke trives. I disse dagtilbud bør der fremadrettet være en refleksion over og drøftelse af, hvorfor trivslen generelt er så lav, og om det kan have en sammenhæng med, hvordan det enkelte barn bliver set og forstået, læringsmiljøet og de pædagogiske aktiviteter i dagtilbuddet. Ligeledes bør der kommunalt skabes initiativer, hvor dagtilbud, der scorer lavest på trivsel og venskab kan lære af de dagtilbud, der har rigtig gode resultater på disse områder.

Barn – voksen relation

For de fleste 0-6 årige børn i Svendborg Kommune, såvel som i andre danske kommuner, gælder det, at børn i 0-6 årsalderen tilbringer mange timer i deres dagtilbud hver dag. Barnets relation til dagtilbuddets voksne bliver dermed af uvurderlig betydning, idet børn danner sig et billede af deres egen værdi og betydning ud fra den respons og anerkendelse, de får fra de nære voksne (Drugli 2017; Nordahl 20; Løvlie-Schibbye, A.L., 2017). Relationen mellem barn – voksen er derfor også fundamentet for det professionelle, pædagogiske arbejde i dagtilbud, og relationer mellem barn – voksen ses som retningsgivende for en lang række pædagogiske områder. Det er i denne relation, at elementer som emotionel og social udvikling, selvpfattelse, trivsel, læring, kompetencer, færdigheder skabes (Pianta, Downer & Hamre, 2016). Det er her, at inklusionsstrategier operationaliseres, det er her, at anerkendelse af barnet finder sted, og det er her, at omsorg, opdragelse og undervisning sker (Hansen, 2012; E. Johansson & Samuelsson, 2005).

Relationskompetence kan anvendes som begreb til at beskrive de ansattes kapacitet i forhold til at etablere og vedligeholde gode relationer til alle børn (Juul & Jensen, 2002). I dagtilbud varierer relationskompetencen ofte blandt de voksne, men refleksioner og systematisk udviklingsarbejde vil kunne medvirke til forbedring af relationskvaliteten generelt.

I kortlægningen har de 4-5-6 årige børn svaret på otte spørgsmål om, hvordan de oplever deres relation til de voksne i deres dagtilbud. Det er spørgsmål, der handler om, hvorvidt det enkelte barn oplever, at de voksne lytter til dem, om de kan lide de voksne, om de får skæld ud, om de bliver vrede på de voksne, og om de får ros og bliver trøstet af de voksne. Disse spørgsmål er i tabel 10 slået sammen til én faktor. I tabellen vises antal børn, som har svaret (N), gennemsnitsscore, standardafvigelse og udvikling fra T1 til T3 udtrykt i Cohens D (forskel udtrykt i standardafvigelse. Skalaen her går fra 1,00 til 4,00, hvor høj score indikerer en god relation til voksne.

	N	Gennemsnit	Standardafvigelse	Cohens D (T1-T3)
T1	843	3,73	0,34	+ 0,25
T2	795	3,79	0,32	
T3	682	3,81	0,29	

Tabel 10: Barn - voksen relation

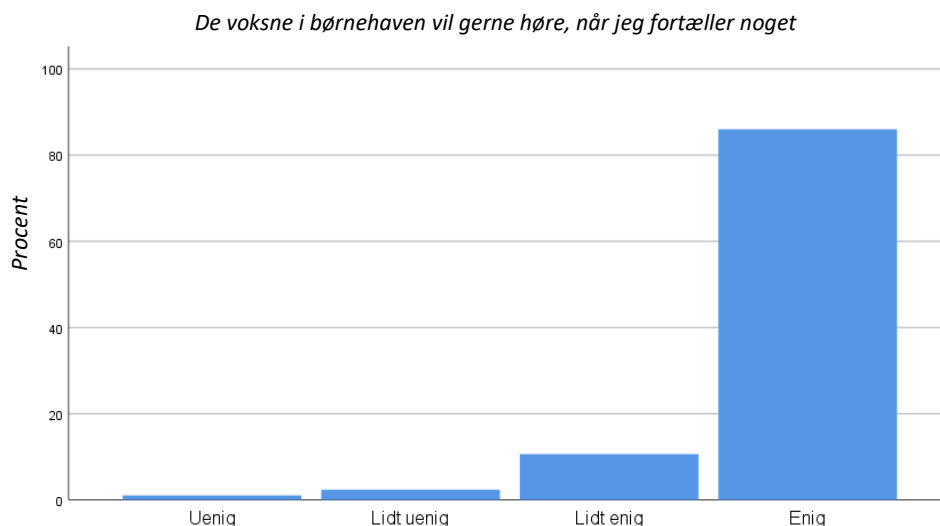
Resultaterne i tabel 10 indikerer en stabil og god relation mellem dagtilbuddets voksne og 4-5-6 årige børn. De 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommunes dagtilbud fortæller, at de møder voksne i deres dagtilbud, som lytter til dem, som trøster dem, når de er kede af det, som roser dem, og som kan lide dem. For børnene er dette af afgørende betydning, og dette danner et godt grundlag for barnets udvikling af et positivt selvbillede, samt for barnets læring og udvikling i bred forstand.

Tabel 10 viser, at der i forhold til tallene i tabellen, har været en signifikant positiv udvikling på dette område fra T1 til T3, hvilket er flot, når gennemsnitsscoren ved T1 allerede var så tæt på det højeste mulige⁸.

⁸ Skalaen går her fra 1-4 med fire som højeste score.

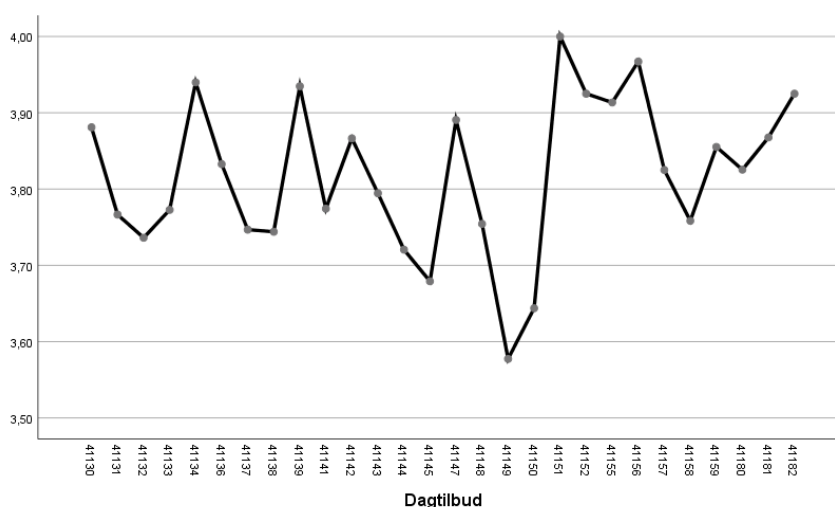
I figur 6, vises svarene fra de 4-5-6 årige børn, fordelt mellem de fire svaralternativer på spørgsmålet; "De voksne i børnehaven vil gerne høre, når jeg fortæller noget":

Figur 6: Frekvensfordeling ift. spørgsmålet "De voksne i børnehaven vil gerne høre, når jeg fortæller noget"

Frekvensfordelingen på dette spørgsmål viser, at 96,6% af de 4-5-6 årige børn enten er helt enig eller lidt enig i, at de voksne lytter til dem, når de har noget at fortælle. Kun 3,4% af børnene i Svendborg Kommune svarer her, at de er lidt uenige eller uenige i dette spørgsmål. Disse 3,4% udgør 23 af de i alt 678 børn, som har svaret på spørgsmålet. Børnenes svar på dette spørgsmål viser tydeligt, at de fleste 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommune oplever tilstedeværende og omsorgsfulde voksne i deres dagtilbud.

I figur 7 vises forskelle og ligheder mellem de 28 dagtilbud i Svendborg Kommune. I figuren er hvert punkt gennemsnitsresultaterne for det enkelte dagtilbud.

Figur 7: Barn - voksen relation: forskelle mlm. dagtilbud i Svendborg Kommune

Gennemsnitsværdierne i figur 7 viser, at der er forskelle mellem de kommunale dagtilbud, som scorer lavest og højest på dette område, selv om det gennemgående er gode resultater. Figuren viser, at det varierer fra 3,58 som den laveste score til 4,00 som den højeste. Udtrykt i standardafvigelse er dette en forskel på 1,45 (Cohens D). Det er derfor vigtigt, at de dagtilbud, der scorer lavest, går ind og analyserer deres resultater godt, da netop dette spørgsmålsområde i kortlægningsen er et afgørende område for børns udvikling. Ligeledes bør de dagtilbud, der scorer højt på dette område, analysere, hvad det er ved deres praksis, som giver så gode resultater og dele denne viden med andre dagtilbud.

Genkendelse af tal, geometriske figurer, bogstaver og ord

I den styrkede pædagogiske læreplan fremhæves det, at det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbud skal give børn mulighed for adgang til bøger, skriveredskaber, papir og andre skriftlige produkter. Målet med dette er, at børnene bliver introduceret til bøgernes univers, samt at de udvikler en nysgerrighed i forhold til skriftsproget, herunder at de får mulighed for at kigge i bøger, stille spørgsmål om bogstaver, få læst højt, og at de snakker med de voksne om det, bøgerne rummer (Børne- og Socialministeriet, 2018). Ligeledes skal dagtilbuddet, som en del af arbejdet med at skabe sammenhæng til børnehaveklassen, have et særligt fokus på at introducere til og give de ældste børn mulighed for at udvikle nysgerrighed i forhold til bogstaver, tal, mønstre, former mv. som en del af deres forberedelse til skolen (ibid; Danmarks Evalueringsinstitut, 2018).

Før præsentationen af resultaterne for dette spørgsmålsområde i kortlægningsundersøgelsen, er det vigtigt at bemærke, at det er svært at sammenligne udviklingen fra T1 til T3 på disse genkendelsesområder, fordi andelen af fireårige er klart større ved T3 end ved T1 og T2. Dette skyldes forskellige vurderinger af, hvilke børn, der skulle deltage i undersøgelsen, på de forskellige kortlægningstidspunkter. Udfordringen er, at de fireårige i gennemsnit scorer lavere end de femårige, og dermed bliver gennemsnitsscoren ved T3 relativt set lav.

I præsentationen af resultaterne er der taget højde for dette i de justerede tal. Gennemsnitsresultaterne ved T1 og T3 er her beregnet ud fra den samme andel fire- og femårige på T1 og T3. Hvis man sammenligner tallene i resultatportalen med tallene i denne læringsrapport, vil man finde, at de ikke er ens. Men når det gælder udvikling over tid, er det tallene i denne rapport, som statistisk set er korrekte.

Genkendelse af tal

I kortlægningsundersøgelsen får børnene læst et tal fra 1-9 op fire gange, og de skal derefter trykke på det rigtige tal blandt fire svaralternativer, som vises på enten iPad eller PC. Nedenfor, i tabel 11, er antal besvarelser (N), gennemsnitsscore, standardafvigelse og udvikling fra T1 til T3 udtrykt i Cohens D (forskelle udtrykt i standardafvigelse) for Svendborg Kommune. Svaralternativerne har på disse områder været 1=rigtigt svar, 0=forkert svar.

	N	Gennemsnit	Standardafvigelse	Cohens D (T1-T3)
T1	822	0,78	0,28	+ 0,18
T2	793	0,78	0,27	
T3	682	0,83	0,27	

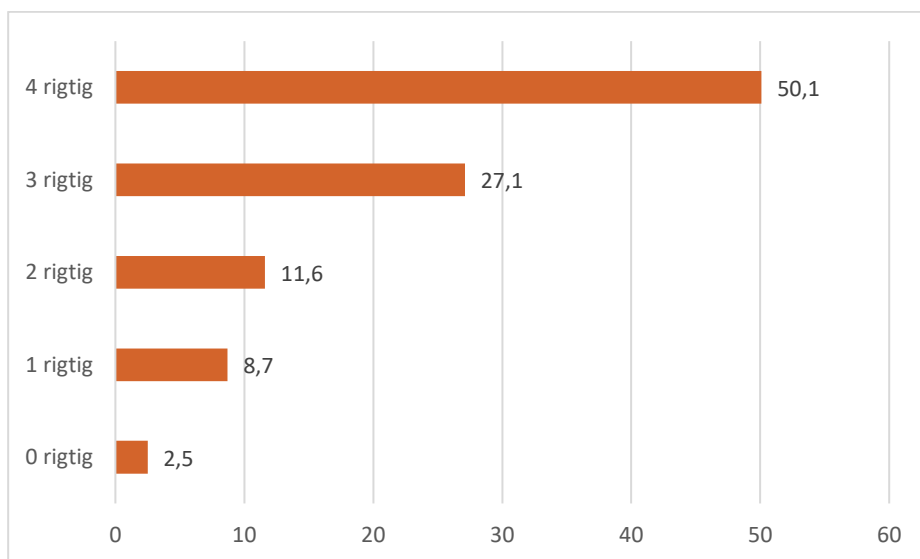
Tabel 11: Genkendelse af tal

Når gennemsnittet ved T3 er 0,83, så betyder dette, at mange af de 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommune gennemsnitligt formår at genkende omkring tre ud af de fire tal. Det er svært helt at vurdere, hvor ambitionsniveauet bør være for en kommune på dette område, men spredningen (standardafvigelsen) viser, at der er nogle 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommune, som har problemer med at genkende tal. Tabellen viser også, at der har været en positiv udvikling i børns genkendelse af tal fra T1 til T3. Denne positive udvikling er på 0,18 standardafvigelse (Cohens D). Dette kan også karakteriseres som en signifikant positiv udvikling.

Genkendelse af tal er en vigtig forudsætning for udvikling af børns matematiske kompetencer, og resultatet i tabel 11 er derfor også et resultat, som fremadrettet bør analyseres.

For at vise variationen i børnenes kompetencer på dette område, er fordelingen af svarene gengivet i figur 8.

Genkendelse af tal

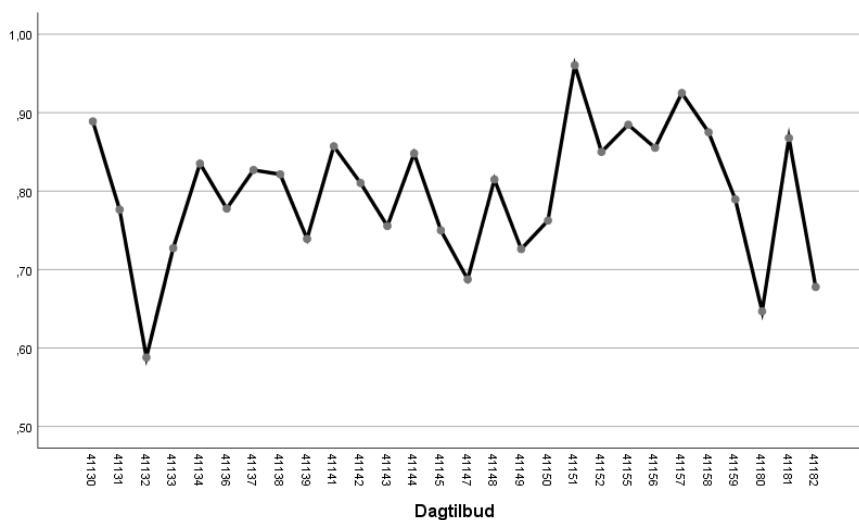

Figur 8: Genkendelse af tal - fordeling af antal rigtige svar.

I figur 8 ser vi, at 50,1% af de 4-5-6 årige i Svendborg Kommunes dagtilbud genkender fire ud af fire tal, og de kender dermed sammenhængen mellem de visuelle og auditive tilknyttede tal. Dette er vigtigt, når de senere skal begynde at arbejde og regne med tal i skolen. Samtidig viser figuren, at der er 2,5% af børnene, som ikke genkender nogen tal, og at der er 8,7%, som kun genkender ét ud af fire tal. I den forbindelse er det vigtigt at påpege, at der er langt mere end 25% sandsynlighed for at svare rigtigt på de fire spørgsmål om tal i kortlægningsdelen, da man for at

svare rigtigt, blot skal trykke på den grafiske fremstilling af det valgte tal på iPad'en, hvilket kan ske, uden at man kender tallet. Vi kan dermed sige, at det er sandsynligt, at der er ca. 10% af de 4-5-6 årige i Svendborg Kommunes dagtilbud, der ikke genkender de små tal fra 1-9.

I figur 9 vises forskellene mellem dagtilbud i Svendborg Kommune i forhold til de 4-5-6 årige børns genkendelse af tal. Hver prik i figuren er gennemsnittet for hver enkelt af de 28 dagtilbud.

Figur 9: Genkendelse af tal – forskelle mellem dagtilbud

I figur 9 ser vi, at der er relativt markante forskelle mellem de kommunale dagtilbud og de 4-5-6 årige børns genkendelse af tal (Cohens $D = 1,37$). I det dagtilbud, som scorer lavest, er det 25% af børnene, som kun genkender et tal ved de fire forsøg. Dette må betragtes som en lav målopnåelse inden for dette område i dagtilbuddet. Arbejdet med børns matematiske opmærksomhed bør derfor fremadrettet være et område, som tillægges mere opmærksomhed (Børne- og Socialministeriet, 2018; Danmarks Evalueringsinstitut, 2018).

Genkendelse af geometriske figurer

Kendskab til geometriske figurer som en del af børns matematiske opmærksomhed er også et område af arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan (Børne- og Socialministeriet, 2018; Danmarks Evalueringsinstitut, 2018). I kortlægningsundersøgelsen har dagtilbuddets 4-5-6 årige børn fem gange fået læst navnet op på en geometrisk figur, og de har efter hver figur trykket på den rigtige figur blandt fire svaralternativer enten på iPad eller PC. De geometriske figurer har været firkant, trekant, kvadrat, cirkel og rektangel.

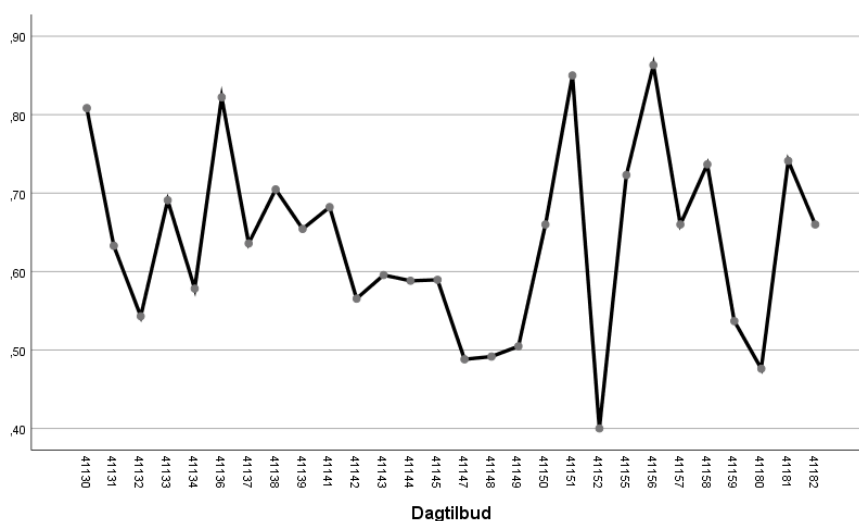
I tabel 12 er antal besvarelser (N), gennemsnitsscore, standardafvigelse og udvikling fra T1 til T3 udtrykt i Cohens D (forskel udtrykt i standardafvigelse) i Svendborg Kommune. Svaralternativerne har på disse områder været 1=rigtigt, 0=forkert.

	N	Gennemsnit	Standardafvigelse	Cohens D (T1-T3)
T1	822	0,63	0,23	+ 0,17
T2	793	0,64	0,24	
T3	682	0,67	0,23	

Tabel 12: Genkendelse af geometriske figurer

Gennemsnitsresultatet ved T3 er i tabel 12 på 0,67, hvilket betyder, at næsten 2 ud af 3 børn genkender tre af fem geometriske figurer, som de er blevet præsenteret for. Disse er først og fremmest trekant, firkant og cirkel. Det er kun 8,8% af børnene, som genkender alle fem geometriske figurer. Det er i den sammenhæng vigtigt at påpege, at kvadrat og rektangel er relativt vanskelige figurer at genkende. Samtidig er det vigtigt at fremhæve, at der har været en positiv udvikling i de 4-5-6 årige børns genkendelse af geometriske figurer i Svendborg Kommune fra T1 – T3. Denne positive udvikling er på 0,16 standardafvigelse (Cohens D). Dette kan også karakteriseres som en signifikant positiv udvikling.

Genkendelse af geometriske figurer er en vigtig forudsætning for udvikling af børns matematiske kompetencer, og resultatet i tabel 12 er derfor, ligesom det positive resultat omkring børns genkendelse af tal, et resultat, som fremadrettet bør analyseres.

Figur 10: Genkendelse af geometriske figurer – forskelle mellem dagtilbud

Figur 10 viser, at der i Svendborg Kommune er en forskel på 1,65 standardafvigelse (Cohens D =) mellem de kommunale dagtilbud, som scorer højest og lavest i forhold til de 4-5-6 årige børns genkendelse af geometriske figurer. Dette fund indikerer, at arbejdet med børns genkendelse af geometriske figurer fremadrettet bør tillægges særlig opmærksomhed i de kommunale dagtilbud, som scorer lavest på dette område.

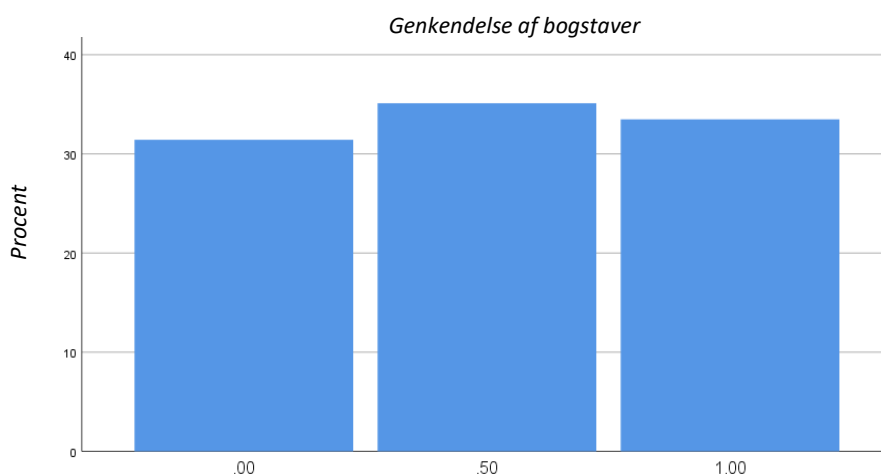
Genkendelse af bogstaver

Den styrkede pædagogiske læreplan lægger op til, at børn, som en del af deres dagtilbudshverdag, skal få kendskab til bogstaver (Børne- og Socialministeriet, 2018). I kortlægningsundersøgelsen har de 4-5-6-årige børn to gange fået læst et bogstav op, og de har derefter skullet trykke på det rigtige bogstav blandt fire alternativer på enten iPad eller PC. I praksis betyder dette, at vi har spurgt børnene, om de kender navnet på forskellige bogstaver. I tabel 13 er antal besvarelser (N), gennemsnitsscore, standardafvigelse og udvikling fra T1 til T3 udtrykt i Cohens D (forskel udtrykt i standardafvigelse) i Svendborg Kommune. Svaralternativerne har på disse områder været 1=rigtigt, 0=forkert.

	N	Gennemsnit	Standardafvigelse	Cohens D (T1-T3)
T1	804	0,56	0,41	+ 0,03
T2	788	0,54	0,40	
T3	678	0,57	0,40	

Tabel 13: Genkendelse af bogstaver

Tabel 13 viser, at gennemsnitsresultatet i T3 er 0,54. Det betyder, at de 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommune i udgangspunktet næsten genkender ét ud af to bogstaver, når de får bogstaverne læst op og skal pege på det rigtige. Der har som ved genkendelse af tal og geometriske figurer været en positiv udvikling fra T1 – T3. Denne udvikling er for børns genkendelse af bogstaver på 0,03 standardafvigelse (Cohens D). Som tabel 13 også viser, så faldt gennemsnittet fra T1 – T2 med 2 point, ligesom det steg fra T2 – T3 med 3 point.

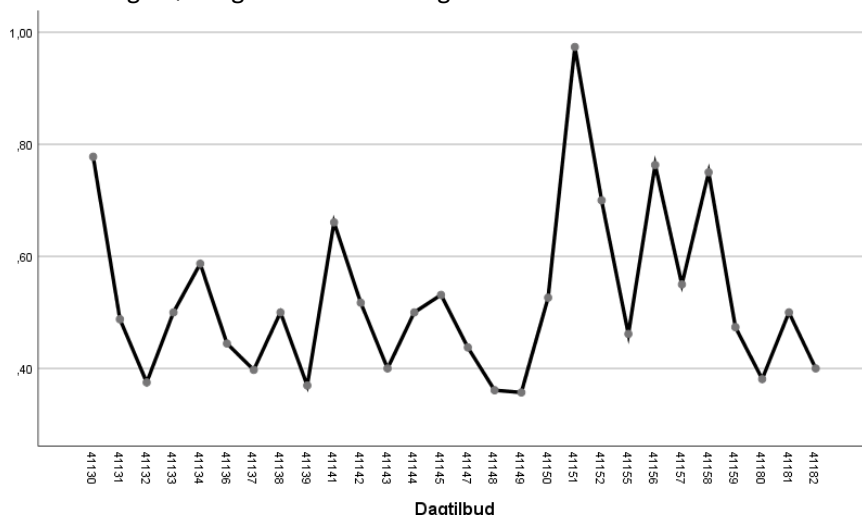

Figur 11: Frekvensfordeling ift. genkendelse af bogstaver

Figur 11 viser, at kun ca. 34% af de 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommunes dagtilbud genkender to ud af to bogstaver, på trods af sandsynligheden for, at nogle børn også har trykket på det rigtige bogstav, selvom de ikke har genkendt bogstavet. Derfor er det, at 34% af børnene genkender to ud af to bogstaver sandsynligvis også noget højt. Når 31% af børnene ikke genkender nogle af de to bogstaver, og 35% af børnene genkender ét bogstav, så betyder dette sandsynligvis, at der reelt set er én af to 4-5-6 årige, som ikke genkender bogstaver. I børnenes besvarelser

er der kun 4,2%, som ikke har svaret, hvilket betyder, at de fleste børn ikke har sprunget disse spørgsmål over, selv om de ikke har genkendt de to bogstaver, som de er blevet præsenteret for. Disse resultater er derfor helt klart udfordrende for børnene, når de skal starte i skole.

I figur 12 vises forskelle mellem de 28 dagtilbud i Svendborg Kommune i forhold til de 4-5-6 årige børns genkendelse af bogstaver.

Figur 12: Genkendelse af bogstaver – forskelle mellem dagtilbud i Svendborg Kommune

Figur 12 viser, at der i forhold til de 4-5-6 årige børns genkendelse af bogstaver er relativt store forskelle mellem Svendborg Kommunes 28 dagtilbud. Udtrykt i standardafvigelse udgør forskellen mellem det dagtilbud, der scorer højest og det dagtilbud, der scorer lavest 1,53 (Cohens D). Som figuren viser, så er der særligt ét dagtilbud, som udmærker sig med høje scorer på dette område. Dette dagtilbud bør fremadrettet dele praksis i forhold til, hvordan der er arbejdet med bogstaver og dermed børns skriftsproglige færdigheder.

Genkendelse af ord

I kortlægningsundersøgelsen har de 4-5-6 årige børn to gange fået læst et enstavelsesord op, og derefter har de skullet trykke på det rigtige ord blandt fire alternativer på iPad eller PC. Nedenfor, i tabel 14, er antal besvarelser (N), gennemsnitsscore, standardafvigelse og udvikling fra T1 til T3 udtrykt i Cohens D (forskel udtrykt i standardafvigelse) i Svendborg Kommune. Svaralternativerne har på disse områder været 1=rigtigt, 0=forkert.

	N	Gennemsnit	Standardafvigelse	Cohens D (T1-T3)
T1	801	0,54	0,36	- 0,03
T2	783	0,48	0,35	
T3	678	0,53	0,37	

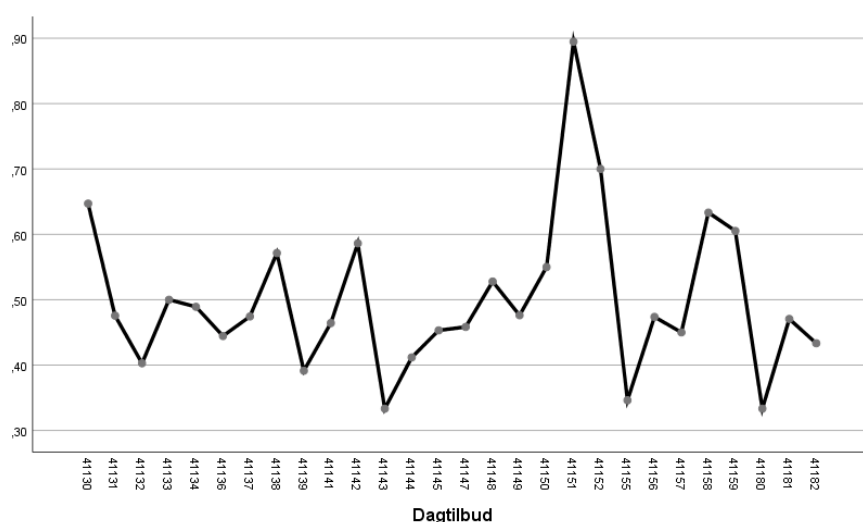
Tabel 14: Genkendelse af ord

Tabel 14 viser et gennemsnitsresultat på 0,53 i T3, hvilket indebærer, at mindst 29,2% af de 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommunes dagtilbud ikke genkender nogle ord, mens der er 26,4% af børnene, som genkender begge enstavelsesord, de er blevet præsenteret for i kortlægningsundersøgelsen. Det er vigtigt at påpege, at gennemsnittet for genkendelse af ord er næsten lige så højt som genkendelse af bogstaver (gennemsnit 0,51). På dette område var der en tilbagegang på 6 point (gennemsnit) fra T1 – T2. Fra T2 – T3 blev denne negative udvikling vendt, og som tabellen viser, var der her en positiv udvikling på 5 point.

Udtrykt i standardafvigelse (Cohens D), så har der fra T1 – T3 været en svag negativ udvikling på 0,03. Dette betyder mere eller mindre, at man i Svendborg Kommune har de samme resultater ved T3, som man havde ved T1 i 2015.

Både genkendelse af bogstaver og ord er begge en vigtig forudsætning for udviklingen af børns skriftsproglige kompetencer. I arbejdet med at styrke disse kompetencer kan man i Svendborg Kommune med fordel se på, hvad det er, der medførte den positive udvikling, som data viser for børns genkendelse af tal og geometriske figurer.

Figur 13: Genkendelse af ord - forskelle mellem dagtilbud i Svendborg Kommune

Figur 13 viser, at der inden for genkendelse af ord er relativt små forskelle mellem dagtilbuddene i Svendborg Kommune. Ét dagtilbud skiller sig dog positivt ud, og forskellen mellem denne høje score, som dette dagtilbud har, og det dagtilbud, som har den laveste score, er udtrykt i standardafvigelse (Cohens D) på 1,51. Genkendelse af små lydrette ord er en del af børns skriftsproglige udvikling, hvilket også er en del af arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan og forberedelsen af det enkelte barn i forhold til dets skolestart (Børne- og Socialministeriet, 2018).

Det dagtilbud, som i figur 13 har markant bedre resultater end de andre dagtilbud, bør fremadrettet dele praksis i forhold til, hvordan der er arbejdet med små lydrette ord i den pædagogiske praksis. Dette dagtilbud er desuden det samme, som scorede markant højere i forhold til de 4-5-6 årige børns genkendelse af bogstaver (figur 12).

Kapitel 5:

Kontaktpædagogernes vurdering af barnet

I dette kapitel præsenteres resultater fra barnets kontaktpædagog, der i kortlægningen har svaret på en række spørgsmål om det enkelte 4-5-6 årige barn og således vurderet det enkelte (4-5-6 årige) barn, som også selv har deltaget i kortlægningsundersøgelsen. Kontaktpædagogen besvarer spørgsmål om det enkelte barn inden for en række områder som barnets sociale, sproglige og motoriske færdigheder. Ligeledes vurderer kontaktpædagogen sin egen relation til barnet.

Sociale færdigheder

For børn er dagtilbuddet i stor grad en social arena, og deres sociale færdigheder bliver derfor afgørende for, hvordan de mestrer hverdagen i dagtilbuddet. Gode sociale færdigheder viser sammenhæng med leg, trivsel og læring hos børn og er noget af det vigtigste børnene udvikler i dagtilbuddet. Sociale færdigheder ses som en forudsætning for evnen til at værdsætte andre, venskab og social integrering, som en ressource i forhold til at mestre stress og problemer, og som en vigtig faktor for at modvirke udviklingen af problemadfærd (Ogden 2009).

Dagtilbuddets pædagogiske personale må derfor have en stor forståelse for dagtilbuddet som social arena og den sociale udvikling og læring, som det enkelte barn har her. De voksne i dagtilbud har mange muligheder for at bidrage til børns sociale deltagelse og dermed også deres læring af sociale færdigheder. Gode sociale færdigheder gør, at det er lettere for barnet at oprette venskaber samt at blive socialt integreret. Børn, som kæmper med det sociale, risikerer at blive afvist af andre børn (Campbell, S. B., Shaw, D. S., & Gilliom, M., 2000). Som nævnt så er sociale færdigheder en ressource i forhold til at håndtere stress og problemer, hvilket igen er en vigtig faktor i forhold til at modvirke udvikling af adfældsproblemer (Ogden, 2009). Gode sociale færdigheder har sammenhæng med leg, trivsel og læring hos børn og er derfor noget af det vigtigste, børn udvikler i dagtilbuddet.

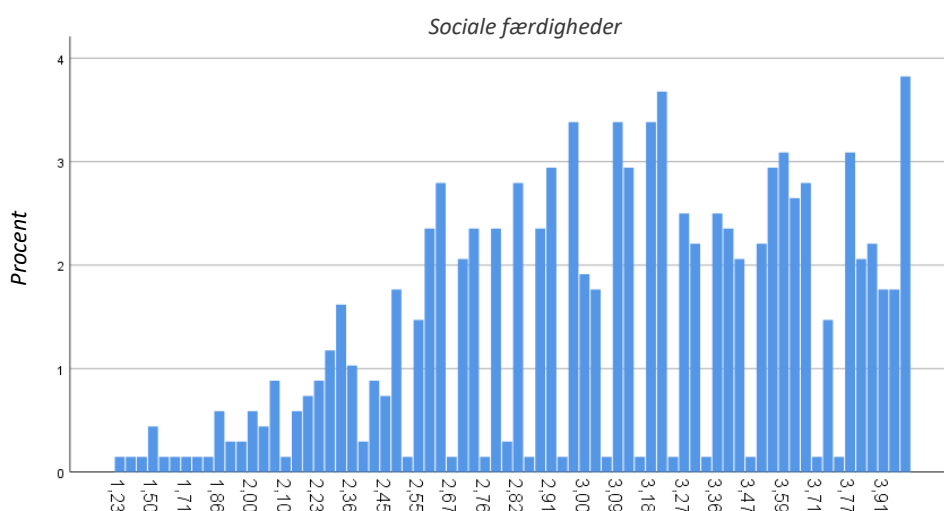
I kortlægningsundersøgelsen er børns sociale færdigheder målt ud fra 22 spørgsmål, som her præsenteres som ét samlet område. I tabel 15 vises antal besvarelser (N), gennemsnitsscore, standardafvigelse og udviklingen fra T1 til T3 udtrykt i Cohens D (forskelle udtrykt i standardafvigelse). Værdiskalaen går her fra 1=aldrig, 2=af

og til, 3=ofte og til 4=meget ofte, hvor barnets kontaktpædagog har taget stilling til enkeltudsagn om barnets sociale færdigheder.

	N	Gennemsnit	Standardafvigelse	Cohens D (T1-T3)
T1	885	2,91	0,55	+ 0,36
T2	815	2,99	0,60	
T3	680	3,11	0,56	

Tabel 15: Sociale færdigheder

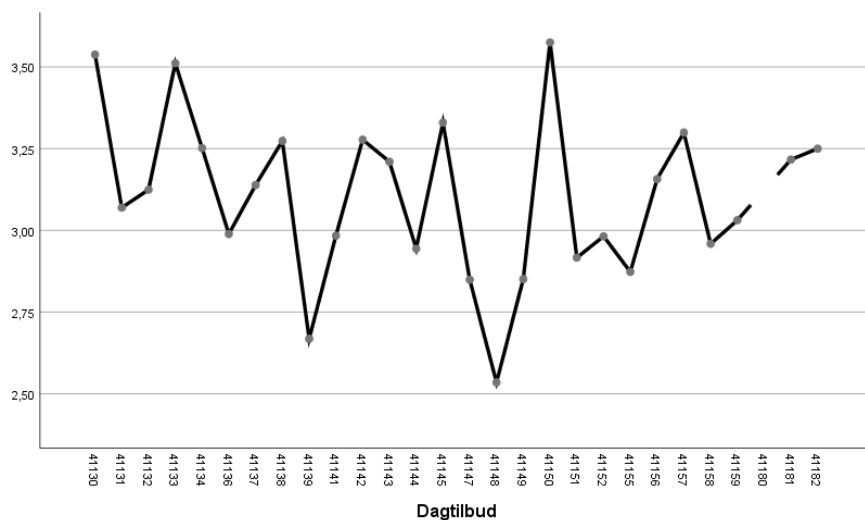
Gennemsnitsscoren i tabel 15 viser, at de fleste børn i Svendborg Kommunes dagtilbud vurderes til at have hensigtsmæssige sociale færdigheder. Der har været en positiv udvikling fra T1 til T3 inden for børns sociale færdigheder. Standardafvigelsen inden for sociale færdigheder er ganske stor, hvilket indikerer, at der både er børn med meget gode sociale færdigheder og børn med mangelfulde sociale færdigheder, hvilket kan give disse børn store udfordringer i hverdagen. Dette kommer tydeligt til udtryk i frekvensfordelingen for de 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommune, hvilket er vist i figur 14 nedenfor.

Figur 14: Frekvensfordeling sociale færdigheder

Resultaterne i figur 14 indikerer en stor spredning i børns sociale færdigheder. I gennemsnit vurderes 27,9% af børnene til meget ofte at udvise gode sociale færdigheder. Samtidig er der 14,6% af børnene, som vurderes til aldrig eller blot af og til at udvise hensigtsmæssige sociale færdigheder. Her er det afgørende for de ansatte i dagtilbud at drøfte, om dette er et udtryk for børns faktiske færdigheder, eller om det er et udtryk for de voksnes opfattelse af børnene.

I figur 15 vises forskelle mellem dagtilbud i forhold til gennemsnit i vurderingen af børns sociale færdigheder. I figuren er hvert punkt et dagtilbud i Svendborg Kommune.

Figur 15: Sociale færdigheder – forskelle mellem dagtilbud i Svendborg Kommune

Forskellen mellem det dagtilbud i Svendborg Kommune, som scorer højest på sociale færdigheder, og det dagtilbud, som scorer lavest er 1,88 standardafvigelse (Cohens D). Dette er en meget stor forskel, og det må fremadrettet tages alvorligt, at der er så stor variation mellem dagtilbuddene i kommunen. Det er vigtigt at understrege, at sociale færdigheder er noget, du har og noget, du viser. Hvad du viser af sociale færdigheder er afhængig af hvilket miljø, du er i. Det kan derfor tænkes, at miljøet i nogle dagtilbud er således, at børnene udviser dårligere sociale færdigheder end de færdigheder, som de faktisk har, hvilket vil bidrage til en lav grad af læring i forhold til vigtige sociale færdigheder. De dagtilbud, som her scorer lavt, bør derfor grundigt analysere de voksne og deres deltagelse i og styring af dagtilbuddets pædagogiske læringsmiljø.

Eksternaliseret adfærd

Eksternaliseret adfærd hænger sammen med, i hvilken grad børn viser en udadrettede adfærd, som forstyrrer og ødelægger muligheden for socialt samspil. Det enkelte barn er her vurderet ud fra, om det har konflikter med andre børn, om det er aggressivt, har raserianfald, ikke retter sig efter regler o. lign. Eksternaliseret adfærd i dagtilbud ser ud til at være den kompetencedimension, som stærkest forudsiger den sociale og faglige udvikling i skolen (Nordahl, 2020).

I kortlægningsundersøgelsen er børns eksternaliserede adfærd vurderet ud fra seks udsagn, som her præsenteres som ét samlet område. I tabel 16 vises antal besvarelser (N), gennemsnitsscore, standardafvigelse og udviklingen fra T1 til T3 udtrykt i Cohens D (forskelle udtrykt i standardafvigelse). Skalaen om udadrettede adfærd går fra 1=aldrig, 2=af og til, 3=ofte og til 4=meget ofte. Høj score indikerer en lav grad af eksternaliseret adfærd, da resultatet her er vendt.

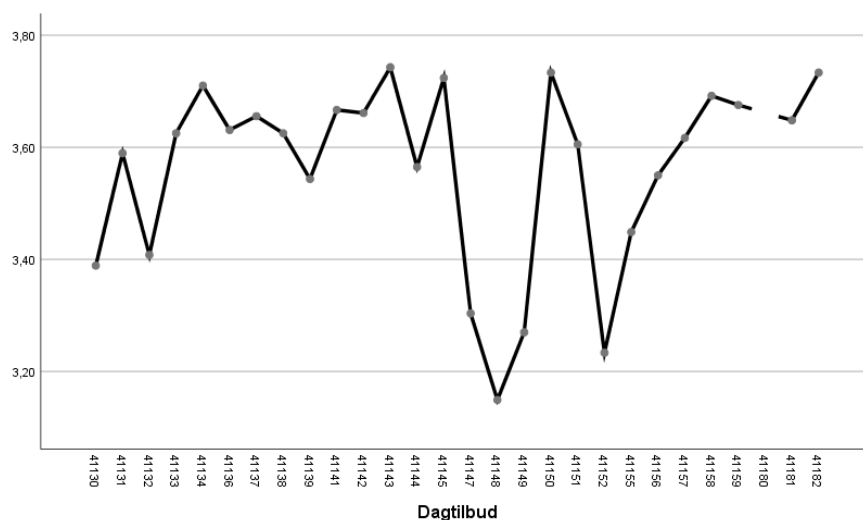
	N	Gennemsnit	Standardafvigelse	Cohens D (T1-T3)
T1	878	3,55	0,51	+ 0,08
T2	815	3,58	0,51	
T3	681	3,59	0,52	

Tabel 16: Eksternaliseret adfærd

Gennemsnitsscoren for eksternaliseret adfærd er i T3 på 3,59 på en skala fra 1 til 4. Med en standardafvigelse på 0,52 udtrykker dette, at børn i Svendborg Kommune i mindre grad viser en eksternaliseret adfærd. Inden for dette område var der en svag, positiv udvikling fra T1 til T3.

En score på 2,5 er midtpunktet på denne skala, og det udtrykker, at barnet ofte eller meget ofte viser en udadreagerende adfærd. Det er 6,0% af børnene, som bliver vurderet til meget ofte eller ofte at udvise en eksternaliseret adfærd. Disse børn har især brug for voksne, der er sensitive og responsive, som engagerer sig i dem, og som tilbyder dem gode lege- og aktivitetsmuligheder (UNICEF, 2008: 8).

I figur 16 vises forskelle mellem dagtilbud i Svendborg Kommune indenfor eksternaliseret adfærd. Hvert punkt i figuren er gennemsnitsresultatet for et dagtilbud.

Figur 16: Eksternaliseret adfærd – forskelle mellem dagtilbud i Svendborg Kommune

Figur 16 viser, at der inden for dette område også er relativt store forskelle mellem dagtilbuddene i Svendborg Kommune. Mellem det dagtilbud med laveste score og det dagtilbud med højeste score, er der en forskel udtrykt i standardafvigelse på 1,13 (Cohens D). De dagtilbud, som scorer højt her, har få børn som viser en eksternaliseret adfærd, hvilket sandsynligvis har en sammenhæng med kvaliteten i dagtilbuddet. Modsat vil det være hensigtsmæssigt for de dagtilbud, som scorer lavt, at drøfte den pædagogiske praksis og om de lykkedes med at give alle børn et godt nok tilbud og dermed et læringsmiljø, der sikrer læring, udvikling og trivsel for det enkelte barn.

Sproglige færdigheder

Børn lærer noget ved at lytte og bruge sproget i samspil med andre mennesker. At dele erfaringer, oplevelser, tanker og følelser fremmer den sproglige udvikling (Gjems 2011). Der er desuden en tæt sammenhæng mellem begrebsforståelse som 4-årig og senere skolefaglige præstationer i skolen som 7-årig. Melby-Lervåg & Lervåg (2014) viser, at de dygtigste 4-årige børn forstår tre gange så mange ord, som de svageste. Når de samme børn vurderes tre år senere, er der ikke sket nogen reduktion i forskellene i sprogfærdigheder. Forskellene ser ud til at vare ved op gennem grundskolen og kan på sigt kobles til elevernes skolefaglige læringsudbytte. Én af verdens førende uddannelsesforskere, John Hattie (2013), udtrykker, at hvis du ikke har knækket læsekoden, inden du er otte år, så bliver du aldrig en funktionel læser. De børn, som mestrer et lavt antal begreber i dagtilbud, ser derfor ikke ud til at indhente dette i skolen, og de får derfor også problemer i de fleste skolefag.

I kortlægningsundersøgelsen er børns sproglige færdigheder vurderet ved brug af en fem-delt skala med 18 udsagn om børns evne til at bruge sproget og til at kommunikere. Det er barnets kontaktpædagog, som har vurderet det enkelte 4-5-6 årige barn. I undersøgelsen er hensigten med dette ikke at identificere enkelte børn, men at vurdere generelle træk ved børns sproglige færdigheder og samtidig se dette som et udtryk for kvaliteter ved dagtilbuddets pædagogisk læringsmiljø.

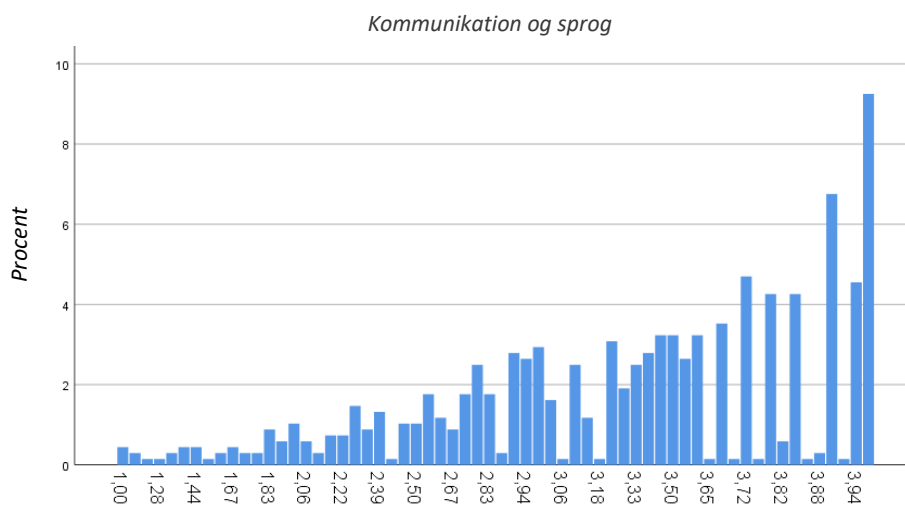
I tabel 17 nedenfor præsenteres det antal børn, som er vurderet (N), gennemsnitsscoren på alle tre tidspunkter, standardafvigelse og udviklingen fra T1 til T3 udtrykt i Cohens D (forskel udtrykt i standardafvigelse) for hele kommunen. Skalaen, som de 4-5-6 årige børn er vurderet efter, går fra 1 til 4, hvor høj score indikerer meget gode sproglige færdigheder.

	N	Gennemsnit	Standardafvigelse	Cohens D (T1-T3)
T1	884	3,09	0,68	+ 0,25
T2	815	3,19	0,73	
T3	681	3,26	0,67	

Tabel 17: Sproglige færdigheder

Som det fremgår af tabellen, har der været en positiv udvikling i Svendborg Kommune fra T1 til T3 inden for vurderingerne af børns sproglige færdigheder. Dette er et vigtigt fund, og det bør analyseres grundigt, hvad der har medvirket til, at der er sket denne positive udvikling. Sproglige færdigheder hos børn er af afgørende betydning, og derfor bør denne udvikling både opretholdes og forstærkes i de enkelte dagtilbud. En gennemsnitsscore på 3,26 indikerer også, at de fleste børn i Svendborg Kommunes dagtilbud har gode sproglige færdigheder. Men samtidig er det her vigtigt at bemærke, at standardafvigelsen er høj, hvilket indebærer, at der er en stor spredning inden for børnenes sproglige kompetencer.

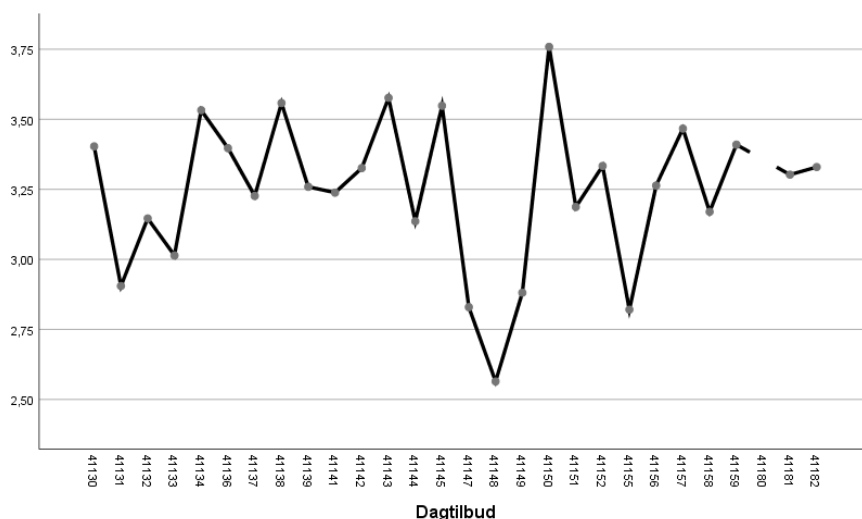
I figur 17 vises den samlede frekvensfordeling af kortlægningens 18 udsagn om børns sproglige færdigheder.

Figur 17: Frekvensfordeling sproglige og kommunikative færdigheder

Figur 17 viser højredrejet fordeling med en stor spredning inden for de 4-5-6 årige børns sproglige og kommunikative færdigheder. Figuren viser, at mange børn bliver vurderet til at have gode sproglige færdigheder, samtidig med at der også er relativt mange børn, som har et mangelfuldt sprog. Denne variation er helt klart udfordrende for dagtilbuddene, men samtidig er det afgørende at have bevidste og systematiske strategier for, hvordan de sproglige færdigheder hos de børn, der scorer lavest, kan forbedres.

I figur 18 er der vist forskelle mellem dagtilbuddene i Svendborg Kommune i forhold til sproglige og kommunikative færdigheder. I figuren er hver prik gennemsnitsscoren for et dagtilbud.

Figur 18: Sproglige færdigheder – forskelle mellem dagtilbud i Svendborg Kommune

Figur 18 viser, at der inden for børns sproglige færdigheder er der store forskelle mellem dagtilbuddene i Svendborg Kommune. Udtrykt i standardafvigelse er forskellen på 1,79 (Cohens D) mellem laveste og højeste score, hvilket er en stor forskel. En så stor forskel kan ikke alene forklares ved børnenes baggrund knyttet til fx forældrenes uddannelsesniveau.

Denne forskel har sandsynligvis en stærk sammenhæng med kvaliteten af det pædagogiske arbejde i forskellige dagtilbud. De dagtilbud, som scorer lavt på dette område, bør nøje analysere og diskutere, hvordan de fremadrettet stimulerer børns sprog. Ligeledes bør de dagtilbud, der scorer højt på dette område, analysere, hvad det er ved deres praksis, som giver så gode resultater. På kommunalt plan bør disse resultater ligeledes analyseres og diskuteres. I den forbindelse bliver det vigtigt at overveje, hvordan der forvaltningsmæssigt støttes op om de dagtilbud, der ikke lykkedes med sprogindsatsen. Ligeledes hvordan succesfuld praksis fra de dagtilbud, der scorer højt, deles dagtilbuddene imellem.

Sammenhænge i kontaktpædagogernes vurderinger

	Eksternaliseret adfærd	Sociale færdigheder	Sproglige færdigheder
Eksternaliseret adfærd	1	,529	,203
Sociale færdigheder	,529	1	,593
Sproglige færdigheder	,203	,593	1

Tabel 18: Sammenhænge i kontaktpædagogernes vurdering af børn

De sammenhænge, som præsenteres i tabel 18 indikerer, at der er en stærk sammenhæng mellem lav grad af eksternaliseret adfærd og sociale færdigheder. Sociale færdigheder har også en meget stærk sammenhæng med sproglige færdigheder, hvilket en lav grad af eksternaliseret adfærd ikke har. Dette kan indikere, at børn, som viser en eksternaliseret adfærd, har et sprog, som kunne udnyttes til at ændre på deres adfærd.

Kapitel 6:

Forældres tilfredshed

Et godt samarbejde mellem dagtilbud og hjem og dermed forældresamarbejde fremhæves både i dagtilbudsloven og i den styrkede pædagogiske læreplan, hvor fokus er på, at samarbejde mellem forældre og dagtilbud kan styrke barnets læring og udvikling (Dagtilbudsloven, 2019; Børne- og Socialministeriet, 2018). Når samarbejdet mellem dagtilbuddet og barnets forældre fungerer godt, så rapporteres der ofte om et lavere niveau af adfærdsvanskeligheder, angst, såvel som en bedre sprogudvikling og læring hos barnet, ligesom barnet også er bedre forberedt på skolestart (Arnold, Zeljo, Doctoroff og Ortoz, 2008; Halgunseth, Peterson, Startk og Moodie, 2009; Kim, Sheridan, Kwon og Koziol, 2013; Webster-Stratton, Reid og Hammond, 2001).

En kvalitativ undersøgelse i Program for læringsledelse - dagtilbud viser, at daginstitutionerne har forskellige tilgange til forældresamarbejdet. Nogle daginstitutioner har høj grad af forældreinvolvering og understøtter forældrenes samspil med deres børn aktivt og differentieret i relation til forældrenes forskellige baggrunde. Forældrenes forskellige forudsætninger for at forstå dagtilbuddets værdier og fremgangsmåder omsættes til handlinger, der styrker børnenes trivsel og udvikling i samspil mellem familier og daginstitutioner. Andre daginstitutioner er mere passive i samarbejdet og lægger i mindre grad vægt på at inddrage forældrene (Ringsmose, 2020).

I kortlægningsundersøgelsen har forældrene i dagtilbuddene svaret på, hvor tilfredse de er med det tilbud, deres barn er i. Der er inden for dette område syv spørgsmål, som omhandler forældrenes vurdering af, om institutionen er præget af god ledelse, samt en fælles kultur for, hvad der er god praksis, om det pædagogiske personale er engageret og arbejder målrettet med både læring og børnenes trivsel, og om de som forældre generelt er tilfredse med dagtilbuddet.

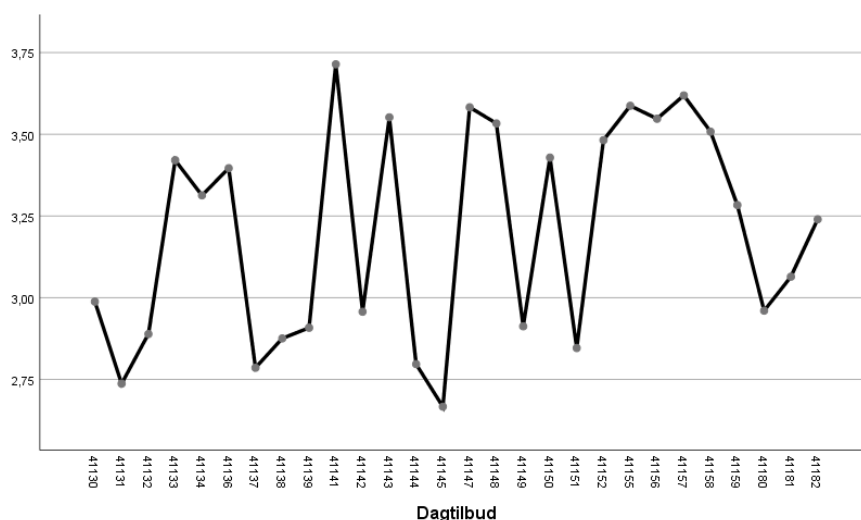
	N	Gennemsnit	Standardafvigelse	Cohens D (T1-T3)
T1	1345	3,23	0,60	+ 0,07
T2	1133	3,26	0,57	
T3	1153	3,27	0,58	

Tabel 19: Forældrenes tilfredshed

Generelt viser resultaterne i tabel 19, at forældrene er noget mere tilfredse med dagtilbuddet ved T3 end de var ved undersøgelsen i 2015 (T1). Forbedringen er på 0,07 standardafvigelse (Cohens D). Det er dog også vigtigt at bemærke, at andelen af forældre, som har besvaret kortlægningsundersøgelsen, har været lavest i T3

sammenlignet med T1, og det kan derfor være, at det er de mest tilfredse forældre, som har besvaret spørgeskemaet. Gennemsnitsresultatet på 3,27 indikerer, at de fleste forældre i Svendborg Kommune er relativt godt tilfredse med deres barns dagtilbud, men der er også variation her. En del forældre udtrykker, at de ikke altid er lige tilfredse med tilbuddet. Gennemsnitsresultatet på 3,17 indikerer, at de fleste forældre i Svendborg Kommune er relativt godt tilfredse med deres barns dagtilbud, men der er også variation her.

I figur 19 vises forskellene mellem dagtilbuddene i Svendborg Kommune inden for dette område.

Figur 19: Forældres tilfredshed – forskelle mellem dagtilbud i Svendborg Kommune

Figur 19 viser tydeligt, at der er stor variation i, hvor tilfredse forældrene er med det enkelte dagtilbud. Udtrykt i standardafvigelse (Cohens D) er forskellen mellem de to dagtilbud, hvor forældrene er mest og mindst tilfredse på 1,79. Dette er en meget stor forskel, som bør analyseres grundigt både i forvaltningen og i de aktuelle dagtilbud. Statistisk betyder det, at alle forældrene i det dagtilbud, hvor forældrene er mest tilfredse, scorer bedre end gennemsnittet i det dagtilbud, hvor forældrene er mindst tilfredse. Det vil sige, at ingen af forældrene i det dagtilbud, hvor forældrene er mindst tilfredse, scorer ligeså højt som gennemsnittet i det dagtilbud, hvor forældrene er mest tilfredse.

Forældresamarbejde og -inddragelse er en vigtig del af arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan (Børne- og Socialministeriet 2018: 24-25). Fremadrettet kan der i Svendborg Kommune med fordel tænkes i videndeling mellem dagtilbuddene omkring forældresamarbejde og -inddragelse, med henblik på, at gode resultater fastholdes, og god praksis spredes til alle dagtilbud.

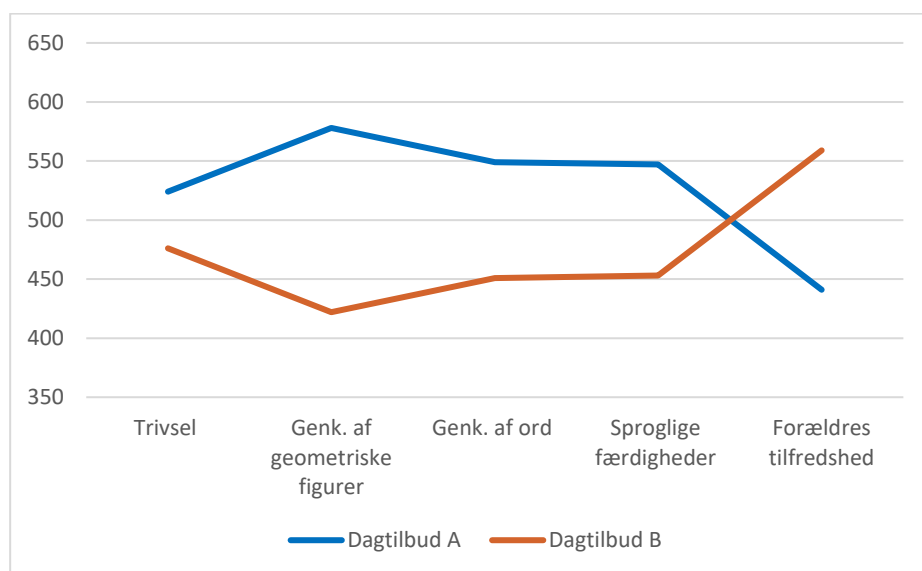
Kapitel 7:

Variation i kvalitet mellem dagtilbud

I de analyser, der præsenteres i denne rapport, er der også set på, om der er systematiske forskelle mellem dagtilbuddene i Svendborg Kommune, eller om der er dagtilbud, som lykkedes mere eller mindre med den pædagogiske praksis på forskellige områder. Det sidste indebærer, at resultaterne ikke vil kunne vise, om nogle dagtilbud samlet er bedre end andre.

Forskelle mellem to dagtilbud med forskellig kvalitet

I figur 20 er der valgt to dagtilbud fra Svendborg Kommune, hvor der er forskelle. I figuren er disse forskelle vist i 500-pointskala i forhold til dagtilbuddenes resultater på fem forskellige områder (trivsel, genkendelse af geometriske figurer, sproglige færdigheder og forældretilfredshed).

Figur 20: Forskelle i kvalitet mellem dagtilbud A og B i Svendborg Kommune

Figuren viser tydeligt, at der her på de fleste områder er systematiske forskelle mellem de to dagtilbud. Dette gælder både inden for børns trivsel og deres færdigheder og kompetencer, hvor der er markante forskelle på mellem 40 og 140 point. På disse områder er der grundlag for at hævde, at dagtilbud A har en klart

højere kvalitet i den pædagogiske praksis end dagtilbud B. I forældrenes vurderinger er der omkring 120 point i forskel mellem de to dagtilbud, men her er det, det dagtilbud, der på de andre områder har scoret lavt, som nu scorer højest. Dette resultat kan indikere, at forældrene i Svendborg lægger vægt på andre forhold ved deres barns dagtilbud, end det, som er målt i denne kortlægningsundersøgelse.

Forskelle som disse mellem de enkelte dagtilbud i Svendborg Kommune må have konsekvenser for forvaltningen, der bl.a. må være med til at sikre, at dagtilbudene i højere grad lærer af hinanden. Mange dagtilbud har gode professionelle læringsfællesskaber mellem det pædagogiske personale i det enkelte dagtilbud, men det kan se ud til, at der også i større grad må lægges vægt på og skabes rum for professionelle læringsfællesskaber *mellem* dagtilbud. I disse fællesskaber kunne dagtilbuddene udveksle viden og erfaringer, og ikke mindst kunne de kvalitativt dygtige dagtilbud dele deres praksis med andre dagtilbud.

Kapitel 8:

Variationer mellem grupper af børn

Dette kapitel omhandler forskelle og ligheder mellem forskellige grupper af børn i Svendborg Kommunes 28 dagtilbud. Der er både anvendt gennemsnitsresultater og fremstillinger, hvor forskellene er udtrykt i standardafvigelse (500-pointskala). I kapitlet præsenteres forskelle mellem drenge og piger, aldersforskelle mellem de 4-5 årige børn, forskelle ud fra moders uddannelsesniveau på områder vurderet af både de 4-5-6 årige børn og forældrenes tilfredshed.

Forskelle mellem drenge og piger

I tabellen nedenfor vises forskelle mellem drenge og piger indenfor både børnenes egen vurdering (spørgsmålsområde 1 - 6), kontaktpædagogens vurdering af børnene (spørgsmålsområde 7 - 9) og forældrenes tilfredshed (spørgsmålsområde 10).

	Område	Dreng	Pige	Sign < .01
1.	Trivsel	3,69	3,74	
2.	Barn-voksen relation	3,77	3,85	
3.	Genkendelse af tal	0,79	0,79	
4.	Genkendelse af bogstaver	0,50	0,53	
5.	Genkendelse af geometriske figurer	0,64	0,63	
6.	Genkendelse af ord	0,48	0,50	
7.	Sociale færdigheder	3,04	3,21	*
8.	Eksternaliseret adfærd	3,49	3,69	*
9.	Sproglige færdigheder	3,19	3,36	
10.	Forældres tilfredshed	3,21	3,15	

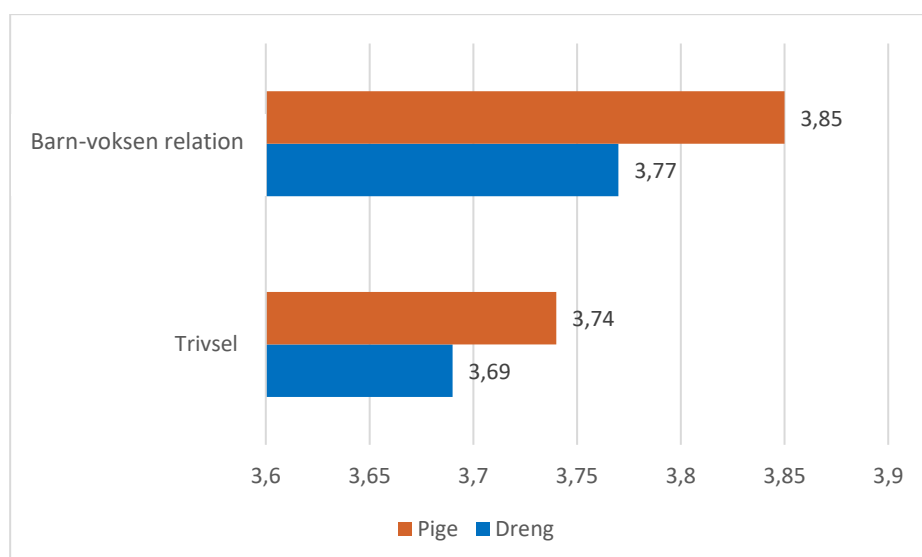
Tabel 20: Forskelle mellem drenge og piger

Det mest interessante med den oversigt, som præsenteres i tabel 20, er, at det kun er i kontaktpædagogernes vurdering af det enkelte barn, at vi finder signifikante forskelle i Svendborg Kommune (pkt. 7 og 8). Inden for børns egne vurderinger og forældrenes tilfredshed finder vi ingen signifikante forskel mellem drenge og piger.

Dette er et fund, som bør danne afsæt for en vigtig drøftelse af forskelle mellem drenge og piger. Et spørgsmål, som i den sammenhæng bør stilles, er, om der er reelle eller faktiske forskelle mellem drenge og piger, eller om det mere er forskelle i de voksnes vurderinger af de 4-5-6 årige drenge og piger?

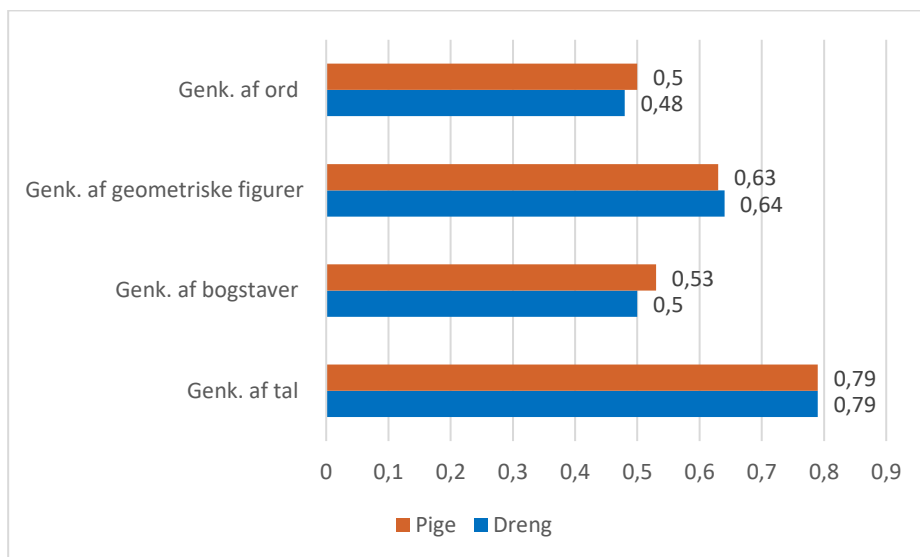
Det kan tænkes, at de forskelle mellem drenge og piger, som vi ser i tabellen, først og fremmest har noget med de voksnes forventninger at gøre. Dette er vigtigt, fordi vore forventninger også påvirker vores respons og reaktioner, og dermed vil pigerne på sigt drage nytte af dette. Forskelle mellem drenge og piger bliver stadig større ind i skolen, hvilket kan være en af forklaringerne på dette resultat. Hvis dette er rigtigt, er det også muligt at gøre noget ved. I dagtilbuddene bør det pædagogiske personale indgående drøfte deres børnesyn, samt egne forventninger til både børn generelt og til drenge og piger specielt.

I figur 21 vises drengene og pigernes egne vurderinger af, hvordan de trives i dagtilbuddet samt deres vurdering af forholdet til dagtilbuddets voksne.

Figur 21: Forskelle i pigers og drenges vurderinger

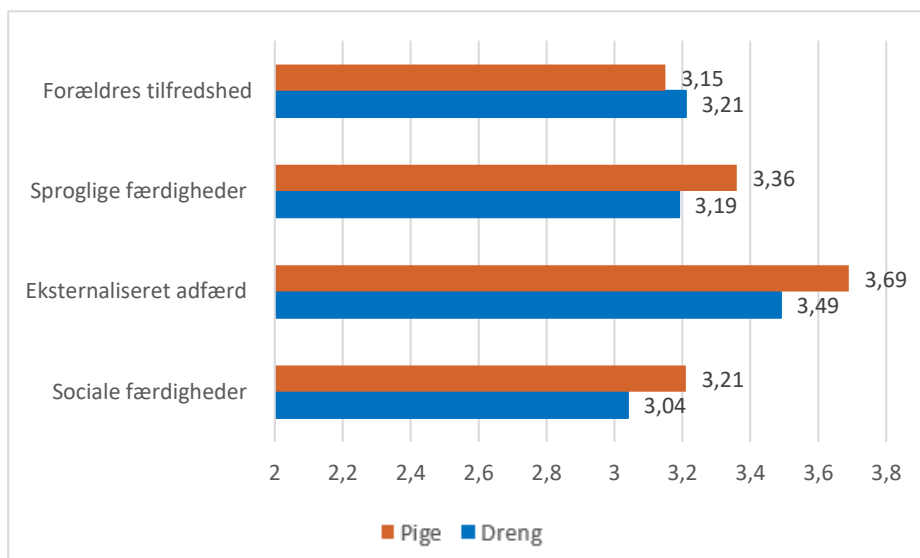
I figuren er der ikke signifikante forskelle i drengenes og pigernes vurderinger, selvom der er en tendens til, at pigerne i Svendborg Kommune har højere scorer end drengene. Generelt indikerer figur 21 høje gennemsnitsscorer, som viser, at både drenge og piger i gennemsnit har en god relation til dagtilbuddets voksne, og at de trives godt i dagtilbuddet.

Figur 22: Forskelle i børns kompetencer fordelt på køn

Resultaterne i figur 22 viser meget små eller ingen forskelle mellem drenge og piger. Ved genkendelse af tal er der ingen forskel, og ved genkendelse af ord, geometriske figurer og tal er forskellene meget små. Når disse fire områder slås sammen, så scorer drengene og pigerne i praksis helt lige. Dette er positivt og udtrykker, at drenge og piger i princippet bør have de samme forudsætninger for at tilegne sig disse kompetencer. Derfor er det også bekymrende, at forskellene mellem drenge og piger i skolen bliver relativt store, når der i andre datamaterialer ses på skolefaglige præstationer. Dog tyder det fund, som vises i figur 22, på, at det er muligt at få drengene til at præstere lige så godt som pigerne.

I figur 24 nedenfor vises forskellene i forældrenes tilfredshed samt kontaktpædagogernes vurderinger af de 4-5-6 årige piger og drenge.

Figur 23: Forskelle i forældrenes tilfredshed samt kontaktpædagogernes vurderinger af piger og drenge

Resultaterne i figur 23 viser, at der er forskelle i kontaktpædagogernes vurdering af drenge og pigers sociale færdigheder, sproglige færdigheder og i deres grad af eksternaliseret adfærd. Udtrykt i standardafvigelse (Cohens D) er forskellen på sociale færdigheder 0,30, hvilket må betragtes som stor, når vi ved, at drenge og piger i så store grupper af børn har nøjagtig den samme baggrund. Indenfor eksternaliseret adfærd er forskellen på 0,38 standardafvigelse. Her scorer 35,0% af drengene lavere end 3,5, mens kun 17,7% af pigerne gør det samme.

Forældrene til de 4-5-årige børn er omtrent lige tilfredse med dagtilbuddet, uanset om de er forældre til en dreng eller en pige.

Aldersforskelle mellem de 4-5 årige børn

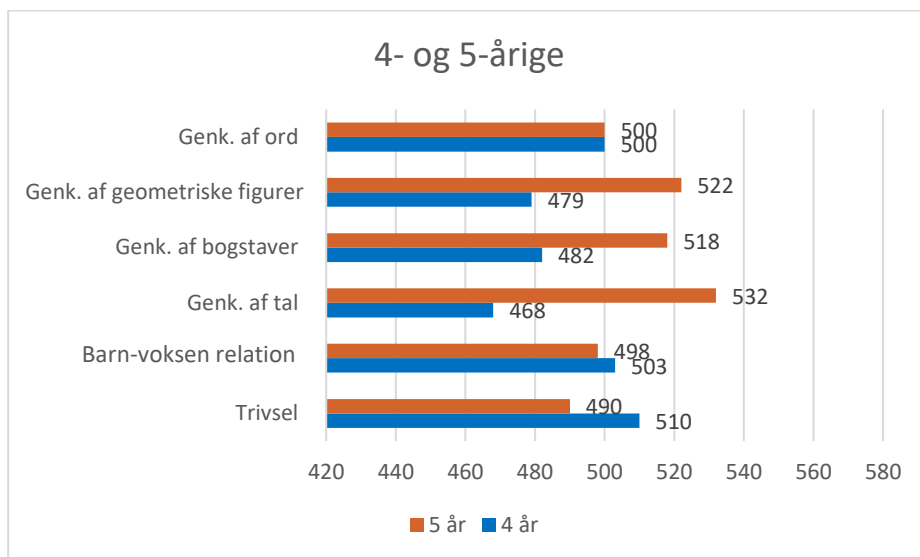
I tabel 21 vises forskellen mellem de 4-5 årige børn i Svendborg Kommune inden for de områder, som tidligere er præsenteret i denne læringsrapport. Tabellen viser scorerne i en 500-pointskala samt viser, om forskellene er signifikante, hvilket vil sige, at de ikke skyldes tilfældigheder.

	Område	4 år	5 år	Sign < .01
1.	Trivsel	510	490	
2.	Barn-voksen relation	503	498	
3.	Genkendelse af tal	468	532	*
4.	Genkendelse af bogstaver	482	518	*
5.	Genkendelse af geometriske fig.	479	522	*
6.	Genkendelse af ord	500	500	
7.	Sociale færdigheder	491	510	
8.	Eksternaliseret adfærd	508	493	
9.	Sproglige færdigheder	479	521	*
10.	Forældres tilfredshed	499	500	

Tabel 21: Forskelle mellem fire- og femårige børn

Tabel 21 viser, at der både er forskelle og ligheder mellem de fire- og femårige børns egne vurderinger (område 1 – 6). I kontaktpædagogernes vurderinger (område 7 – 9) er der ligeledes forskelle og ligheder mellem de to aldersgrupper af børn. Af de 10 områder, som præsenteres i tabellen, er der kun fire områder, hvor der er signifikante forskelle mellem de fire- og femårige børn. Nogle områder ser altså ud til at være uafhængige af barnets alder, mens der på andre områder er en udvikling, som udtrykker, at børn bliver dygtigere med alderen i dagtilbuddene.

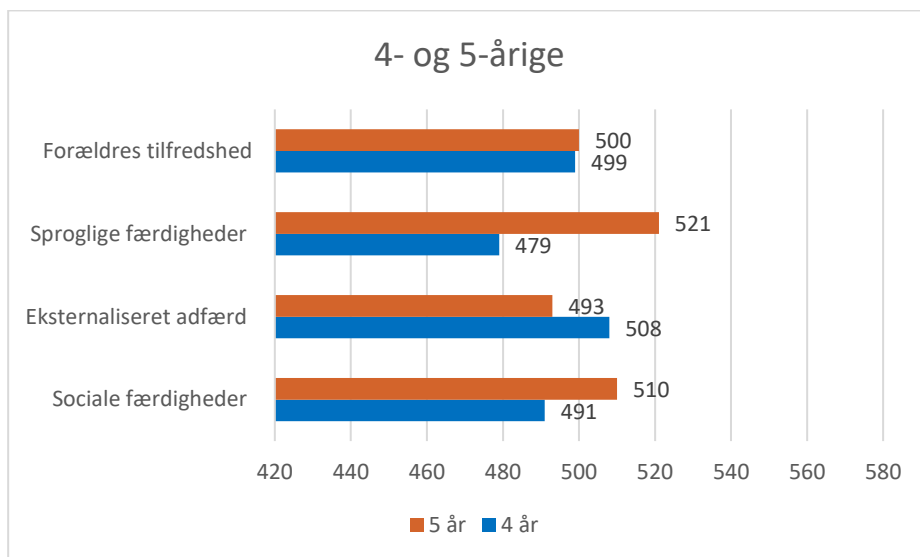
I figur 25-26 er de områder og resultater af tabel 21, som omhandler børns vurderinger, opstillet i en 500-pointskala.

Figur 24: Aldersforskelle i børns vurderinger

Af figur 24 fremgår det, at der er små og ikke signifikante forskelle i, hvordan dagtilbuddets fire- og femårige børn trives i deres dagtilbud. Der er her en tendens til, at de fireårige børn oplever en bedre relation til de voksne, samt trives lidt bedre, men det kan være tilfældigt. Uanset, så viser tallene i figur 24, at begge grupper af børn trives godt og har gode relationer til de voksne.

I forhold til genkendelse af ord, geometriske figurer, bogstaver og tal er der relativt tydelige forskelle i genkendelse af disse, og det er her de femårige, som klarer sig bedre, end de fireårige børn gør. Forskellene er her på ca. 40-60 point (0,4 standardafvigelse). 40 point er mere eller mindre det, som anses som en normalprogression i læring i et skolefag på et år. Det er dog noget overraskende, at der ikke er signifikante forskelle mellem de fire- og femårige børn i forhold til genkendelse af ord. Der kan dog ikke ud fra kortlægningens data siges noget om hvorfor, men uanset hvad, så bør dette resultat drøftes i forvaltningen og i dagtilbuddene.

Figur 25: Aldersforskelle i kontaktpædagogernes vurdering af børnene

Figur 25 viser, at der er størst forskel mellem de fire- og femårige børn i forhold til sproglige færdigheder. Forskellen er her på 42 point, og det indikerer, at forskellen i sproglige færdigheder, fra barnet er fire til det er fem år, i Svendborg Kommune er på ca. 0,4 standardafvigelse. Det indebærer, at børn i denne alder udvikler og lærer sproget i stort omfang, og at sproglig stimulering i dagtilbuddene er af afgørende betydning. Med henvisning til dagtilbudslovens §7 skal dagtilbud gennem arbejdet med læreplanstemaet kommunikation og sprog sikre, at det pædagogiske læringsmiljø understøtter, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden, samt at børnene opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber (Dagtilbudsloven, 2019).

I sociale færdigheder og eksternaliseret adfærd er der ingen signifikante forskelle mellem de to aldersgrupper, og det kan se ud til, at børn viser mindre eksternaliseret adfærd med alderen. Dette betyder, at denne adfærd er påvirkelig, og for nogle børn vil det være af afgørende betydning, at de får reduceret intensiteten og omfanget af denne adfærd, mens de er i dagtilbud. Derudover viser figur 25, at forældrenes tilfredshed stort set er den samme uanset om barnet er fire eller fem år.

Moders uddannelsesniveau

Dagtilbuddet skal som udgangspunkt tilbyde et ligeværdigt tilbud til alle børn uafhængigt af fx forældres uddannelsesniveau. Samtidig ses dagtilbud i Skandinavien også som et virkemiddel til at udjævne sociale forskelle ved, at alle børn får det samme pædagogiske tilbud.

I tabel 22 er antallet af de mødre i Svendborg Kommune, som har besvaret kortlægningsundersøgelsen, samt den uddannelsesgruppe, de tilhører, vist:

Område	Grund-skole	Erhverv	Gym.	Kort videreg.	Mellem videreg.	Lang videreg.
Trivsel	95	148	83	171	457	194

Tabel 22: Antal mødre i de forskellige uddannelsesgrupper

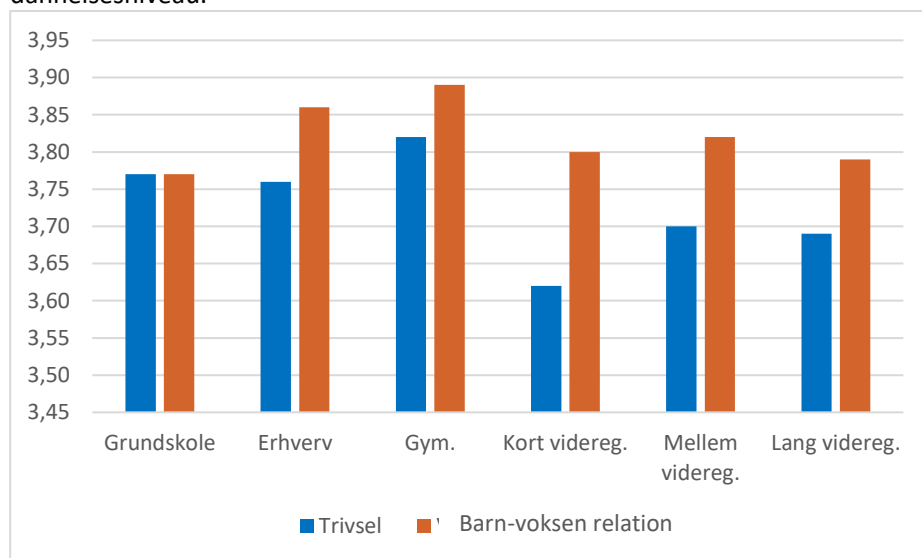
I tabel 23 præsenteres forskelle og ligheder i børnenes, kontaktpædagogernes og forældrenes svar ud fra hvilket uddannelsesniveau forældrene har (her moderens uddannelsesniveau). Svaralternativerne knyttet til uddannelsesniveau har været: grundskole, erhvervsuddannelse, gymnasial uddannelse, kort, videregående uddannelse (under 3 års varighed), mellemlang, videregående uddannelse (mellem 3 og 4 års varighed) og lang, videregående uddannelse (5 år eller mere).

Område	Grund-skole	Erhverv	Gym.	Kort videreg.	Mellem videreg.	Lang videreg.	
Trivsel	3,77	3,76	3,82	3,62	3,70	3,69	
Barn-voksen relation	3,77	3,86	3,89	3,80	3,82	3,79	
Genk. af tal	0,71	0,81	0,80	0,82	0,80	0,82	
Genk. af bogstaver	0,36	0,48	0,53	0,60	0,53	0,63	
Genk. af geom. fig.	0,62	0,69	0,66	0,69	0,63	0,66	
Genk. af ord	0,42	0,43	0,51	0,48	0,50	0,59	
Sociale færdigh.	2,92	3,04	3,09	3,08	3,22	3,22	
Ekstern. adfærd	3,42	3,58	3,57	3,56	3,68	3,69	
Sprog. færdigh.	2,67	3,29	3,19	3,28	3,38	3,45	*
Forældres tilfredshed	3,33	3,11	3,35	3,17	3,15	3,13	

Tabel 23: Forskelle ud fra moders uddannelsesniveau

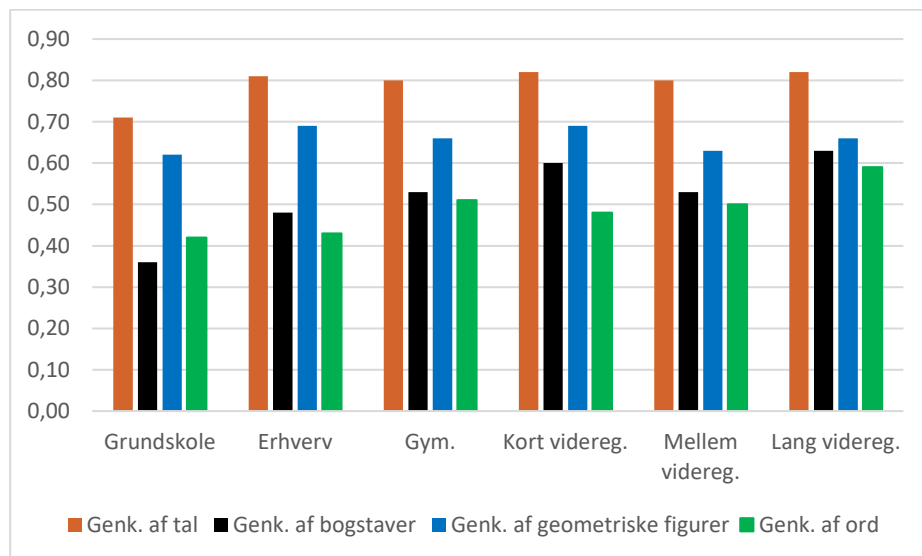
Tabel 23 viser, at der er en del forskelle ud fra moders uddannelsesniveau. Men at det kun er i de sproglige færdigheder, at disse forskelle er signifikante. En grund til, at forskellene ikke er signifikante, er, at andelen af forældre, som har besvaret kortlægningsundersøgelsen i 2019 (T3), er noget lav (57,6%), hvilket betyder, at andelen af de forskellige uddannelsesgrupper bliver tilsvarende lav (se tabel 22).

I figur 26 kommenteres forskellene i børns vurdering af læringsmiljøet på områder som egen trivsel og deres relation til de voksne, set i forhold til deres moders uddannelsesniveau.

Figur 26: Forskelle i børns vurdering af læringsmiljøet og moders uddannelsesniveau

Figur 26 viser, at der i børns egne vurderinger af, hvordan de trives i dagtilbuddet, og hvilken relation de har til de voksne, samlet set ingen signifikante forskelle er ud fra mødrenes uddannelsesniveau. Dette kan indikere, at de ansatte i dagtilbuddene i Svendborg Kommune er lykkedes med at møde børn på en lige, god måde, uafhængigt af forældrenes uddannelsesniveau, samt at børnene også har et lige, godt forhold til hinanden.

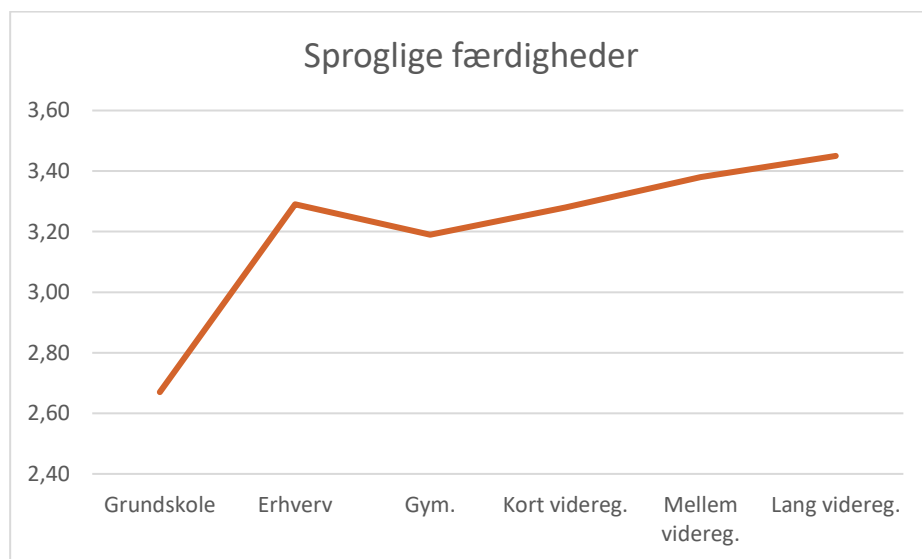

Figur 27: Forskelle i børns genkendelse og moders uddannelsesniveau

Figur 27 viser forskelle i børns genkendelse af tal, bogstaver, geometriske figurer og ord i forhold til moders uddannelsesniveau. På grund af en noget lav svarpro-

cent (57,6%) og et lavt antal mødre, som har svaret i de forskellige uddannelsesgrupper, er forskellene her ikke signifikante, selvom der er en vis størrelse på forskellene.

Forskellene mellem børn af mødre med grundskole og mødre med fem år eller flere års videregående uddannelse i en 500-pointskala er på 41 point for genkendelse af tal, 68 point for genkendelse af bogstaver, 17 point for genkendelse af geometriske figurer og 46 point for genkendelse af ord. Dette er omtrent de samme forskelle, som der er mellem fire- og femårige på disse områder med undtagelse af genkendelse af ord, hvor der ikke var aldersforskelle. Det ser derfor ikke ud til, at dagtilbuddene formår at kompensere for de forskelle, der er mellem børnene på de områder, der relaterer sig til forældrenes uddannelsesniveau. Skal dagtilbuddene lykkes med dette, er det sandsynligvis nødvendigt med et langt stærkere fokus på stimulering af børn af forældre med et lavt uddannelsesniveau. Især i forhold til disse læringsområder, som er så vigtige for den start, børnene får i skolen (Børne- og Socialministeriet, 2018).

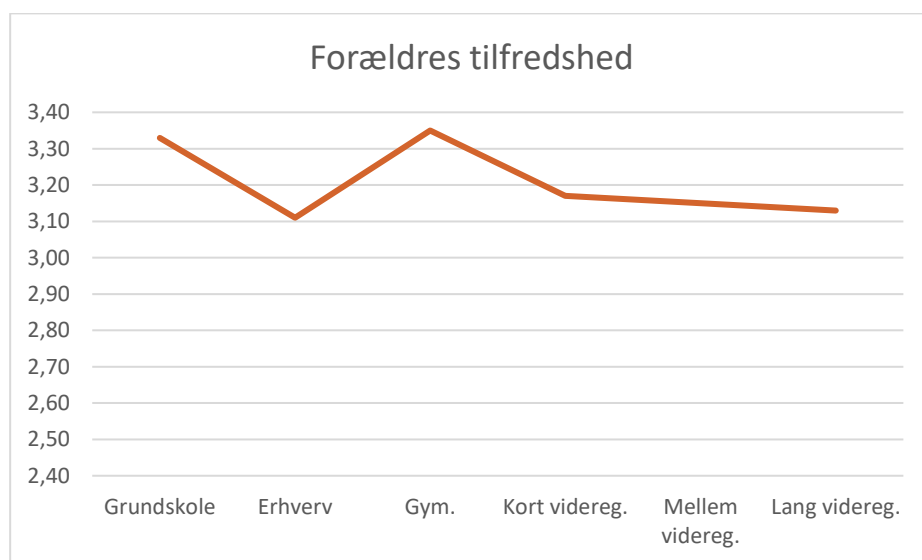
Figur 28: Sproglige færdigheder og moders uddannelsesniveau

Figur 28, der omhandler børns sproglige færdigheder og moders uddannelsesniveau, viser med al tydelighed, at der er markante forskelle i børns sproglige færdigheder ud fra mødrenes uddannelsesniveau. Gennemgående kan det konkluderes, at de sproglige færdigheder vurderes til at blive bedre, jo højere et uddannelsesniveau barnets mor har. Forskellen mellem børn af mødre med en grundskoleuddannelse som højeste uddannelsesniveau og børn af mødre med mellemlang videregående uddannelse er på 116 point på en 500-pointskala. Forskellen mellem de fire- og femårige børn er 42 point, så dette indikerer, at der er næsten et og et halvt års forskel i sprogudvikling mellem disse grupper af børn.

Børns sproglige udvikling er et af de vigtigste områder for dagtilbuddets pædagogiske arbejde, og det danner et afgørende grundlag for børns videre læring i både dagtilbud og skole. Endvidere har barnets sproglige færdigheder også en stærk sammenhæng med dets sociale situation og læring. Børn udvikler deres

sprog i kontakt og relationer, der giver mening for børnene, hvilket det pædagogiske arbejde med kommunikation og sprog må tage højde for. I kortlægningen findes nogle af de samme forskelle i vurdering af børns sociale færdigheder. Her er forskellen mellem børn af mødre med grundskole som eneste uddannelsesniveau og børn af mødre med fem eller flere års videregående uddannelse på 52 point. Denne forskel er klart mindre end for sproglige færdigheder, men systematikken er den samme.

De forskelle, som fremkommer her, bør tages med stor alvorlighed. Resultater som disse betyder, at dagtilbuddene i Svendborg Kommune bidrager til en betydelig social reproduktion og ikke til en social udjævning mellem børn.

Figur 29: Forældres tilfredshed og moders uddannelsesniveau

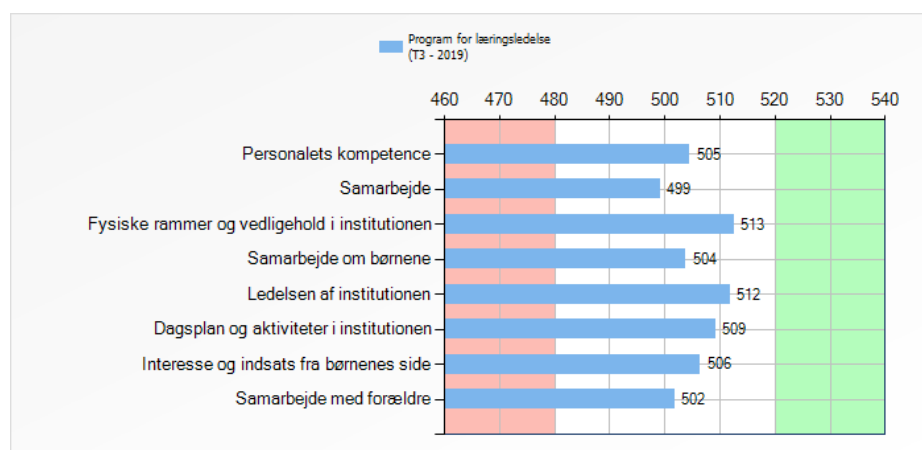
Figur 29 viser, at det er mødre med grundskole og gymnasie som højeste uddannelsesniveau, som er mest tilfredse med dagtilbuddet. Spørgsmålsområdet om forældretilfredshed omhandler både, hvordan eget barn har det, samt hvordan disse mødre vurderer det pædagogiske tilbud. Selv om forskellene ikke er signifikante, så er der fx 34 points forskel i tilfredshed mellem mødre med grundskole og mødre med fem eller flere års videregående uddannelse. Dette mønster i svarene er ikke i overensstemmelse med det, vi ser, når børns kompetencer vurderes. Kortlægningens data giver ingen forklaringer på dette.

Kapitel 9:

Personalets vurderinger

Nedenfor præsenteres kort resultaterne fra det pædagogiske personales vurderinger i kortlægningsundersøgelsen. Alle dagtilbuddets medarbejdere har haft mulighed for at deltage i undersøgelsen, og de har her svaret på en række spørgsmål inden for følgende fokusområder: personalets kompetence, samarbejde, fysiske rammer, samarbejde om børnene, ledelse af institutionen, dagsplaner og aktiviteter, interesse fra børnenes side, samt samarbejde med forældre.

I figur 30 og 31 vises de samlede resultater for T3 for hele Program for læringsledelse - dagtilbud (figur 30), hvor seks kommuner har deltaget, samt resultaterne for T3 for Svendborg Kommune (figur 31).

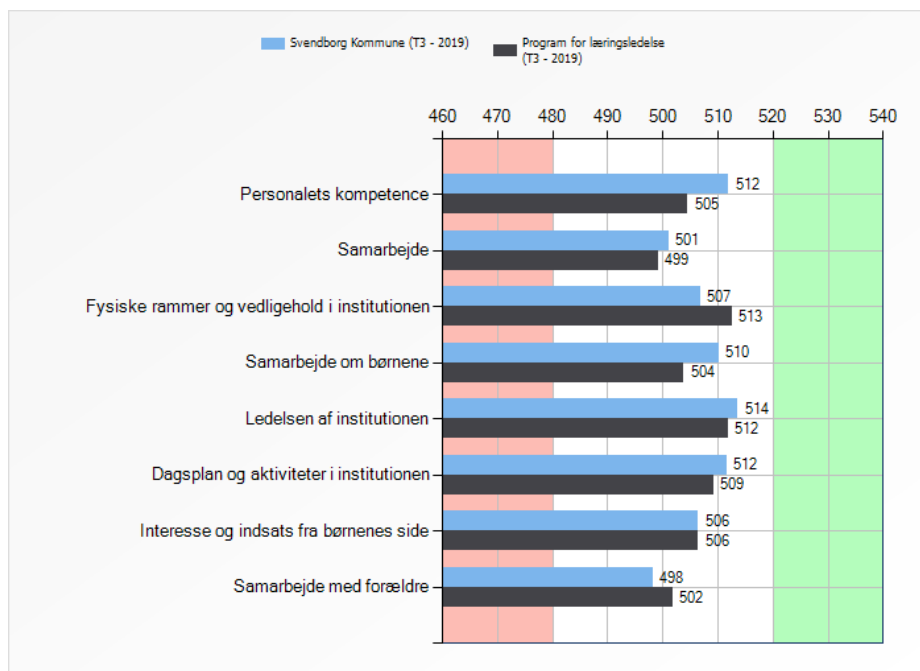

Figur 30: Personalets vurderinger i hele Program for læringsledelse - dagtilbud ved T3

Resultaterne i figuren, hvor 500 er gennemsnittet for alle dagtilbud ved T1, viser, at der ved T3 for det samlede antal kommuner er en fremgang på alle de vurderede områder med undtagelse af ét område, hvor der er tilbagegang på et point (samarbejde). Dette betyder, at der i praksis ikke har været nogen ændring.

I figur 31 er resultaterne af personalets vurderinger for Svendborg Kommune ved T3 sammenlignet med det samlede antal for alle seks kommuner.

Figur 31: Personalets vurderinger ved T3 – Svendborg Kommune og alle seks kommuner samlet

Figuren viser, at Svendborg Kommune forholdsvis har en profil, som på flere områder ligner den samlede profil for alle seks kommuner i Program for læringsledelse – dagtilbud. Figuren viser også, at Svendborg kommune scorer over 500 point på alle områder, undtagen i forhold til personalets vurdering af deres samarbejde med forældrene, hvor resultatet ligger på 496 point. Svendborg Kommune skiller sig især positivt ud i forhold til den samlede profil for alle seks kommuner på områder som personalets vurdering af egne kompetencer og deres samarbejde om børnene.

Forskning om kvalitet i dagtilbud viser, at områder som personalets kompetencer, deres samarbejde, deres planlægning og tilrettelæggelse, samt ledelse af institutionen har stor betydning for den kvalitet, det enkelte barn møder i sin dagtilbudshverdag (Lochner, & Masterov, 2006; OECD, 2006; Sylva m.fl., 2010). For Svendborg Kommune bliver det fremadrettet vigtigt at identificere, hvad det er ved både den kommunale og institutionelle praksis, som er medvirkende til de generelt høje scorer i spørgsmålsområderne til det pædagogiske personale, herunder personalets vurdering af områder som egne kompetencer og samarbejde. Endvidere bliver det vigtigt fremadrettet at have drøftelser i forhold til, hvordan personalets vurderinger fremadrettet fastholdes, så personalets kompetencer, institutionens samarbejdskultur, ledelse mv. på sigt for alvor kan slå igennem på de forskellige andre kvalitetsområder, som er kortlagt og formidlet i denne rapport.

Kapitel 10:

Opsummering og konklusion

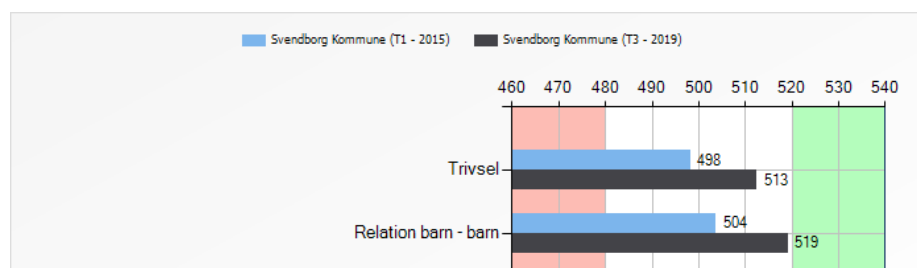
I denne læringsrapport for Svendborg Kommune er der, som beskrevet i rapportens forord, lagt stor vægt på at præsentere resultaterne fra T3 og i mindre grad på udviklingen fra T1 - T3. Begrundelsen for dette er, at resultaterne fra kortlægningsundersøgelsen i 2019 (T3) beskriver den "her og nu"-situation, som den ser ud i Svendborg Kommunes 28 dagtilbud. Det er dermed også det pædagogiske læringsmiljø, som børnene i Svendborg Kommune møder i deres dagtilbud, og det er netop denne situation, som må være udgangspunktet for det fremadrettede og kontinuerlige arbejde med kvalitet i de kommunale dagtilbud, hvis mål er mulighed for trivsel og læring for alle børn.

Hvad bør opretholdes og videreføres?

Med udgangspunkt i det, som tidligere er præsenteret i denne rapport, samt i data, der ikke er redegjort for i denne kommunale rapport, men som der kommunalt og institutionelt er adgang til via kortlægningens resultatportal, er der flere områder på det kommunale dagtilbudsområde i Svendborg Kommune, som bør opretholdes og videreføres.

Børns trivsel og deres relation til andre børn

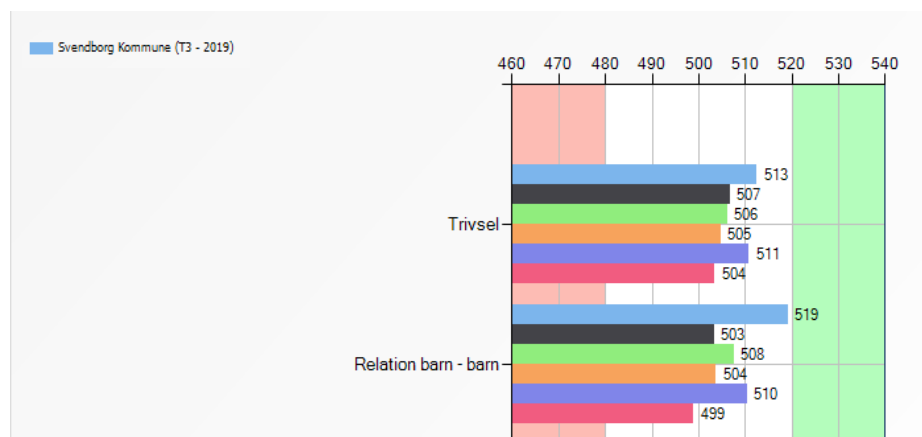
I figur 32 vises resultater for de 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommune og deres vurderinger af egen trivsel, samt relationer til andre børn ved henholdsvis T1 og T3.

Figur 32: Børns trivsel og venskaber - T1 - T3: Svendborg Kommune

Som det fremgår af figuren, har der i Svendborg Kommune fra 2015 (T1) til 2019 (T3) været en positiv udvikling i de 4-5-6 årige børns vurderinger af egen trivsel (15 point) og deres relationer til andre børn (15 point).

I figur 33 er resultaterne i Svendborg Kommune ved T3 på disse to områder sammenlignet med resultaterne fra hver enkelt af de andre fem kommuner i Program for læringsledelse – dagtilbud. I figuren er Svendborg Kommune blå, og de andre fem kommuner er ligeledes repræsenteret ved hver deres farve.

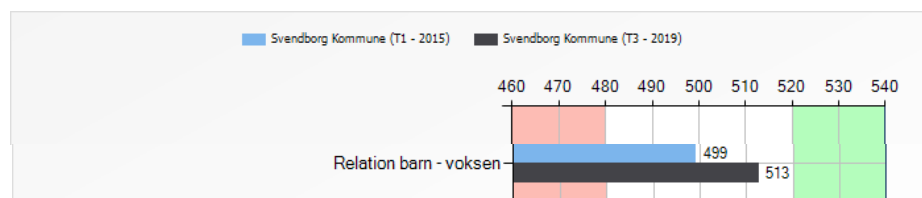
Figur 33: Børns trivsel og venskaber ved T3 - Svendborg kommune og de andre fem kommuner

Som det fremgår af figuren, ligger Svendborg Kommune sammenlignet med de andre fem kommuner, højest på disse to områder. Især er scoren for de 4-5-6 årige børns vurdering af deres relationer til andre børn høj. Dette er et vigtigt fund, og det betyder, at der i Svendborg Kommunes dagtilbud er en praksis, som andre kan lade sig inspirere af. Fremadrettet må der derfor arbejdes med analyse af både hvad der bidrog til den positive udvikling fra T1 – T3, samt hvorfor Svendborg Kommunes dagtilbud samlet scorer så godt på netop disse to områder.

Samlet viser disse resultater, at Svendborg Kommune både har haft god progression og scorer højt sammenlignet med andre kommuner. Fremadrettet bliver et vigtigt opmærksomhedspunkt, hvordan gode resultater og praksis kan fastholdes over tid.

Børns relationer til de voksne i dagtilbud

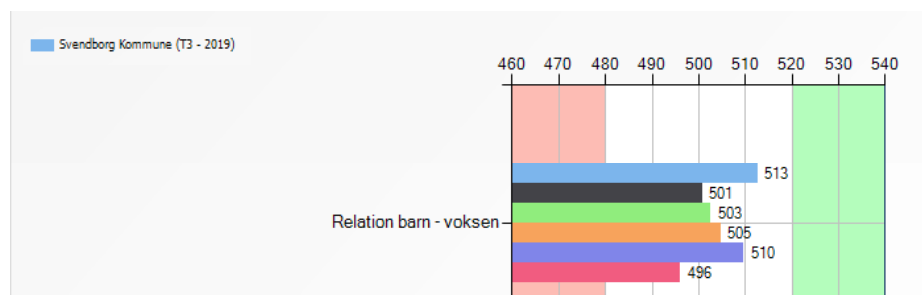
I figur 34 vises udvikling fra T1 – T3 i Svendborg Kommune i forhold til de 4-5-6 årige børns egen vurdering af relationen mellem barn og voksen.

Figur 34: Barn-voksen relation T1 – T3: Svendborg Kommune

Som det fremgår af figuren, så er der også inden for dette område sket en klar positiv udvikling fra T1 – T3 på 14 point.

I figur 35 er resultaterne i Svendborg Kommune på dette område sammenlignet med resultaterne fra hver enkelt af de andre fem kommuner i Program for læringsledelse – dagtilbud. I figuren er Svendborg Kommune blå, og de andre fem kommuner er ligeledes repræsenteret ved hver deres farve.

Figur 35: Barn-voksen relation, T3 - Svendborg kommune og de andre fem kommuner

Som det fremgår af figuren, ligger Svendborg Kommune, sammenlignet med de andre fem kommuner, højest på dette område. Dette er et vigtigt fund, og det betyder, at der i Svendborg Kommunes dagtilbud er en praksis, som andre kan lade sig inspirere af. Fremadrettet må der derfor arbejdes med analyse af både, hvad der bidrog til progression fra T1 – T3, samt hvorfor Svendborg Kommunes dagtilbud scorer så godt på netop dette område, sammenlignet med øvrige kommuner.

Endvidere bliver et vigtigt opmærksomhedspunkt fremadrettet, at analysere hvorfor de 4-5-6 årige børn i Svendborg Kommunes dagtilbud gennemgående har så positive erfaringer med deres dagtilbud. Der er ingen særlig grund til at tro, at disse resultater er tilfældige. Disse resultater kan i stedet efter al sandsynlighed knyttes til et kompetent og godt arbejde i institutionerne.

Genkendelse af tal, geometriske figurer, bogstaver og ord

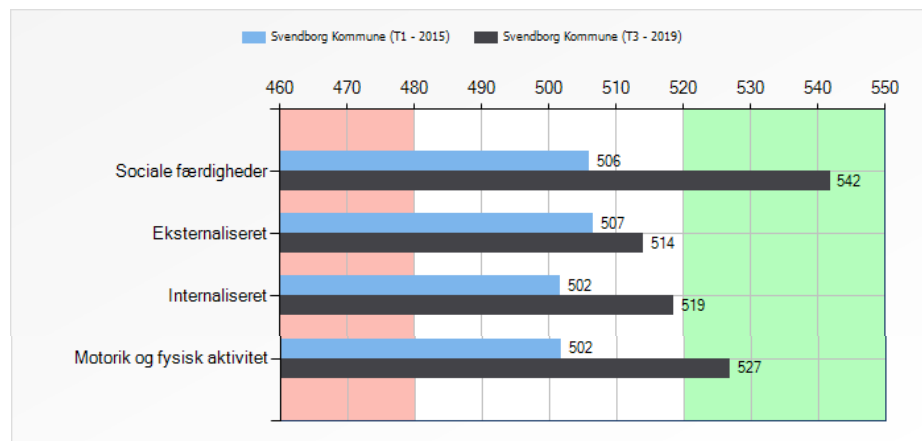
Ved de 4-5-6 årige børns genkendelse af tal og geometriske figurer har der fra T1 – T3 været en signifikant positiv udvikling på henholdsvis 0,17 (tal) og 0,16 (geometriske figurer) standardafvigelse (Cohens D). Disse markant positive resultater må fremadrettet analyseres, og denne viden må bl.a. anvendes til forbedring af børns genkendelse af bogstaver og ord, hvor resultaterne fra T1 – T3 mere eller mindre er fastholdte.

I forhold til genkendelse af bogstaver har der mere konkret været en positiv udvikling på 0,03 standardafvigelse (Cohens D), og i forhold til genkendelse af bogstaver har der været en negativ udvikling på 0,03 standardafvigelse (Cohens D).

Den kompetence, som efterspørgeres hos børn ved disse genkendelsesopgaver, er vigtig for deres videre skolegang og bør også fremadrettet prioriteres i det pædagogiske tilbud i Svendborg Kommunes dagtilbud. Det er i den forbindelse vigtigt at understrege, at det ikke betyder, at dagtilbuddet skal blive skole. I stedet handler det om at udnytte de muligheder i hverdagen, hvor tal, figurer, bogstaver og ord indgår som en naturlig del af arbejdet med temaerne i den styrkede pædagogiske læreplan (Børne- og Socialministeriet, 2018).

Børns sociale- og motoriske færdigheder, samt deres adfærd

I figur 36 vises udviklingen fra T1 – T3 i kontaktpædagogens vurdering af det enkelte barn på områder som sociale- og motoriske færdigheder, samt eksternaliseret og internaliseret adfærd.

Figur 36: Børns sociale- og motoriske færdigheder, samt deres adfærd T1 – T3: Svendborg Kommune

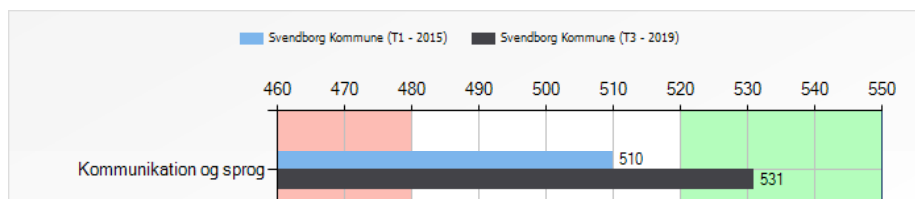
Som figuren viser, er der sket en forholdsvis markant positiv udvikling i kontaktpædagogens vurdering af børns færdigheder inden for alle disse områder. Den positive udvikling har mere konkret været på 36 point for vurderingen af de 4-5-6 årige børns sociale færdigheder, 7 point for eksternaliseret adfærd, 17 point for internaliseret adfærd og 25 point for motoriske færdigheder.

Børns sociale- og motoriske færdigheder samt adfærd er alle vigtige udviklings- og dermed evalueringsområder i dagtilbud, og ikke mindst er det betydningsfuldt for børn, at de fungerer godt eller har kompetencer inden for disse områder. Den positive udvikling fra T1 – T3, som vises i figur 36, indikerer, at dagtilbuddene i Svendborg Kommune har arbejdet systematisk med læringsmiljøet.

Hvis disse positive udviklingsområder for Svendborg Kommunes dagtilbud skal opretholdes, så er det af afgørende vigtighed, at der fremadrettet gennemføres analyser, hvor fokus er på, hvad der gør, at resultaterne på disse områder af kortlægningen er så gode. Dette er vigtigt, da det i et data- og forskningsinformeret forbedringsarbejde, som det Program for læringsledelse – dagtilbud repræsenterer, er lige så vigtigt at analysere positive fund, som det er at analysere mindre gode fund og resultater. Ligeledes er det vigtigt fremadrettet at være opmærksom på, at der er fremgang og høje scorer i både de 4-5-6 årige børns og kontaktpædagogernes vurderinger. Dette styrker argumentationen om, at disse resultater samlet har en sammenhæng med kvalitative godt pædagogisk arbejde.

Sproglige færdigheder

I figur 37 vises udviklingen fra T1 – T3 i kontaktpædagogens vurdering af det enkelte barns sproglige færdigheder.

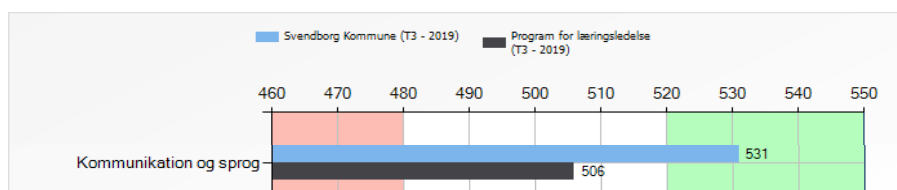

Figur 37: T1 - T3: Kommunikation og sprog

Selv om de 4-5-6 årige børns sproglige færdigheder i Svendborg Kommune også blev vurderet positivt i T1 (510 point), så har der fra T1 – T3 været en stor forbedring på dette område på 21 point, og resultatet inden for dette område er derfor i dag på 531 point. Sproget er måske det vigtigste udviklings- og læringsområde for dagtilbuddets 4-5-6 årige børn, og denne fremgang er derfor meget positiv.

Resultaterne indikerer, at mange af dagtilbuddene i Svendborg Kommune har arbejdet systematisk med dette område. Men som det også før er beskrevet, så er der ikke lige gode resultater på dette område i alle dagtilbud i Svendborg Kommune (se fx figur 18), og der bør derfor fremadrettet lægges vægt på at udveksle gode erfaringer med stimuleringen af børns sproglige færdigheder på tværs af dagtilbuddene.

I figur 38 er resultaterne for kontaktpædagogens vurdering af børns kommunikation og sprog ved T3 for Svendborg Kommune sammenlignet med de samlede resultater for alle seks kommuner i Program for læringsledelse – dagtilbud.

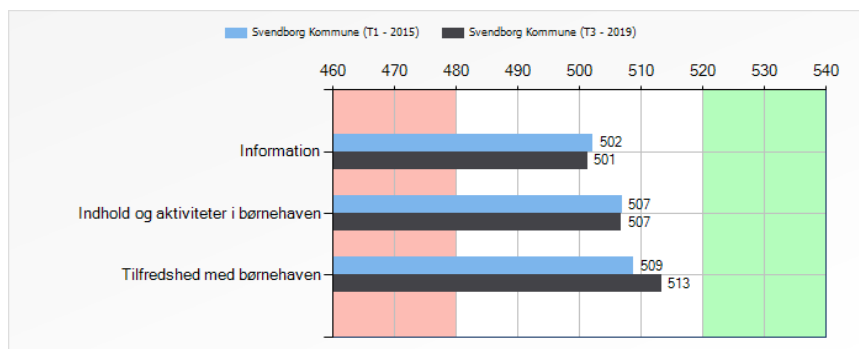

Figur 38: Børns kommunikation og sprog, T3: Svendborg Kommune og de samlede resultater for alle seks kommuner i Program for læringsledelse – dagtilbud

Som det fremgår af figuren, så ligger Svendborg Kommune markant højere på dette område, end det samlede resultat for alle seks kommuner (i alt 25 point). Figuren viser tydeligt, at der i Svendborg Kommune på dette område er en god praksis, som fremadrettet bør identificeres med henblik på at blive delt både internt i kommunen, samt evt. mellem kommuner. Som på øvrige områder er det samlede dagtilbudsområde i Svendborg Kommune kendetegnet ved både fremgang og høje scorer.

Forældres tilfredshed

Forældrene i Svendborg Kommunes dagtilbud udtrykker generelt en relativ høj tilfredshed med dagtilbuddene, både ved T1 og T3, hvilket er vist i figur 39.

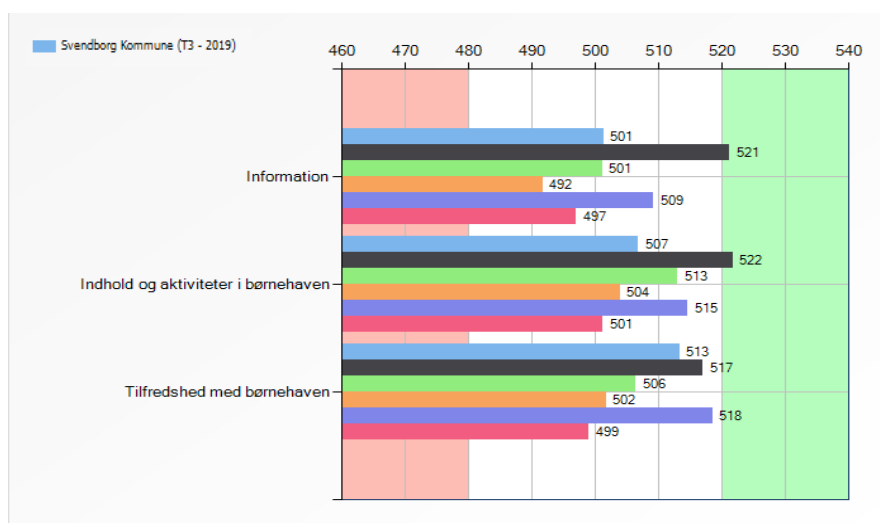

Figur 39: Forældrenes vurdering ved T1 og T3

Figuren viser ligeledes, at den generelle tilfredshed med den pædagogiske praksis, som udøves i Svendborg Kommunes dagtilbud, er en lille smule bedre ved T3 end T1. Endvidere er scoren i T3 i forhold til forældrenes vurderinger over 500 point på alle områder.

Et godt samarbejde mellem dagtilbud og hjem og dermed forældresamarbejde fremhæves både i Dagtilbudsloven og i den styrkede pædagogiske læreplan, hvor fokus er på, at samarbejde mellem forældre og dagtilbud kan styrke barnets læring og udvikling (Dagtilbudsloven, 2019; Børne- og Socialministeriet, 2018). Når samarbejdet mellem dagtilbuddet og barnets forældre fungerer godt, så rapporteres der ofte om et lavere niveau af adfærdsvanskeligheder, angst, såvel som en bedre sprogudvikling og læring hos barnet, ligesom barnet også er bedre forberedt på skolestart (Arnold, Zeljo, Doctoroff og Ortoz, 2008; Halgunseth, Peterson, Startk og Moodie, 2009; Kim, Sheridan, Kwon og Koziol, 2013; Webster-Stratton, Reid og Hammond, 2001).

I figur 40 sammenlignes Svendborg Kommunes resultater ved T3 på de tre spørgsmålsområder til forældrene med resultater for de fem andre kommuner i Program for læringsledelse – dagtilbud. I figuren er Svendborg Kommune blå, og de andre fem kommuner er ligeledes repræsenteret ved hver deres farve.

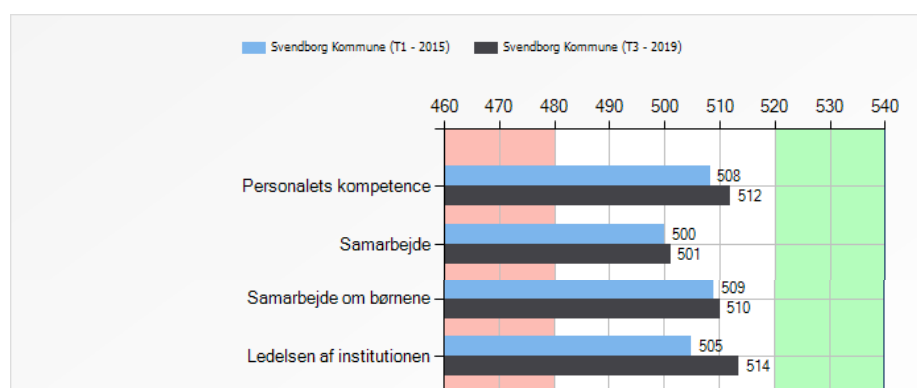

Figur 40: Forældrenes vurdering ved T3: Svendborg Kommune og de fem andre kommuner

Som det fremgår af figuren, så har Svendborg forholdsvis gode resultater sammenlignet med de andre kommuner. Figuren viser dog også, at der er kommuner i programmet, som Svendborg Kommune fremadrettet med fordel kan lære af, når det handler om forældretilfredshed generelt, samt i forhold til information mellem dagtilbud og hjem og forældrenes vurdering af kvaliteten af den pædagogiske praksis.

Personalets vurderinger

I figur 41 vises udviklingen fra T1 – T3 i personalets vurderinger på udvalgte områder som personalets kompetencer, institutionens generelle samarbejdskultur, personalets samarbejde om børnene, ledelse af institutionen.

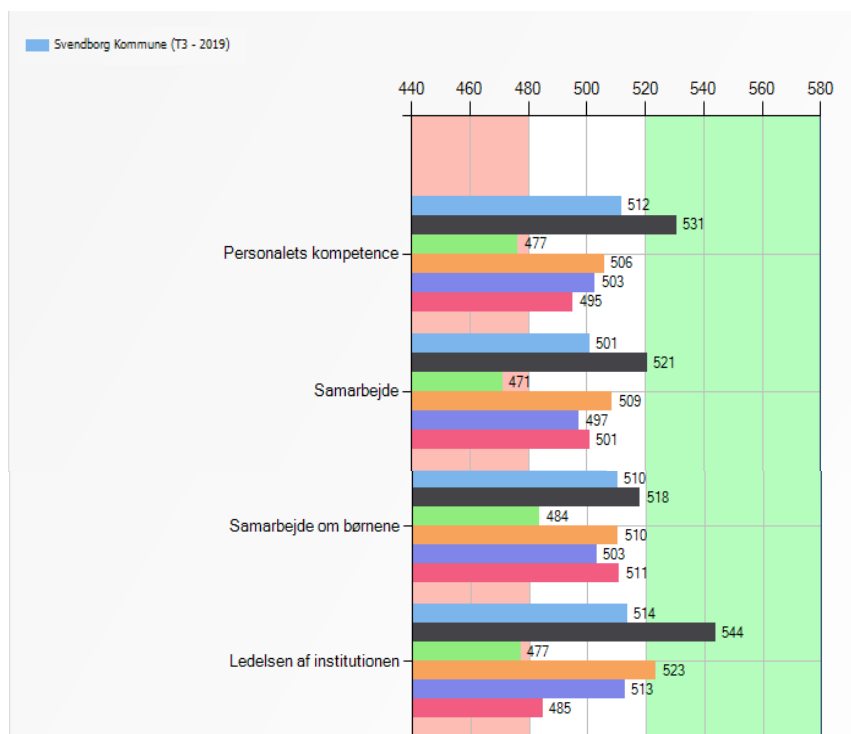

Figur 41: Personalets vurderinger fra T1 - T3 på udvalgte områder: Svendborg Kommune

Som det fremgår af figur 41, har der her været en mindre positiv udvikling fra T1 – T3 i forhold til personalets vurderinger af områder som egne kompetencer (4 point) og ledelse af institutionen (9 point). På områderne institutionens generelle samarbejdskultur og samarbejde om børnene er der ingen signifikant udvikling, hvilket vil sige, at gode resultater fra T1 er fastholdt ved T3.

I figur 42 er resultaterne i Svendborg Kommune på dette område sammenlignet med resultaterne fra hver enkelt af de andre fem kommuner i Program for læringsledelse – dagtilbud. I figuren er Svendborg Kommune blå, og de andre fem kommuner er ligeledes repræsenteret ved hver deres farve.

Figur 42: Personalets vurderinger fra T1 - T3 på udvalgte områder: alle seks kommuner

Som figuren viser, klarer Svendborg Kommune sig forholdsvis godt, når de kommunale resultater sammenlignes med resultaterne fra de fem andre kommuner. Dette er et vigtigt resultat, idet forskning om kvalitet i dagtilbud viser, at områder som personalets kompetencer, deres samarbejde, deres planlægning og tilrettelæggelse, samt ledelse af institutionen har stor betydning for den kvalitet, det enkelte barn møder i sin dagtilbudshverdag (Lochner, & Masterov, 2006; OECD, 2006; Sylva m.fl., 2010).

Fremadrettet bliver det vigtigt at gennemføres analyser, hvor fokus er på, hvad det er ved personalets samarbejde og kompetence, som kan være med at forklare de gode resultater i de 4-5-6 årige børns og kontaktpædagogernes vurderinger. Derudover bliver det vigtigt også fortsat at anvende de kompetencer, den samarbejds-kultur og ledelse, som findes i det enkelte dagtilbud til at forbedre nogle af de kvalitetsområder, som denne rapport peger på.

Hvilke udfordringer ser Svendborg Kommune ud til at have?

De resultater, som er præsenteret i denne rapport, har vist nogle områder, hvor det kan se ud som om, der både er udfordringer og gode muligheder for forbedringer. I dette afsluttende afsnit er de resultater, som har størst betydning for dagtilbuddets kvalitet, og dermed børns trivsel og udvikling, løftet frem.

Variation mellem dagtilbud

Der er inden for en række områder forskelle mellem dagtilbuddene i Svendborg Kommune. Variationen i de kommunale data er på mange af disse områder så store, at det kan betyde, at det enkelte barns udvikling og læring er afhængigt af, hvilket dagtilbud, det går i. Sådan bør det ikke være i en kommune. Som udgangspunkt bør kvaliteten være nogenlunde lige god i alle dagtilbud. De dagtilbud i Svendborg Kommune, som scorer lavt på flere variabelområder, bør indgående analysere, hvorfor det forholder sig sådan i netop deres dagtilbud, og der bør ses på forbedringsmuligheder. Disse dagtilbud vil have stor gavn af at blive inspireret af den praksis, der foregår i de dagtilbud, som scorer højt. Det vil derfor være vigtigt, at der kommunalt også fortsat tænkes i dialog og professionelle læringsfællesskaber, ikke kun i eget dagtilbud, men også mellem dagtilbud. Åbenhed og dialog om god pædagogisk praksis i dagtilbud er i den forbindelse en kultur, som bør initieres af forvaltningen, der også må være tydelig i forhold til at italesætte, hvad god praksis er.

Et stort potentiale i de professionelle læringsfællesskaber

Fremadrettet ligger der fortsat et stort potentiale i at udvikle professionelle læringsfællesskaber i det enkelte dagtilbud og mellem dagtilbuddene i Svendborg Kommune. Professionelle læringsfællesskaber giver gode muligheder for at udvikle fælles kompetence hos de ansatte, samtidig med at det bidrager til, at de oplever støtte i eget arbejde. Gennem professionelle læringsfællesskaber vil det være muligt at reducere nogle af de forskellene, som i dag eksisterer mellem forskellige dagtilbud i Svendborg Kommune.

Forældrenes uddannelsesniveau betyder meget for hvordan, børn klarer sig

Når forskelle og ligheder mellem børn af forældre med lavt og højt uddannelsesniveau analyseres, er der en del systematiske forskelle. Dette gælder for alle seks kommuner i Program for læringsledelse - dagtilbud. I forhold til resultaterne i T3 i Svendborg Kommune, så indikerer resultaterne, at det er en fordel, at være barn af forældre med højt uddannelsesniveau. Det skal dog bemærkes, at den forholdsvis lave svarprocent hos forældrene i Svendborg Kommune ved T3 (57,6 %) gør, at disse resultater må fortolkes med forsigtighed.

En af begrundelserne for at vi i Danmark har dagtilbud er, at dagtilbuddet skal være socialt udjævnende (Børne- og Socialministeriet, 2019). Gennem dagtilbuddet skal alle børn møde et pædagogisk læringsmiljø, der sikrer det enkelte barn mulighed

for trivsel og progression i læring, uanset hvilken baggrund og hvilke forudsætninger barnet møder dagtilbuddet med. Resultaterne for Svendborg Kommune ser i den forbindelse ud til, at det ikke altid er sådan i praksis, hvilket dog er en konklusion, som skal tages med det forbehold, som knytter sig til usikkerheden ved den lave svarprocent i forhold til forældrebesvarelsenerne. Der må derfor også fremadrettet arbejdes aktivt for at fjerne begrebet om *Social arv*, hvilket gøres bedst gennem kvalitativ, god pædagogisk praksis. Ud fra de øvrige resultater, som er præsenteret i denne rapport, ser det ud til, at Svendborg Kommunes dagtilbud her er godt på vej.

Hvis dagtilbuddene i Svendborg Kommune skal lykkes bedre med at reducere den sociale reproduktion, så kræver det i tillæg til kvalitativ god pædagogisk praksis, en ekstra opfølgning af de børn, som har forældre med lavt uddannelsesniveau. De resultater, som er præsenteret i denne rapport, peger på, at disse børn behøver mere stimulering og støtte end andre børn. Social udjævning sker ikke af sig selv, det kræver et systematisk og kvalitativt godt arbejde.

Forskelle i vurderinger af drenge og piger, samt i forventninger til børn

I Svendborg er der få forskelle mellem drenge og piger, hvilket er meget positivt. Det er kun kontaktpædagogerne, som vurderer drenge og piger forskelligt på to områder. Kontaktpædagogerne vurderer pigerne mere positivt på sociale færdigheder og eksternaliseret adfærd. På alle andre områder af kontaktpædagogens vurdering af det enkelte 4-5-6 årige barn, er resultatet for drenge og piger ens.

Afslutning

I denne rapport er resultater fra en kortlægningsundersøgelse, som er gennemført i Svendborg Kommune i 2019 (T3) præsenteret. Endvidere er disse resultater på en række områder sammenholdt med den kommunale udvikling fra T1 – T3. Samlet set viser rapporten, at der foregår meget arbejde af høj kvalitet i Svendborg Kommunes dagtilbud, og at der samlet set er den kompetence, som kræves for at løfte kvaliteten i alle dagtilbud. Svendborg har al grund til at være tilfreds med både fremgang og resultaterne på kommuneniveau.

Fremadrettet vil det for Svendborg Kommune i stor grad handle om at fastholde gode resultater, samt at forbedre de områder, hvor man blot er lykkedes med en lille eller slet ingen fremgang. I den næste fase af forbedringsarbejdet i Svendborg Kommune handler det ligeledes i stor grad om at identificere og dele god pædagogisk praksis kommunalt. I den forbindelse vil det være afgørende med analyser af, hvad det er ved den pædagogiske praksis i Svendborg Kommunes dagtilbud, som kan forklare, at børn trives godt og har gode sociale og sproglige færdigheder. Det kan, som sagt, se ud som om, at det ikke er kompetencer, der primært mangler i Svendborg Kommunes samlede dagtilbudssystem. Der må derfor også rettes en særlig opmærksomhed mod deling af kompetencer, samt ikke mindst, at denne viden om god praksis reelt også på sigt bliver omsat til konkret forbedring af praksis (Irgens, 2007).

Referencer

- Arnold, D. H., Zeljo, A., Doctoroff, G. L., & Ortiz, C. (2008). Parent involvement in pre-school: Predictors and the relation of involvement to preliteracy development. *School Psychology Review*, 37(1), 74-90.
- Børne- og Socialministeriet. (2018). *Den styrkede pædagogiske læreplan: Rammer og indhold København*: Børne- og Socialministeriet.
- Campbell, S. B., Shaw, D. S., & Gilliom, M. (2000). *Early externalizing behavior problems: Toddlers and preschoolers at risk for later maladjustment*. *Development and psychopathology*, 12(3), 467-488.
- Cohen, L., Manion, L & Morrison, K. (2011). *Research methods in education*. London: Routledge.
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16, (3): 297–334.
- Cunha, F., Heckman, J. J., Lochner, L., & Masterov, D. V. (2006). *Interpreting the evidence on life cycle skill formation*. *Handbook of the Economics of Education*, 1, 697-812.
- Dagtilbudsloven (2019). Bekendtgørelse af lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge (dagtilbudslov). Lov nr. 824 af 15.8.2019: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=212438>
- Drugli, M.B. (2017). *Liten i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- DuFour, R., & Marzano, R. J. (2015). *Ledere af læring: Hvordan ledere i forvaltning, skole og klasseværelse fremmer elevernes læring*. Frederikshavn: Dafolo.
- Danmarks Evalueringsinstitut. (2018). *Matematisk opmærksomhed*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.
- Earl, L. M., Sachs, J., & Timperley, H. (2008). In Day C. (Ed.), *Professional learning conversations: Challenges in using evidence for improvement*. Dordrecht: Springer Netherlands.
- Eccles, J. S., Midgley, C., Wigfield, A., Buchanan, C. M., Reuman, D., Flanagan, C. & Douglas, I. (1993). Development during adolescents. The impact of stage-environment fit on young adolescents' experiences in schools and in families. *American Psychologist*, 48(2):90-101.

- Engvik, M., Evensen, L.A., Gustavson, K., Jin, F., Johansen, R., Lekhal, R., Schjølberg, S., Wang, M. V., Aase, H. (2014). *Sammenhenger mellom barnehagekvalitet og barns fungering ved 5 år*. Oslo: Nasjonalt folkehelseinstitutt.
- Fullan, M., & Quinn, J. (2015). *Coherence: The right drivers in action for schools, districts, and systems*. Corwin Press.
- Gjems, L. (2011). Hverdagssamtalene – barnehagens glemte læringsarena? I: L. Gjems og G. Løkken (red.): *Barns læring om språk og gjennom språk. Samtaler i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm.
- Gresham, F.M. & Elliott, S.N. (1990). *Social skills rating system. Manual*. Circle Pines, American Guidance Service.
- Gresham, F.M. & Elliott, S.N. (2008). *Social Skills Improvement System – Rating scales*. Minneapolis, Minnesota: Pearssons Assessments
- Grosin, H. (1990). *Skolans klima*. Stensil
- Hansen, O. H., Nordahl, T., Nordahl, S. Ø, Hansen, L. S., & Hansen, O. (2016). *Resultater fra kortlægningsundersøgelse for 5 kommuner 2015 – Billund, Fredericia, Hedensted, Nordfyns og Svendborg: 'Uligheder og variationer – i dagtilbud'*. FULM. Aalborg Universitetsforlag.
- Hansen, O. H. (2012): Pædagogprofessionens selvforståelse Fra fri leg til organiseret læring. *Paideia*, 1(maj 2012), 54-66. Frederikshavn: Dafolo.
- Hansen, L.S. (2018): En tilgang til arbejdet med forbedring af dagtilbuddets læringsmiljø. *Paideia*, 15(1).
- Hansen, L.S. (2020): Brug af data og forskningsviden i dagtilbud. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*, årg. 57, udg. 2.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning – A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. New York: Routledge.
- Hattie, J. (2013). *Synlig læring – for lærere*. Frederikshavn: Dafolo.
- Halgunseth, L., Peterson, A., Stark, D. R., & Moodie, S. (2009). *Family engagement, diverse families, and early childhood education programs: An integrated review of the literature*. Washington, DC: NAEYC and Pre-K Now.
- Irgens, E. (2007). Profesjon og organisasjon: Å arbeide som profesjonsutdannet. Bergen: Fagbokforlaget.
- Johansson, & Samuelsson. (2005): *Möten för lärande*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Juul, J. & Jensen, H. (2002). *Pædagogisk relationskompetence*. København: Apostrof.

- Kim, E. M., Sheridan, S. M., Kwon, K., & Koziol, N. (2013). Parent beliefs and children's social-behavioral functioning: The mediating role of parent-teacher relationships. *Journal of School Psychology, 51*(2), 175-185.
- Lamer, K. & Hauge, S. (2006): *Fra rammeprogram til handling: Implementering av rammeprogrammet "Du og jeg og vi to!", med fokus på veiledningsprosesser i personalet, sosial kompetanseutvikling og problematferd hos barna*. Oslo: Høgskolen i Oslo.
- Lamer, K. (2013). *Det ved vi om – Social competence*. Frederikshavn: Dafolo.
- Løvlie-Schibbye, A.L. (2017). *Relasjoner*. Oslo: Univetsitetsforlaget.
- Marzano, R. J., Heflebower, T., Hoegh, J. K., Warrick, P., & Grift, G. (2016). *Næste skridt i professionelle læringsfællesskaber: Kollaborative teams der transformerer skolens praksis*. Frederikshavn: Dafolo.
- Melby-Lervåg, M. & Lervåg, A. (2014). Språklig utvikling hos barn fra null til fem år. I Utvikling, lek og læring i barnehagen: – forskning og praksis, I: V. Glaser; I. Størksen & M.B. Drugli. (red.), *Utvikling, lek og læring i barnehagen*. Forskning og praksis. Oslo: Fagbokforlaget.
- Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (2016): Børns tidlige utvikling og læring. Hentet fra: <https://dk.ramboll.com/medier/rdk/~media/DCB01463CD8343808D7E327008062344.ashx>
- Mitchell, D. (2014). *Hvad der virker i inkluderende undervisning—evidensbaserede undervisningsstrategier*. Frederikshavn: Dafolo.
- Moos, R.H. & Trickett, E.J. (1974). *The Classroom Environment Scale*. Palo Alto, California: Consulting psychology Press.
- Nordahl, T. (2000). *En skole – to verdener: et teoretisk og empirisk arbeid om problematferd og mistilpasning i et elev- og lærerperspektiv*. Oslo: Pedagogisk forskningsinstitutt, Det utdanningsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.
- Nordahl, T. (2003). *Makt og avmakt i samarbeidet mellom hjem og skole: En evaluering in-nenfor reform 97*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Nordahl, T. (2005). *Læringsmiljø og pedagogisk analyse: en beskrivelse og evaluering av LP-modellen*. Rapport 19/05. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA).
- Nordahl, T. (2007): *Hjem og skole*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nordahl, T. (2010). *Eleven som aktør. Fokus på elevens læring og handling i skolen*. 2. utd. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nordahl, T (2020): Overgangen mellom barnehage og skole. Rapportserien til Høgskolen i Innlandet (in press).

- Nordahl, T., Kostøl, A., Sunnevåg, A., Knudsmoen, H., Johnsen, T., & Qvortrup, L. (2012). *Kvalitet i dagtilbuddet - set med børneøjne: En kortlægning af pilotprojektet: LP-modellen i de kommunale dagtilbud*. Dafolo Forlag A/S.
- Nordahl, T. og Sunnevåg, A-K. (2017). *Forbedringsarbeid i barnehagen. Paideia* . 14/2017, s. 7-19.
- Nordahl, T.; Qvortrup, L.; Hansen, L. S. & Hansen O. (2013): *Resultater fra kartleggingsundersøkelse i Kristiansand kommune 2013*. FULM. Aalborg Universitetsforlag.
- Nordahl, T., & Hansen, L. S. (2016). *Det ved vi om datainformeret forbedringsarbejde i dagtilbud*. Frederikshavn: Dafolo.
- Nordahl, T., Sunnevåg, A.-K. & Aasen, A. M. (2012). *Resultater fra bruk av LP-modellen i danske folkeskoler. Evaluering av arbeidet med LP-modellen 2008–2011*. Frederikshavn: Dafolo.
- Nordahl, T., Hansen, L. S., Nordahl, S. Ø, Sunnevåg, A., & Hansen, O. (2017). *Resultater fra anden kortlægningsundersøgelse i Brønderslev kommune 2016*. FULM. Aalborg Universitetsforlag.
- Nordahl, T., Nordahl, S. Ø, Sunnevåg, A., Berg, B., & Martinsen, M. (2018). *Det gode er det fremragende sin fiende: Resultater fra kartleggningsundersøkelser i kristiansand kommune 2013-2017*. FULM. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Nordenbo, S.E., Moser, T., Jensen, B., Hjort, K., Johansson, I., Ploug, N., Larsen, M.S, og Thornval, M. (2010). *Forskningskortlægning og forskervurdering af skandinavisk forskning i året 2008 i institutioner for de 0-6 årige (førskolen)*. København: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.
- OECD (2006): *Starting Strong II: Early childhood education and care*. Paris: OECD Publications.
- Ogden, T. (1995): *Kompetanse i kontekst. En studie av risiko og kompetanse hos 10 og 13 åringer. Prosjekt Oppvekstnettverk*. Rapportserie fra Barnevernets Utviklingssenter, nr. 3.
- Ogden, T. (2009). *Sosial kompetanse og problematferd i skolen*. 2. utg. Oslo, Gyldendal Akademisk.
- Pianta, R. C. (2001). *Student-Teacher Relationship Scale: Professional Manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources, Inc.
- Pianta, R, Downer, J & Hamre, B (2016). Quality in Early Education Classrooms; Definitions, Gaps and Systems. *The Future of Children*, 26, 119, 137.
- Ringsmose, C. (2020): *Perspektiver på kvalitet i daginstitutioner: Resultater fra et kvalitativt studie i seks kommuner*. FULM (in press), Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.

- Rutter, M., Maughan, B., Mortimore, P., Ouston, J. & Smith, A. (1979). *Fifteen Thousand Hours. Secondary Schools & their Effects on Children*. London: Open Books.
- Skaalvik, E. (1993). *Motivasjonsskala*. Trondheim: Univ. i Trondheim, Pedagogisk Institutt.
- Sunnevåg, A-K. (2013). Dagtilbud med høy, god og lav kvalitet. *Tidsskrift for Evaluering i Praksis. Cepra-sriben*. Aalborg: University College Nordjylland, 15/2013, s.74-85
- Sunnevåg, A., Nordahl, T., & Nordahl, S. Ø. (2018). *Kultur for læring i barnehagen: Resultater fra kartleggingsundersøkelser i T1*. Elverum: Flisa Trykkeri A/S.
- Sunnevåg, A-K. & Aasen, A. (2010): *Implementering av LP-modellen*. Hamar: Rapport (Høg-skolen i Hedmark) 3-2010.
- Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wallace, M., & Thomas, S. (2006). Professional learning communities: A review of the literature. *Journal of Educational Change*, 7(4), 221-258.
- Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I., & Taggart, B. (2010). *Early childhood matters: Evidence from the effective pre-school and primary education project*. Routledge.
- Timperley, H. (2018). *Styrken ved profesjonel læring*. Frederikshavn: Dafolo.
- UNICEF (2008) *The child care transition*.
- Urban, M., Vandenbroeck, M., Laere Van, K., Lazzari, A., & Peeters, J. (2011). *Competence requirements in early childhood education and care final report*. Luxembourg: Publications Office.
- Webster-Stratton, C., Reid, M. J., & Hammond, M. (2001). Preventing conduct problems, promoting social competence: A parent and teacher training partnership in Head Start. *Journal of clinical child psychology*, 30(3), 283-302.
- Østrem, S., Bjar, H., Hogsnes, H.D., Jansen, T.T., Nordtømme, S. & Rydjord K.T. (2009). *Alle teller mer. En evaluering av hvordan Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver blir innført, brukt og erfart*. Tønsberg: Høgskolen i Vestfold. Barnehagesenteret.

